

XXIX. évfolyam 2021/3-4. szám

TEHETSÉG

A Magyar Tehetséggondozó Társaság kiadványa

A TARTALOMBÓL

A Magyar Tehetséggondozó Társaság 31. országos szakmai konferenciáját tartotta szeptemberben, Budapest XVII. kerületében, Rákosmentén, a Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnáziumban.

Köszönet az iskolának a kiváló szervezésért!

„A régió vezetői közül többen is személyesen köszöntötték a Konferencián megjelenteket: közülük kiemelendő szakmai szempontból is Dunai Mónika, országgyűlési képviselőnek, valamint Horváth Tamás, Budapest XVII. Kerület Rákosmente polgármesterének felszólalása, amelyek egyben a konferencia hivatalos megnyitását is jelentették.”

(Dr. Balogh László a Magyar Tehetséggondozó Társaság elnöke)

„A tanulmányi versenyeken elért számos eredmény nagyobb részt az egyéni foglalkozásoknak köszönhető. A mentorok elkötelezettségét és felkészültségét igazolja, hogy olyan területeken is megmutatkozik a balassis diákok tehetsége, melyek esetében nincs az intézményben tantárgyi alapképzés.”

(Farkas György igazgató, Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnázium)

Az iskola énekkarának bemutatkozása

Magyar Tehetséggondozó Társaság

4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
 Számlaszám: Budapest Bank:
 10102086-14988802-00000008
 Alakult: 1989-ben;
www.mateh.hu
 Adószám: 19654487-1-09

Elnök: Balogh László
Örökös tiszteletbeli elnök:

Czeizel Endre

Alelnökök:

Heimann Ilona
 Polonkai Mária
 Sarka Ferenc
 Tóth Tamás
 Turi Katalin

Titkár: Szénási Istvánné

Ügyvivő: Bohdaneczky Lászlóné

Az elnökség tagjai:

Balogh László, Bodnár Gabriella,
 Bohdaneczky Lászlóné, Dávid Imre,
 Heimann Ilona, Kormos Dénes,
 Polonkai Mária, Sarka Ferenc,
 Szénási Istvánné, Tóth Tamás,
 Turi Katalin
 (Állandó meghívott: Százdí Antal)

Adatkezelési koordinátor:

Tóth Ilona

Felügyelőbizottság:

Takácsné Laczó Sylvia (elnök)
 Farkas György
 Gyurcsó Gyuláné
 Körösi Tibor

Szekciók és vezetőik:

Dél-dunántúli: Turi Katalin

Felsőoktatási: Bodnár Gabriella

Gyermekvédelmi: Kollmann J. György

Kelet-magyarországi: Dávid Imre

Kémiai és környezetvédelmi:

Török Istvánné

Művészeti: Berta József

Nyugat-dunántúli: Mentler Marianna

Óvodai: Szilágyi Ildikó

Szakértői: Heimann Ilona

Tanítói: Németné Dávid Irén

Lions: Fehértói Anett Petra

Digitalizáció és innováció a tehetséggondozásban: Papp András

**A MTT Honlap főszerkesztője és
 rendszergazdája:** Varga Árpád

TEHETSÉG

a Magyar Tehetséggondozó Társaság
 negyedévente megjelenő szakmai,
 információs kiadványa

ISSN: 126-8084

Szerkesztőbizottság:

Heimann Ilona, Mező Ferenc,
 Százdí Antal, Tóth László

Felelős szerkesztő: Százdí Antal

Írásokat e-mailen várunk:
mttehetseg@freemail.hu

Korábbi lapszámok: www.mateh.hu

Kiadja a Magyar Tehetséggondozó Társaság
 Felelős kiadó: Balogh László elnök

Készült: Gazdász-Elasztik Kft. Miskolc
www.gazdasznyomda.hu

Ügyvezető: Vesza József okl. gépészmérnök

**Magyar Tehetséggondozó
Társaság**

Dr. Balogh László
 elnök

www.mateh.hu

Aktuális

A nyári csöndes időszak után szeptemberben sikerült két fontos programot megvalósítani: az egyik a MTT 31. Országos Konferenciája volt – ezt tavalyról halasztottuk el erre az évre; s kiemelkedő esemény volt ugyancsak a MTT 2021. évi Közgyűlése is ugyanazon a napon, szeptember 24-én. Erről a két eseményről fogok néhány fontos információt most közreadni.

A Magyar Tehetséggondozó Társaság 31. Országos Konferenciája a Budapest XVII. Kerületi Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnáziumban és a Podmaniczky Rendezvénykastélyban került megrendezésre 2021. szeptember 24-én. A járványhelyzet bizonytalansága, valamint a szakemberek által előre jelzett „negyedik hullám” szeptemberben várható magyarországi megjelenése miatt korrigáltuk az eredeti tervet, s egy nap alatt bonyolítottuk le a konferenciát az eredetileg tervezett két nap helyett. Ez a rövidebbre szabás szerencsére nem csökkentette a szakemberek érdeklődését, összességében közel másfélszáz résztvevő tisztelte meg jelenlétével a rendezvényt. A sűrített programot nagyon dinamikus koordinálta és a valósította meg a főrendező gárda, a Balassi Bálint Gimnázium Vezetősége és Tantestülete. A régió vezetői közül többen is személyesen köszöntötték a Konferencián megjelenteket: közülük kiemelendő szakmai szempontból is Dunai Mónika, országgyűlési képviselőnek, valamint Horváth Tamás, Budapest XVII. Kerület Rákosmente polgármesterének felszólalása, amelyek egyben a

konferencia hivatalos megnyitását is jelentették. Farkas György igazgató úr köszöntő szavait követően került sor az előadásokra jeles szakemberek közreműködésével: *dr. Heimann Ilona, a MTT alelnöke; dr. Balogh László, a MTT és a Matehetsz elnöke; Bajor Péter, a Matehetsz és a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács ügyvezető elnöke; dr. Polonkai Mária, a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács elnöke és a MTT alelnöke; Takácsné Laczó Sylvia igazgatóhelyettes, a MTT Felügyelő Bizottságának elnöke; dr. Révész György, a Matehetsz Elnökségének tagja, a Pécsi Tudományegyetem professzora; Papp András igazgató, a MTT szekcióvezetője; Farkas György a Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnázium igazgatója; Rédei Zsuzsanna, a Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnázium iskolapszichológusa mutatták be prezentációjukat a tehetséggondozás legaktuálisabb témakörében.* A Konferencia során megtapasztaltuk, hogy a Balassi Gimnázium 1993. óta tett erőfeszítései kiemelkedő eredményeket hoztak a tehetséggondozás több területén is, példamutató ez az ország minden iskolája számára. Az is egyértelmű volt minden résztvevő számára, hogy az Iskola vezető szakemberei, pedagógusai kitűnően felkészültek erre a speciális tevékenységre. Mindezek alapján az az egyöntetű vélemény alakult ki a Nemzeti Tehetség Program megvalósításában évek óta vezető szerepet vállaló jelenlevő kutatókban, szervezőkben, valamint az ország minden részéből érkezett szakemberegárdában, hogy a legkorszerűbb

pszichológiai és pedagógiai mér-cével mérve is szakszerű, magas szintű és sikeres tehetséggondozó munka folyik a Balassiban. A MTT vezetése nevében ezúton is gratulálunk a sikerekhez! Nem véletlen, hogy a Konferencia végén átadásra került a Balassi Gimnázium tehetséggondozó munkáját magasra értékelő kitüntetés, a Magyar Tehetséggondozó Társaság Elismerő Oklevele. Ugyanezen a konferencián vette át a szintén 2020-ban odaítélt „Tehetségekért”-kitüntetést Tóth Ilona, a MTT Elnökségének adatkezelési koordinátora. Külön is köszönve Farkas György igazgató úrnak és minden munkatársának, külső támogatóknak, közreműködő diáknak a konferencia megszervezésében, lebonyolításában végzett példaértékű tevékenységét, további munkájukhoz sok sikert kívánunk! (A konferencián elhangzott előadások, valamint az öt szekcióülés összefoglalója megjelennek a Tehetség folyóirat 2021. 3-4. összevont számában, ott további részletek lesznek olvashatók a programról. Várhatóan olvasható lesz a folyóirat a MTT - Honlapon is (www.mateh.hu) november végétől.)

A Magyar Tehetséggondozó Társaság az előbbi konferenciával megegyező napon 13:30 órai kezdettel tartotta 2021. évi RENDES KÖZGYŰLÉSÉT a Podmaniczky Rendezvénykastélyban a következő napirenddel: 1. Az Elnökség beszámolója a MTT 2020. évben végzett szakmai munkájáról. 2. A Társaság 2020. évi gazdálkodási beszámolója. 3. A MTT közhasznúsági jelentésének és az SZJA 1% felhasználásának megtárgyalása. 4. Egyebek. Mivel a Tehetség folyóirat 2021. 3-4. számában megjelenik az Elnökség által készített Közgyűlési beszámoló a MTT 2020-ban végzett munkájáról (ez ugyancsak rövidesen olvasható lesz a MTT - Honlapon is), ezért itt most csak azt a feladatsort mutatjuk be, amit a Közgyűlés határozatban fogadott el a 2021. év kiemelt tennivalóinak a MTT számára.

„V. KIEMELT FELADATOK 2021-BEN – A Nemzeti Tehetség Program megvalósításában való további intenzív közreműködés. – További harmonikus együttműködés a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács-csal és a Matehetsszel. – Továbbra is széleskörű szakmai együttműkö-

dés a kormányzati és minisztériumi szervekkel tehetség-ügyben. – A szekciók munkájának hatékony koordinálása, intenzív segítése, újból lendületbe hozása a járvány gyengülésével. – A Szakmai Tanácsadó Testület újbóli aktivizálása. – A határon túli magyar tehetség-szervezetekkel, műhelyekkel a kapcsolatok újjáélesztése, bővítése. – A szervezettség további erősítése: új tagok verbuválása, különösen a kevésbé „lefedett” területeken. – Kommunikációs rendszerünk további gazdagítása a Facebook-kínálta lehetőségek felhasználásával. – A MTT- Honlap tartalmi gazdagításának folytatása. – A Tehetség folyóirat további nyomdai megjelentetéséhez szükséges anyagiak biztosítása. – A MTT gazdasági helyzetének stabilizálása, további források feltárása.”

Debrecen, 2021. október 9.

Dr. Balogh László
elnök

A tehetséges diákok nagyon szeretnek ötletbörzézni. Természetesnek veszik, hogy gondolataik szabadon szárnyalhatnak, mert még nem alakult ki bennük az a fékrendszer, ami az idősebbeknél már megvan. A nagyobbaknál segíthet, ha az ötletbörze után a pedagógus megbeszéli velük, hogyan vélekednek az ülés eredményességéről, s ha feszélyezettnek érezték magukat, akkor miért, stb. Speciális segítséget jelent az ötletek keltésében az az ellenőrző lista, amit Osborn dolgozott ki. A listán szereplő ötletkeltő kérdések a következők: Egyéb felhasználhatóság? alkalmazás? változtatás? nagyítás? kicsinyítés? helyettesítés? átrendezés? megfordítás, kombináció?

Shallescros a kreatív problémamegoldást öt szakaszban írja le: tájékozódás probléma meghatározása, (cél kijelölése), felkészülés (tények, adatok összegyűjtése), ötletkeresés (divergens gondolkodással a megoldáshoz szolgál ötletekkel), értékelés (a szóba jöhető megoldások kiválasztása), megvalósítás (terv alapján történő végrehajtás).

Idézve: Dr. Tóth László: A tehetségek tanítása, Debrecen, 1998.

A hazai tehetséggondozó programok fejlődése a 80-as évek végétől napjainkig

Dr. Balogh László

Amióta iskola van, azóta mindig foglalkoztak külön is a pedagógusok a tehetséges gyerekekkel, évszázadokra nyúlnak vissza a magyar iskolákban a tehetséggondozás gyökerei. (Tóth – Sarka, 2020) Ennek történetét itt most nincs lehetőség bemutatni, de egy általános kép a rendszerváltás kezdeti éveiben kialakult helyzetről szükséges ahhoz, hogy az olvasónak kiindulási pontjai legyenek a tanulmányban tárgyalásra kerülő kérdéskörök elhelyezéséhez, feldolgozásához. A tehetséggondozásnak a rendszerváltás évtizedeiben kialakult hazai és európai helyzete sok szállal kötődik egymáshoz. 1987-ben alakult meg az Európai Tehetség-tanács (European Council for High Ability – ECHA), s ez jelentős lendületet adott az iskolai tehetséggondozás fejlődésének itthon is. 1987-ben megalakult a ECHA Magyarországi Tagozata is dr. Gefferth Éva vezetésével, összetoborozva a hazai szakembereit a tehetséggondozásnak, majd ebből 1989-ben létrejött a Magyar Tehetséggondozó Társaság (MTT), amely későbbi öt-száz fős tagságával jelentős szerepet vállalt és vállal ma is a hazai tehetséggondozás korszerű formáinak elterjesztésében. A hazánkban elindult rendszerváltás ugyancsak kedvező helyzetet teremtett az iskolai tehetséggondozás fejlődéséhez: nagyobb lett a mozgásteret az iskoláknak a tehetségprogramok indításában, s anyagiakban is több forrásból teremthettek alapot e munkában, mint a korábbi években. Mindennek az lett az eredménye, hogy a kilencvenes évek közepétől jelentősen gazdagodtak az iskolai tehetséggondozás formái hazánkban, s folyamatos nemzetközi együttműködés is kialakult ennek hátterében. Azt is ki kell emelni, hogy a hazai tehetségsegítés szakmai fejlesztésében a 2006-ban dr. Csermely Péter vezetésével alapított Nemzeti Tehetségsegítő Tanács és a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége is lendületet adott, s a Nemzeti Tehetség Program 2008-ban történt elfogadása az Országgyűlés által ugyancsak kiemelkedő jelentőségű a magyar (határon inneni és túli!) tehetséggondozás fejlesztésében. Az alábbi művek, konferenciák kiemelt „eredményei” (időrendi sorrendben felsorolva) ezen közös munkának, mintegy válogatás abból a ma már több mint másfélezer tehetség-témakörben született kötetből, tanulmányból, gyakorlati beszámolókból, amelyek a nyolcvanas évek közepétől jelentek meg itthon vagy külföldön. Az alább említett külföldön megjelent műveknek is vannak magyar vonatkozásai, amelyek nemzetközi összevetésben értéke-

lik az itthoni tehetséggondozás fejlődését. Az ezekben való tájékozódás kapaszkodókat ad ahhoz, hogy lássuk, ezen nemzetközi szakmai együttműködés hogyan segítette a hazai tehetséggondozásban az új elméleti alapok és gyakorlati fejlesztő módszerek elterjedését az ezredforduló évtizedeiben. **1. Tehetség és társadalom** (szerk. Herskovits M. – Polonkai M.), 1998., MTT és MKM, Debrecen; **2. Előadáskivonatok a 7. ECHA-Konferenciáról** (szerk. Balogh L. – Tóth L.), 2000, Debrecen; **3. Balogh, L. – Persson, R. – Joswig, H.: Gifted Education in Europe: Programs, Practices and Current Research** (In: Heller - Mönks - Sternberg - Subotnik /edsr./ 2000: **International Handbook of Giftedness and Talent**, Amsterdam – New York – Oxford – Tokyo, Pergamon; **4. Mönks, F. J. – Pflüger, R. (eds.) 2005.: Gifted Education in 21 European Countries: Inventory and Perspective**, University of Nijmegen, The Netherlands; **5. „Gifted Education in Europe”** (Conference of civil organizations, professionals, administrators and policy makers, Hungary, 3-6. April, 2006.); **6. Balogh László, 2012: Komplex iskolai tehetségfejlesztő programok**, Didakt Kiadó, Debrecen; **7. Bagdy Emőke és társai, 2014: Fény és árnyék**, MATEHETSZ, GÉNIUSZ KÖNYVEK, Budapest; **8. Bajor P. – Balogh L. – Bucsi Szabó Zsolt – Polonkai Mária – Révész György (szerk.), 2020: A tehetség kézikönyve, MATEHETSZ, Budapest.** Ugyanakkor ezek közül az utóbbi években megjelent **művekben leírtak azt is mutatják, hogy mely területeken kell még itthon továbbfejlődni**, hogy az új, szakmailag előremutató irányok még szélesebb körben elterjedjenek, elősegítve a hazai tehetségfejlesztő gyakorlat folyamatos megújulását. **Ezeket a kihívásokat is felvillantjuk írásunkban, így lesz korrekt a kép az elmúlt három évtized fejlődéséről, benne a tehetséggondozás mai hazai helyzetéről is.**

A külföldi és hazai kutatások, tapasztalatok eredményeként már a kilencvenes években kirajzolódtak a tehetséggondozás azon kritikus pontjai, amelyek a legfontosabb alappilléreit jelentik a sikeres tehetséggondozásnak. Ezek a következő nagyobb témakörökhöz kapcsolhatók, s a vázát adják áttekintésünknek: a tehetség felismerése, azonosítása; a komplex fejlesztés főbb tartalmi elemei; a fejlesztés pedagógiai, pszichológiai eszközrendszere; új szerepek a tehetségfejlesztésben, a fejlesztés főbb szereplőinek együttműködése; a fejlesztés több szempontú értékelése.

I. A tehetség felismerése, azonosítása

Az egyéni tehetséggondozó programok szempontjából is kiemelkedő jelentősége van a tehetség-keresésnek, - azonosításnak, hiszen a korrekt program csakis a gyerek, fiatal alapos ismeretére épülhet. A tehetség fejlesztésére kiválasztott stratégiáknak korrekt felmérésén kell alapulniuk, felderítve, hogy az egyénnek mire van szüksége a fejlődéshez. Ugyanakkor már előljáróban leszögezendő, hogy nem egyszerű feladat korrekt módon azonosítani a tehetséget.

Milyen hiányosságok voltak tapasztalhatók itthon e téren a gyakorlatban, a nyolcvanas években? Döntően a tanulmányi eredmények alapján kerültek be a tehetségfejlesztő programokba a fiatalok. Ezen túl a tantárgytesztek teljesítménye jelentette a fő támpontot. Pszichológiai vizsgálati módszereket alig használtak a tehetség-keresésben. A kreativitásra, személyiség-tulajdonságokra szinte egyáltalán nem figyeltek. **Mi a helyzet ma?** Nagy általánosságban történt előrelépés ezen hiányosságok megszüntetésére, de még ma is jelentős az egyenetlenség e téren az intézmények, szervezetek között. **Kiemelt szempontok e terület további fejlesztésében:**

- A tehetségkeresésnek az óvodáskortól az ifjúkorig töretlen folyamatnak kellene lennie: ennek feltétele a tehetségígéretekre vonatkozó információk átadása is az adott fiatal fejlesztésének folyamatában közreműködő intézmények, szervezetek között.
- A módszertani repertoár a gyakorlatban gyakran szegényes, a mostaninál is többfajta módszert kell alkalmazni.
- Elengedhetetlenek a hosszabb időtartamú tehetségkereső programok is, amelyben összekapcsolódik a tehetség-keresés és fejlesztés!
- Jobban kell építünk a szülőkre és a tehetségígéret társaira a kereső folyamatban.

II. A komplex fejlesztés főbb tartalmi elemei

Világszerte közhely ma már szakmai körökben, hogy a fejlesztő programok készítése és megvalósítása során nemcsak a képességekre, hanem a személyiség-tényezők formálására is nagy gondot kell fordítanunk. Mint az már közismert itthon is, a két főirányon belül további négy általánosan elfogadott szempont fogalmazható meg a célkitűzésekre vonatkozóan. Ugyanakkor a gyakorlati fejlesztő munkában ezek már nagyon egyenetlenül találhatók meg, nemcsak itthon, hanem gyakran külföldön is.

- Fontos fejleszteni a tehetséges gyerek erős oldalát. Ez általában a tehetség speciális területein /pl. matematika, zene, sport/ nyilvánul meg.
- Nem mondhatunk le ugyanakkor a gyerek gyenge oldalának fejlesztéséről sem. Csaknem minden tehetségígéretnél található ilyen pl.: alacsony önérté-

kelés, nem hatékony információ-feldolgozási stratégiák, motiváltság stb.

- Megfelelő légkör biztosítása a fejlesztő programokban: a fejlődésben a kiegyensúlyozott társas kapcsolatok fontosak a pedagógusokkal és tanuló társsal.
- Szabadidős, „lazító programok”, amelyek biztosítják a feltöltődést, pihenést.

Milyen hiányosságok voltak e téren tapasztalhatók a gyakorlatban, a nyolcvanas években? Szinte egyáltalán nem voltak érdemi komplex tehetségprogramok, döntően a tehetséges fiatal erős oldalának fejlesztése állt a középpontban. **Mi jellemzi a mai helyzetet?** A fejlesztő szakemberek körében itthon ez a leginkább ismert, letisztult alrendszer az általam fentebb felsorolt öt fő elem közül, az elmúlt három évtizedben egyre több komplex programot indítottak iskoláink itthon is, ugyanakkor sok helyen nem működik a gyakorlatban teljesen komplexen. **Kiemelt szempontok e terület fejlesztésében:** a tehetséges gyerek gyenge oldalának fejlesztése; megfelelő „légkör” megteremtése; szabadidős, lazító programok, amelyek biztosítják a feltöltődést, pihenést. Ezek a célkitűzések csakis komplex és rugalmas programokkal teljesíthetők, s az iskoláknak és más fejlesztő szervezeteknek mindegyikhez kínálni kell tevékenységi formákat.

III. A fejlesztés pedagógiai, pszichológiai eszközszerrendszere

Logikusan fogalmazódik meg a kérdés: milyen pszichológiai, pedagógiai eszközszerrendszer áll rendelkezésünkre e komplex programok hatékony megvalósításához? Közel fél évszázada, hogy kutatók és gyakorló szakemberek szisztematikusan keresik erre a választ, s a tudomány mai állása szerint négy nagy csoportba rakhatók azok az eszközök, módszerek, amelyek leghatékonyabban segítik a tehetségígéretek adottságainak kibontakozását: ezek a gazdagítás, gyorsítás, differenciálás és tanácsadás. Ezen csoportok mindegyikének megvannak a maga értékei, azonban a valóságban ezek akkor hatékonyak, ha egységes rendszerben működnek a tehetség fejlesztésében. **Milyen hiányosságok voltak itthon e téren korábban?** A négy fő eszközszerrendszer közül csak a gazdagítás volt széleskörűen elterjedt, a gyorsítás szinte csak a sportban és művészetekben volt megtalálható, a differenciálás a fejlesztésben alacsony szintű volt, hiányoztak a rendszerszerű egyéni tehetségfejlesztő programok, a tanácsadás alig volt fellelhető a gyakorlatban. **Mi jellemzi a mai helyzetet?** A gazdagítás és a differenciálás jelentősen fejlődött, viszont a gyorsítás és a tanácsadás érdemben alig fejlődött, sok helyen nem is létezik. **Kiemelt szempontok e terület fejlesztésében:**

- A gyorsítás feltételeit az intellektuális tehetségterületen is ki kell alakítani.
- A differenciált fejlesztés eszközrendszerét meg kell tisztítani a „szegregáció” politikai felhangjától!
- A tanácsadás a leggyengébb pont ebben az alrendszerben: a szakszolgálatok a tevékenységi körükbe tartozó ezen feladatokat csak részlegesen tudják megoldani. „A tehetségsegítés rendszerének továbbfejlesztése szempontjából szükséges a tehetség-tanácsadás szintjeinek differenciálása.” (Herskovits – Ritoók M., 2013.) Köznevelési intézményi keretekben történő tanácsadás megvalósítása elengedhetetlen – a kompetencia-követelményekkel összhangban!
- Ugyancsak kiemelt feladat a rendszerszerű egyéni tehetségfejlesztő programok elterjesztése széles körben a hatékonyság növelése érdekében.

IV. Új szerepek a tehetségfejlesztésben, a fejlesztés főbb szereplőinek együttműködése

Már az előzőekből is kitűnik, hogy sokirányú, a hagyományostól gyakran eltérő feladatkör megoldása vár azokra az intézményekre, amelyek zászlajukra tűzik a hatékony tehetséggondozás jelszavát. E feladatok sikeres teljesítésére akkor van esély, ha a tantestületen belül jól körülhatároljuk a funkciókat. Ennek külföldön kialakult egy rendszere, amely sikeresen működik a nagy hagyományokkal rendelkező tehetséggondozó iskolákban. **A külföldi és hazai tapasztalatok alapján a tantestületen belül a következő munkamegosztás ajánlott, s ezeknek a szereplőknek érdemben együtt kell működniük a fejlesztő programok kidolgozásában és megvalósításában.**

- Programvezető /igazgató, igazgatóhelyettes/: általános áttekintés, bátorítás, segítség, ellenőrzés, a téma napirenden tartása.
- Munkaközösség vezetők: átfogó programok készítése, tanórai és tanórán kívüli gondozás, folytonosság és előrehaladás, forrásanyagok biztosítása, hatékonyság ellenőrzése.
- Tehetséggondozó koordinátor: össziskolai azonosító és ellenőrző programok készítése, órán /iskolán/ kívüli tevékenységek koordinálása, mentor-programok irányítása, versenyek szervezése.
- Tehetség-tanácsadó szakember /erre képzett pedagógus vagy pszichológus/: problémás helyzetekben – elsősorban egyéni és kiscsoportos formákban – konzultációs keretek között segíti a tehetség-program megvalósítását tehetségigéret, fejlesztő szakemberek és szülők számára.
- Mentor: olyan fejlesztő szakember, aki közvetlenül és folyamatosan irányítja egy-egy tehetséges diák tevékenységét.
- Tutor: (újfajta szerepkör az itthoni gyakorlatban):

az adott intézményen, szervezeten kívüli szakember, aki komplex eszközrendszerrel segíti a tehetségigéret egyéni fejlődését.

- Az egyes fejlesztő szakemberek: pedagógusok és más foglalkozásúak is lehetnek (edzők, mesterek, művészek stb.): közreműködnek a programok kidolgozásában, tehetséges tanulók azonosításában, egyéni szükségletek és érdeklődés felderítésében és fejlesztésében, a tanórai és órán kívüli gazdagításban.
- Természetesen a szülők szerepének is meghatározó jelentősége van (kell, hogy legyen) a fejlesztésben, a velük való folyamatos együttműködés is elengedhetetlen!

Mi jellemzi a mai itthoni helyzetet? Általában véve „gyenge láncszem” ez az elem a tehetségfejlesztés mai hazai gyakorlatában, nem történt átfogó előrelépés az elmúlt három évtizedben. Vannak jó példák a gyakorlatban (pl. Arany János Tehetséggondozó Program), de **jelentős szemléletváltásra és gyakorlati intézkedésekre van szükség** ahhoz, hogy a hatékony együttműködés feltételei megteremtődjenek a tehetségfejlesztő intézményekben és más szervezetekben. Az is alapkövetelmény, hogy ott kell lennie a tehetséggondozó koordinátornak és a tehetség-tanácsadó szakembernek az intézmény fejlesztő csapatában!

V. A fejlesztés több szempontú értékelése

Önmagában nincs jó vagy rossz program, ez mindig azon múlik, hogy a célkitűzéseink elérésével mennyire segítettük a tehetséges tanulók fejlődését. A tehetségfejlesztő programok hatását – a tehetségigéret fejlődése szempontjából – legalább két fő területen kell értékelnünk.

- Az egyik a képességek fejlődése - döntően a tehetségigéret erős oldalára koncentrálva, amely tehetségének specialitását mutatja.
- A másik fő értékelési szempont a teljesítményt befolyásoló háttértényezők fejlődése: személyiség-tényezők (kiemelten motiváció, énkép, önértékelés, szorongás stb.), társas kapcsolatok, információ-feldolgozási stratégiák stb.

A tehetségigéret fejlődése szempontjából **mindkét fő értékelési aspektusnak kiemelkedő jelentősége van**: az alkalmazott speciális vizsgálati módszerek segítségével olyan információk birtokába juthatunk, amelyek alapján elvégezhetjük a tanulókra szabott egyéni fejlesztési programok kidolgozását és folyamatos korrekcióját. **Mi a helyzet ma nálunk?** A két fő értékelési szempont közül az első, a speciális képességek fejlődésének mérése, elemzése évtizedek óta általánosan elterjedt az intézményeinkben és más tehetséggondozó szervezetekben. **A „háttértényezők” változásainak felderítése sok kívánnivalót hagy maga után.**

(Vö: Bagdy Emőke és tsai, 2014: *Fény és árnyék*, Matehetsz, Géniusz Könyvek) Ezek vizsgálatának néhány kiemelt szempontja: általános intellektuális képességek, kreativitás, tanulási motiváció, egyéni tanulási stratégiák, személyiség-összetevők, pályaorientáció stb. (Vö: Arany János Tehetséggondozó Program hatásvizsgálatai rendszere.)

ÖSSZEZÉS

A rendszerváltás kezdetén nagy lendületet vett a programok fejlesztése Magyarországon, s az elmúlt harminc év sok területen felfelé ívelést mutat a nemzeti tehetséggondozásban. Ma már hazánkban is minden fontos tényező korszerű elméleti alapok, gyakorlati fejlesztő módszerek, jelentős szakembergárda, anyagiak stb.) készen áll arra, hogy átfogó és magas színvonalú legyen tehetséggondozásunk gyakorlata. Ugyanakkor azt is meg kell állapítani, hogy nagy még az egyenlenség a tehetséggondozás színvonalában területi és

intézményi összehasonlításban: vannak nagyon kiváló munkát végző intézmények, szervezetek, ugyanakkor más helyeken még nem alakult ki a korszerű tehetségfejlesztés rendszere. Alapvetően azon kell fáradoznunk egyrészt a következő években, hogy legyen mindenütt intézményi, szervezeti szintű komplex fejlesztő program, másrészt, hogy a kiemelkedő tehetségigéretet kapjanak lehetőséget speciális egyéni tehetségfejlesztő programok megvalósítására. Ez biztosíthatja a további dinamikus fejlődését a nemzeti tehetséggondozásnak.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓK:

www.tehetség.hu www.mateh.hu .

A szerző

kandidátus, ny. egyetemi tanszékvezető,
a Magyar Tehetséggondozó Társaság és a
Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége
(Matehetsz) elnöke.

A tutorálás mint a tehetségsegítés új hazai formája

Bajor Péter

Bár a Tehetség újság 2021/2. számában („*A tehetség kibontakoztatásának személyre szabott útján – Sikeresen zárult a Matehetsz 2017-ben indított Tutor Programja*” címmel) részletesen olvashattunk a Matehetsz Tutor Programjának eredményeiről, érdemesnek gondoltam, hogy más szempontokat is megfogalmazva még egyszer ráerősítsek arra az örömdetes tényre, hogy az elmúlt 5 évben a tehetséggondozásnak egy izgalmasan új formája jelent meg Magyarországon. Az egyéni tehetséggondozás különböző formái természetesen korábban is jelen voltak a Kárpát-medencében. Az egyéni fejlesztési terv formáit korábban és jelenleg is alkalmazzák a gyógy-pedagógiában, óvodai, iskolai nevelésben, a zene és a sport terén stb. A személyre szabott segítség szakmai tapasztalatai pedig már szép számmal gyűltek a Magyar Tehetséggondozó Társaság tevékenysége során is, az 1990-es évektől kezdődően, elsősorban Kelet-Magyarország egyes iskoláiban. A 2004-ben elindított KUTDI-ÁK - mozgalom kifejezetten mentorprogramként működik ma is. De a Matehetsz 2017 előtti időszakában is voltak olyan programok, projektelemekek, mentorprogramok, amelyek kifejezetten személyes támogatást adtak, az egyéni igényekre lehetséges figyelmet és segítő tevékenységeket biztosítottak a diákok számára, jellemzően a 12 és 25 éves korosztályt megcélózva (pl. a Tehetség Piacter program vagy a Magyar Templeton Program). A szakszolgálatok tehetséggondozó tevékenysége érdekében „hivatalosan” is előrehaladt az egyéni tehetség-ta-

nácsadás, mint fejlesztési forma, és a tanácsadás terén a Matehetsz is közreadott új szempontokat, pedagógus és pszichológus szakemberek számára külön csoportosításban. A versenyfelkészítések sok esetben szintén egyfajta egyéni (kifejezetten a megmértetést fókuszba állító) fejlesztést jelentenek. A köznevelési korosztály számára elérhető országos ösztöndíj-lehetőségek, a külföldi utazások finanszírozása szintén a tehetséges tanulók egyéni igényeire reflektáltak a 2010-es években. A Tutor Program előzményeként, annak szakmai háttérében mindenképpen említenünk kell a nagyszámú pedagógus továbbképzést is, amit a Matehetsz megvalósított. Hiszen ezek mind (a képzés konkrét céljaitól függetlenül) erőteljesen hangsúlyozták a tehetséggondozásnak az egyedi igényekhez, adottságokhoz, képességekhez történő igazodásának szükségességét. A Matehetsz TÁ-MOP- programjai jelentősen megerősítették a tehetség-hálózatot és a pedagógusok szakmai fölkeszültségét a tehetséggondozás terén. A csoportos helyi fejlesztőprogramok folyamatos ösztönzése és projekt-támogatása mellett Balogh László tanár úr a szakértői tanácskozások alkalmával mindig vissza-visszatért az egyéni tehetséggondozás szükségességére. De hogy hogyan lehet elérni nagy országos rendszerben a fiatalokat, azt még nem tudtuk. És a megvalósítás módszertana mellett a nagy volumenben lehetséges segítő tevékenység szakmai tartalma is kérdéses volt. És a segítő személy ki legyen? Kellott valaki, aki nem a tanuló osztályfőnöke, nem

egy szakmai mentor, nem korrepetáló pedagógus, nem egy tanár az iskolából, nem személyiségtámogató pszichológus, nem egy jótékony pártfogó, nem egy jóakaró rokon vagy ismerős, nem versenyfelkészítő szakember, nem egy szakkörvezető tanár, nem a Matehetsz egyik koordinátora. Hanem... Valaki, aki legalább egy éven keresztül kíséri, független külső szempontok szerint fel térképezi a tanulót, rendszeresen meghallgatja, biztatja, összeköti másokkal, segítő programokba delegálja, bátorítja, segíti, kíséri, nyomon követi. Kapcsolatban a szülőkkel, pedagógusokkal, Matehetsz-programokkal. Valaki, aki egy hosszabb időegységben, elkötelezetten és professzionálisan segíti a tanulót. Valaki, aki TUTORÁLJA! A szót végül Polonkai Marika találta meg az egyik olyan alkalommal, amikor a 2015 és 2020 közötti új, EU-s projektünket terveztük. Így lett a Tutor Program a Tehetségek Magyarországá kiemelt projekt meghatározó eleme. Novák Katalin (akkoriban még) államtitkár asszony a programunk ismertetésekor kérésünkre engedélyezte, hogy az EFOP által nem célterületnek számító KMR-területeken (Budapesten és Pest megyében) tükörprogramokat is indítsunk. Az NTP pályázati források bevonásával így országos lefedettségű lehetett a tutorálás (is, valamint a kiemelt projekt néhány további aktivitása is). A tutorok kiválasztása és képzése négy lépcsőben történt, évente bővülő létszámot bevonva. A folyamat évenként tavasztól decemberig tartott. Ennek részei voltak: A) CV, szakmai tapasztalat értékelése; B) Két szakkönyvből online teszt kitöltése; C) Egyéni és csoportos megfigyeléses interjú; D) 30 órás képzés. 2016 és 2020 között 215 fő kiképzett tutorunk lett, és ha (a tutoráltak földrajzi adottságai miatt) nem is mindannyian tudtak folyamatosan dolgozni, általuk mégis egy jelentős létszámú új szakembergárda keletkezett! Az ő felkészültségük, több év alatt begyakorolt tutorálási tevékenységük és a Matehetsz tapasztalatai jelentik a biztosítékot arra, hogy ez a tehetségsegítő forma a következő években tovább tud bontakozni, sőt, bővülni. Tekintettel a téma újdonságára, ismét felsorolom a tutorok szerepének jellemzőit, feladataikat:

- Széles körben ismeri a tehetséggondozással foglalkozó személyeket, szervezeteket (a régióban és országosan is).
- Komplex ismeretet szerez a tutoráltról, iskolai munkájáról, eredményeiről, családi helyzetéről.
- Egyéni és kiscsoportos beszélgetéseket, fejlesztő foglalkozásokat tart a tutoráltaknak.
- Személyes, írásos, telefonos kapcsolatot tart a tutorálttal, szakemberekkel, pedagógusokkal, szülőkkel.
- Kapcsolatot tart a hazai tehetség-hálózat tagjaival, tehetséggondozást támogató intézményrendszerrel.
- Tehetséggondozó programokba irányítja a tutoráltakat, összeköti, beajánlja a tutoráltakat Matehetsz-programokba.

2017 és 2021 tavasza között 2743 tutorált kapott egy-egy naptári évnvi támogatást. Természetesen a fejlesztés hatékonysága – a segítő munka természeténél fogva – nem lehetett egyenletes. Ugyanakkor mégis érdemes felsorolni vázlatosan, hogy mit is kapott egy tutorált a programtól:

- személyes segítséget, figyelmet, kísérést a tutorától;
- egyéni segítő beszélgetést, kiscsoportos foglalkozásokat;
- kapcsolati hálót, bátorságot, EQ-fejlődést;
- ösztöndíjat (átlagosan 180 ezer forintot);
- élményhétvégeket (kétségfejlesztések!);
- nyári Matehetsz-táborozást – összesen 14 tábor: Varbó, Lovasberény, Izmény, Balatonföldvár, Noszvaj;
- egyéni tehetség-tanácsadást – 5-15 óra;
- tehetségterületi mentorálást – 3 hónap, önkéntes mentorokkal;
- Matehetsz-meghívásokat, fellépéseket, médiaszerepléseket stb.

Noha el szoktuk feledni, de a segítő is gyarapodik a fejlesztő folyamat közben... Mit kaphatott a tutor a Tutor Programban?

- Szakmai kihívást egy teljesen új szerepkörben;
- a korábbi tapasztalatainak, tudásának újszerű hasznosulását;
- a tehetségsegítés örömet;
- új kapcsolatrendszert, tapasztalatokat;
- szerény megbízási díjat (havonta, tutoráltanként);
- további szakmai Matehetsz-megbízásokat (táborok, csoportos hétvégi fejlesztések, műhelyvezetések, előadások stb.).

Jogos a kérdés, hogy mi lesz ezután? Miután a Tehetségek Magyarországá kiemelt projekt és a kapcsolódó tükörprogramok befejeződnek 2021 végén? Két irányban tervezzük a tutorálás jövőjét. Egyrészt: már elkészült a szakmai koncepciója annak a kiemelt projektnek, ami a 2027-ig tartó új Európai Uniósi költségvetési időszakban tartalmazza a tutorálási tevékenységek folytatását, a tapasztalatainkra alapozva, de kissé más szakmai hangsúlyokkal, a hátrányos helyzetű térségek erőteljesebb bevonásával. Azt tervezzük, hogy 2023 első felében már megtehetjük az előkészítő lépéseket, és lehetőségünk lesz néhány programelem pilot-megvalósítására is. Másrészt, hosszabb távon: már elkezdjük annak a javaslatunknak a megfogalmazását, hogy a tutorálás szervezett keretek között, költségvetési finanszírozással be tudjon kerülni a köznevelést támogató szakmai szervezeti feladatok közé. A döntéshozók irányában már megkezdjük a téma emlegetését, szakmai téren egyelőre nyitottságot tapasztaltunk.

A szerző

*a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége
(Matehetsz) ügyvezető elnöke.*

A Nemzeti Tehetségsegítő Tanács átalakított tevékenységrendszere

Dr. Polonkai Mária

A Kormány az 1043/2006. (IV.19.) Korm. határozatával létrehozta és támogatásáról biztosította a tehetséges fiatalok segítésével foglalkozó hazai és határon túli magyar civil szervezeteket összefogó **Nemzeti Tehetségsegítő Tanácsot**. A **Nemzeti Tehetségsegítő Tanács (Tanács)** megalkotta a Szervezeti és Működési Szabályzatát, valamint megfogalmazta a Küldetésnyilatkozatát.

A Tanács céljait, feladatait, szerepvállalását „**Nemzeti kincsünk a tehetség**” nemes gondolat köré csoportosította és az alábbi Küldetésnyilatkozatában fogalmazta meg.

A **Nemzeti Tehetségsegítő Tanács** társadalmi szervezet, amelyet 2006-ban alakítottak meg a magyar tehetséggondozásban aktív szerepet játszó civil szervezetek. A **Nemzeti Tehetségsegítő Tanács célja** az, hogy munkájával segítsen az emberi méltóság kiteljesedésében azzal, hogy minél több tehetséges fiatal felfedezze képességeit, és lehetőségek sorozatát biztosítsák számukra ahhoz, hogy a tehetségük kibontakozzon, majd a tehetséges fiatalok segítsék országukat, környezetüket abban, hogy kiegyensúlyozott, eredményes közösség jöjjön létre. A célok eléréséhez a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács kiemelten épít a tehetséggondozást végző nevelési és oktatási intézmények, az egyházak, Tehetségsegítő Tanácsok, a Tehetség Barátok Köre, valamint a civil szervezetek együttműködésére, tevékenységével hozzájáruljon a tehetségbarát társadalom kialakításához. A **Nemzeti Tehetségsegítő Tanács feladatának** tekinti: a meglévő, jól funkcionáló, tehetséggondozó tevékenységek megőrzését, az új kezdeményezések felkutatását, mások számára minta értékű programok megismertetését. A Kárpát-medencét lefedő tehetségsegítő tevékenységek szerves rendszerré, hálózattá szerveződésének segítését.

A **Nemzeti Tehetségsegítő Tanács** a kárpát-medencei tehetséggondozó szervezetek, Tehetségpontok, Tehetségsegítő Tanácsok hálózaton keresztül elméleti, módszertani segítséget nyújt a magyar tehetséggondozás példa értékű rendszerének további fejlődéséhez, egy EU Tehetségpont kialakításához, működéséhez.

Ennek érdekében:

- képviseli a Tehetségpont-hálózatot az országhatáron belül, a Kárpát medencében, az EU-ban,
- segíti és koordinálja a tehetségsegítő-hálózaton belüli öntevékenységet, az önszerveződést, a továbbképzést, az innovációkat, a kutatásokat, a médiakapcsolatokat,
- szakmailag segíti és minősíti a regionális-, a térségi-, a helyi Tehetségpontokat, a tehetséggondozó programokat, bővíti a mentori hálózatot,
- publikációs lehetőséget biztosít a Tehetségpont-hálózattal kapcsolatos innovációknak, kutatásoknak, a kiválóra minősített Tehetségpontok jó gyakorlatainak, valamint segíti a tehetségek önszerveződését, önmenedzselését és a tehetségük hasznosulását.

A **Nemzeti Tehetségsegítő Tanács aktív szerepet vállal** a Nemzeti Tehetség Program megvalósításában, hozzájárul tehetséggondozási rendszerének működéséhez, folyamatos fejlesztéséhez. Ennek érdekében arra törekszik, hogy

- azonosítsanak, megtaláljanak minél több tehetséget, kidolgozzák a tehetségazonosítás sokféle eljárását, módszerét;
- támogassák a tehetségek folyamatos érdeklődését;
- segítsenek összekötni szakmailag, területileg a tehetségsegítő helyeket, műhelyeket, mozgalmakat, rendszereket, stb.;
- az óvodás kortól kezdve segítsenek továbbadni/továbbvinni az egyes intézménytípusok, életrészek között a tehetségeket, beleértve a munkába állást is;
- javítsák az egyenlő hozzáférés esélyeit a tehetségsegítés minden területén (ide értve a tehetségsegítő programokhoz való hozzáférés területi hátrányainak felszámolását, a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, fogyatékossgal élő fiatalok számára indított adaptáló-segítő programokat);
- bővüljön a tehetséges fiatalok kapcsolatrendszere, társadalmi felelősségvállalása, annak folyamatos áttekintése, hogy hol van további lehetőség önszerveződő szervezetek megalakulására, a tehetséges fiatalok szervezetei közötti együttműködésre.

A **Nemzeti Tehetségsegítő Tanács együttműködik** a céljainak és feladatainak megvalósításában:

- a tehetséggondozási rendszert elsősorban működtető állammal;

- a nemzetközi tehetségsegítő mozgalom képviselőivel;
- az emberi tevékenységek helyi szervezeteivel: a fenntartókkal, a közoktatás irányításában résztvevő megyei, térségi, helyi szerveivel;
- a tehetséggondozásban aktív szerepet játszó oktatási-nevelési intézményekkel, az őket segítő háttér intézményekkel; a pedagógiai szakmai szolgáltatókkal és pedagógiai szakszolgálatokkal, valamint az ott dolgozó szakemberekkel;
- a felsőoktatási intézményekkel, mint aktív tehetségsegítőkkal, valamint a tehetségsegítő pedagógusok képzésének, továbbképzésének fontos szín-tereivel;
- a kialakult tehetségsegítő rendszerekkel, műhelyekkel (sport klubok, művészeti iskolák, irodalmi csoportok, matematikai tanítási rendszer, stb.);
- szülőkkel, családokkal (eset megbeszélések, konzultációk, szülők részvétele a tehetséggondozásban, részvétel a mentor hálózat kialakításában, stb.);
- a tehetséggondozó munka anyagi feltételeinek megteremtését segítővel (vállalkozók, szponzorok, önkéntesek, stb.).

A **Nemzeti Tehetségsegítő Tanács segíti a fenntarthatóságot** a tehetséggondozásban:

- az oktatási kormányzattal a tehetségek segítségével kapcsolatos, hosszabb távon kiszámítható és fenntartható tevékenységek szervezésében való részvétellel;
- a tehetségek és a gazdasági szereplők között kapcsolatteremtés segítségével, a tehetségi piacter megstervezésével;
- a Tehetség Napja alkalmából megvalósuló rendezvény programjában való folyamatos részvétellel;
- az EU Tehetségközpontban való képviselettel;
- a tehetségútlel nemzetközi használatával;
- a tehetséghidak nemzetközi működtetésével;
- a külföldön élő magyar tehetségek bevonásával a tehetséggondozásba;
- a szponzori támogatás rendszerének kiépítésével, fejlesztésével;
- a tehetségek fokozottabb bevonásával a fenntarthatóság biztosításába.

A **Nemzeti Tehetségsegítő Tanács** céljai és feladatai **eredményének** tekinti, ha a tehetséggondozásban valamennyi tehetségterületet felölel (tudományos, művészi, sport, kézműves, stb.). A különböző szervezetekkel való együttműködése során kialakult kapcsolatban tudás, tapasztalat, információ, stb. áramlik.

Az elmúlt évben a **Nemzeti Tehetségsegítő Tanács** munkájának eredményessé tétele érdekében a munkacsoportok helyett 6 tagozat jött létre, felölelve a különböző tehetségterületeket:

- felsőoktatási,
- köznevelési,
- tehetség-hálózati,
- társadalmi kapcsolatok és média,
- gazdasági, innováció,
- határon túli tehetségsegítő tagozat

A **Nemzeti Tehetségsegítő Tanács** tagozatainak feladatai

- **Felsőoktatási.** A felsőoktatásban megvalósuló tehetséggondozás folyamatának szakmai és szakmapolitikai nyomon követése, értékelése, javaslatok tétel. A felsőoktatási és a köznevelési tehetséggondozás közötti híd építése, a tehetséges fiatalok kutatási, fejlesztési tevékenységének támogatása.
- **Köznevelési (óvoda, általános iskola, középiskola /gimnázium, szakképzés/, egyéb intézmények).** Tehetségsegítés a köznevelésben. A tagozat tagjainak bevonása a köznevelésben, a szakképzésben és egyéb intézménytípusban kialakítandó programok előkészítésébe, mások által elkészített programok, tehetségsegítési tervek véleményezésébe. Javaslatétel tehetségsegítési programok tartalmára, a megvalósítás módszereire, eszközeire. Különleges helyzetük miatt a nevelésben-oktatásban és a tehetséggondozásban is hátrányt szenvedő tehetségeseknek megfelelő ellátás kialakítása és ennek a hátránykompenzáló programok működtetésének meghonosítása.
- **Tehetség-hálózati.** Az Tanács gyakorlati tevékenységét elméletileg megalapozó témakörökben anyagok készítése, állásfoglalások kialakítása a tehetségkutatások eredményei alapján, vélemény megfogalmazása tehetségelméleti kérdésekben. Tanács céljai szerint kialakított tehetségsegítő hálózat fejlődésének szakmai támogatása, az EU tehetségpont-hálózat bővítésében való részvétel, a külföldi és hazai jó gyakorlatok cseréjének szervezése. A hazai tehetségsegítő tanácsok munkája hatékonyságának növelése.
- **Társadalmi kapcsolatok és média.** A tehetségsegítés társadalmi támogatottságának, társadalmi beágyazottságának erősítése, a tehetségbarát társadalom kialakulásának elősegítése. A tehetségsegítés társadalmi erőforrásrendszerének feltárása és bővítése. A MATEHETSZ külkapcsolati feladatainak, illetve azokhoz kapcsolódó stratégiai lépéseknek a megfogalmazása. A határon túli magyar tehetségpontok európai kapcsolatrendszerének kiszélesítésében való szakmai segítség, külföldi szakmai tehetséggondozó programok bemutatása Marketing stratégia készítése tehetséggondozás hazai és nemzetközi népszerűsítése és a tehetségek közvetlen támogatása érdekében.

Közreműködés népszerűsítő kiadványok készítésében.

- **Gazdasági, innováció.** Javaslatétel olyan kezdeményezésekre, amelyek a gazdaság szereplőinek nagyobb arányú bevonását, érzékenyítését, társadalmi felelősség vállalását erősíti a tehetséggondozás folyamatában. Fokozott megjelenés nem oktatási ágazat által szervezett konferenciákon stb. A digitális technika fokozott alkalmazása az eredmények szakmai és társadalmi körben ismertté tétele érdekében (pl. online platform, virtuális tér összeállítása).
- **Határon túli tehetségsegítés.** Elsősorban koordinációs feladatokat lát el, összehangolja a tehetséggondozó munkát. A határon túli magyarlakta részeken

kezdeményezi és támogatja tehetségpontok megalapítását, az új kezdeményezések felkutatását, mások számára minta értékű programok megismertetését. Közreműködik és segíti a tehetséggondozás hálózat-tá szerveződését. Segíti a tehetségpontok, a tehetséges fiatalok, tehetséggondozásban jártas szakemberek, egyházi, civil szervezetek, vállalkozások közötti kapcsolatok kiépítését. Lehetőséget teremt a határon túli tehetséggondozó tevékenységek bemutatására.

A tagozatok megkezdték a munkájukat, tapasztalataik, véleményeik segítenek a MATEHETSZ-nek a 2021–2027 programidőszak EU-s pályázata kidolgozásában.

A szerző

*címzetes egyetemi docens,
a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács elnöke.*

A szülők szerepe a tehetség kibontakozásában

Dr. Révész György

A mentális képességek – az „ész” – a görög filozófiától napjainkig az ember egyik fő jellemzője, eredetét tekintve pedig kiemelt érdeklődésének tárgya. A tehetség koncepció első – *teológiai* – szakaszában, így az ókori görögök elképzeléseiben a teremtő erő mint egy *démon* „látogathatja” meg az embert, távolról közölve vele pl. a bölcsességet, míg a rómaiaknál a kiemelkedő (zseniális) teljesítmény forrása isteni eredetű: a *Génius* tette lehetővé az emberfeletti produkciót (Stoeger, 2009). Máté evangéliumában a *talentum*, mint kamatoztatható érték jelenik meg (Mt, 25, 14–30).

A második – *metafizikai* – szakaszban a tehetséget már inkább az emberhez társítják, egyéni, önmagunkból fakadó képességekről és alkalmasságról beszélnek, míg a harmadik – *tudományos vagy empirikus* – szakaszának alapja a kontrollált empirikus mérések sora, párhuzamosan a pszichológiai mérések kialakulásával és fejlődésével. Az öröklés vagy környezet vita helyét átvette az öröklés és környezet szemlélete, de a MATEHETSZ felkérésre készült kutatásban a 18-59 éves, és a 15-19 éves minta szerint a tehetségesek veleszületett kiemelkedő képességgel rendelkeznek. A 7 éves kor intellektuális szintje szoros kapcsolatban áll a 2 éves szinttel, ami *stabil korai genetikai hatásra* utal (Butcher és mtsai, 2005), bár az intelligencia önmagában nem záloga a később kibontakozó tehetségnek. Az egyedfejlődésben

ismertek azok a *szenzitív periódusok*, melyek az adott életkori szakaszban különösen érzékenyek a nekik megfelelő környezeti ingerekre. Ideális esetben a „fejlődési ablak” találkozik optimális környezeti ingerekkel, ha nem fejlődés, akkor is van, de a teljesítmény nem éri el azt a szintet, ami az optimális feltételek esetén adódna. Minél összetettebbek a tapasztalatok, gazdagabb a környezet, annál összetettebb az agy, az ún. *tapasztalatfüggő agyfejlődés* (Miller és mtsai 2021). Könnyű belátni, hogy ugyanannyi pedagógiai befektetés a már eleve magasabb fejlettségi szinten lévő gyerekek esetében képes a kiválóságot produkálni! Egy vizsgálatban a SES és a szókinccs fejlettségének drámai különbségét írták le: egy alacsony SES családban élő gyermek 30 millióval szóval kevesebbet hall, mint egy magas SES családban élő (Lukács, 2021). Egy tanulmányban az anya iskolai végzettsége valamint a figyelt és nem figyelt ingerekre adott kiváltott válaszok amplitudója között találtak szignifikáns különbséget, mely eredmény a későbbi kognitív folyamatok (figyelem, memória /késleltetett felidőzés/, végrehajtó funkciók) színvonalára gyakorol jelentős hatást (Hackman, Farah, 2008.). Mindezek a szülő-gyermek kapcsolat szokásos tevékenységében történnek, amikor a szülő pl. egy leporello színes lapjain mutatja gyermekének pl. állatok testrészeit, közben gyakran mondogatja is, hogy – „*Figyelj ide!*” –; majd megkéri gyermekét, hogy most ő mutassa meg ezeket *akkor*, aztán majd *késleltetve*... A magas szintű anyai melegség/érzékenység és a figyelmi teljesítmény között szoros pozitív összefüggés van. Igaz ez később a gyerekek és tanáraik közötti kapcsolatra is! A pozitív kötelék gyer-

mekek és tanáraik között bátorítja nyelvi kommunikációt, így segít megszerezni pl. a nyelvi képességeket, a tanulás „eszközeit”.

Témánkban nem kerülhető meg a fejlődéslelektan eminens kutatási területe a szülő (gondozó) – gyermek kapcsolat, a *kötődés* témája sem! Az anya-gyermek interakció neuronok ezreit aktiválja, új agyi pályákat alakítva. Van ennél korábbi tapasztalat is: pl. a babák a prenatális időszak alatt megtanulják édesanyjuk hangját, énekét, majd „felismerik” születésük után: az anyai beszéd és ének nagyon rövid idő alatt csökkenti a stressz következtében megemelkedett kortizol szintet (Trehub, 2003). A szinte az egész világon elterjedt anyai ének hangulatszabályozó, figyelemfelkeltő hatású, facilitálja a szopást, segít elaludni stb. Oxytocin hormon szabadul fel ilyenkor a kommunikációs helyzetben – kiváltva *nyugalom*, *biztonság* és elégedettség érzését, csökkentve a szorongást, egyedülállóan megerősítve az anya-gyermek kapcsolatot. Általában igaz, hogy a biztonságosan kötődő gyerekek figyelmi, nyelvi, pszichomotoros, továbbá metakognitív készségei jobbak, mint a bizonytalan kötődésű gyerekékéi. Egy korai vizsgálat szerint (Teo és mtsai, 1996) a gyermek előtörténte, a pszicho-szociális környezet (beleértve a korai kötődési tapasztalatokat is) jó prediktora a későbbi iskolai matematika tantárgy eredményeinek első és hatodik osztályban. A kötődés és a kognitív/társas készségek közötti kapcsolat kétirányú: a felnőttekkel és kortársakkal való kapcsolatban megnyilvánuló nyelvi és társas készség megkönnyíti a társas helyzetek kezelését, ezért a tanárok is könnyebben és érzékenyebben reagálnak a gyerekekre, ami ismét növeli az interakciók számát. Ezzel szemben a bizonytalanul kötődő gyerekek kevésbé vizsgálják környezetüket, (ehhez már korábban is alacsonyabb szintű anyai útbaigazítás társult!), kevésbé támogató a társas környezet, szegényesebb a helyzetkezelő készségük, mint a biztonságosan kötődő gyerekeknek. A bizonytalan gyerek egyedül vagy társas helyzetben kevésbé tudnak élni a társas és fizikai környezet által kínált spontán tanulási lehetőségekkel (O'Connor és mtsa, 2007). A korai tapasztalatok fontos szerepét erősíti meg Sroufe és munkatársai által jegyzett nagyívű munka is (Sroufe és mtsai, 2005.) A korai szülő (gondozó) – gyermek kapcsolat - kötődés - minősége szignifikáns indikátora az általános iskolai teljesítménynek, a kognitív rugalmasságnak a serdülőkorig, de ugyanez éppúgy hatást gyakorol a társas kapcsolatok minőségére is. Ugyanők a korai tapasztalatok szerepét hangsúlyozzák a diploma megszerzéséhez vezető úton: a korai tapasztalatok – otthoni környezet minősége – a gyermek kitarthatása – a gyermek teljesítményére vonatkozó szülői elvárások – a tanár minősítése a gyermek érzelmi egészségéről – a szülő-gyermek együttműködés szignifikáns szerepet kap e folyamatban! A kötődés és a kognitív képességek különböző közvetítő mechaniz-

musai közül a *kötődés-tanítási* hipotézist emeljük ki. A korai biztonságos anya-gyermek kapcsolat, az anyai támogatás megfigyelhető a harmadik, negyedik osztályos iskolai teljesítményben (West és mtsai, 2013), de találunk összefüggéseket kaptak a bizonytalan kötődés és az IQ között is (O'Connor, és mtsa, 2007.). A közvetítő kapcsolat a magas szintű anyai odafigyelés, törődés, a világ megismerésére irányuló bátorítás, mely végigkíséri az iskolai karrier egészét.

Az apa-gyermek kapcsolat sokáig elhanyagolt területe volt a tehetség szakirodalmának, pedig egyre több vizsgálat igazolja, hogy az apák viselkedése erőteljes hatással van többek között a gyermekek problémamegoldó képességére. Az apai funkciók a gyermeknevelésben Lamb nyomán: 1. apai *elkötelezettség* - közvetlen személyes interakció a gyermekkel (gondviselés, játék, kikapcsolódás és tanítás); 2. *elérhetőség/hozzáférhetőség* (az apával való interakció létrehozása); 3. *felelősségvállalás* a gyermek gondozásáért (tervek kialakítása, cselekvések végrehajtása a gyermek ellátása érdekében) (Lamb, 2002). Az anyák viselkedése jobban befolyásolja a babák kötődését, az apai involváció viszont abban segít, hogy a kötődés biztonságos legyen (Easterbrooks és mtsa. 1984). Gyermekek iskolai karrierjét elősegíti az apai jelenlét, a magasan involválódó apák gyermekei nagyobb mértékű belső kontrollt tulajdonítanak maguknak, magasabb az önbecsülésük. Az apák bevonódása pozitív hatással van a gyermekek (elsősorban a fiúk) kognitív fejlődésére is. Megfigyelték, hogy ilyenkor apák általában több „Hol?” és „Mi?” kérdést tesznek fel gyermekeiknek, az apák kezdeményezésére a gyerekek többet beszélnek, változatosabb szókészletet használnak, hosszabban fejezik ki magukat, többször szolgálnak magyarázattal. Mindezek azt a hipotézist valószínűsítik, mely szerint az apák *nyelvi hidat* képeznek a gyermek és a külvilág között (Fluori, 2005). Ezek a hatások hosszú távon is érvényesülnek: gyermekeik nevelésébe bevonódó apák gyermeki jobb iskolai eredményeket produkálnak, és ami külön érdekes megfigyelés, hogy az apa saját végzettségétől függetlenül jobb esélyeik vannak a felsőfokú végzettség elérésére. (Blanchard és mtsa, 1971)! Ahhoz, hogy a gyermek kimerészkedhessen anyja mellől, szükség van egy másik referencia személyre, aki bevezeti őt a világba, aki megtanítja a gyereket arra, hogyan alkalmazzon különféle stratégiákat. Az apák ebben az aktív stimulálásban vesznek részt. Lamb szerint az ilyen családokban mindkét szülő igényei kielégülnek: az apának a közelség iránti vágya, az anyának pedig az, hogy karriert csináljon. Ezek a kapcsolatok gazdagabbak és mindkét fél pozitívan éli meg mind a házasságot, mind a gyereknevelést. A korai anyai és apai hatások néhány jellemző tényén túl megemlítjük *család* kihagyhatatlan szerepét, amely „a sikeres személyiségfejlődés és a pszichés egészséghez szükséges protektív, védelmet

nyújtó, meghitt kapcsolatok elengedhetetlen menedéke” (Rutter, 1979.).

A tehetséggondozás igazi műhelye természetesen az iskola! Ennek sikerességét növeli a szülők bevonása a gazdagító programok vezetésébe; a tehetségprogramokban zajló, a gyermekek által teljesített projektek közös lezárása a szülők meghívásával. Hasznos tapasztalatokkal járnak a hétvégi közös (pedagógus–szülő–gyermek) látogatások külső programokon – színház, múzeum, egyetemi kutatóintézetek stb. A nyári tehetséggondozó táborok, ahol szülők is részt vehetnek és aktívan közreműködhetnek, vagy a valamely tehetségterületen (intellektuális, művészi, sport, kétkézi foglalkozások stb.) sikeres szülői életpályákat bemutató foglalkozások szervezése diákoknak identifikációs mintát nyújthatnak a résztvevő diákok számára.

Válogatott irodalom:

Balogh L. 2014. A pedagógus és a szülő együttműködésének gyakorlati aspektusai. In: Balogh L., Bolló Cs, Dávid I., Tóth L., Tóth T. (Szerk.), *A pedagógusok, szülők együttműködése és a kollégiumok szerepe a tehetségfejlesztésben*. Géniusz Könyvek

Blanchard, R.W., Biller, H.B. 1971. Father available and academic performance among third-grade boys. *Developmental Psychology*, 4, 301-315.

Butcher, L. M., Meaburn, E., Dale, P. S., Sham, P., Schalkwyk, L. C., Craig, I.W., et al. 2005. Association analysis of mild mental impairment using DNA pooling to screen 432 brain-expressed single-nucleotide polymorphisms. *Molecular Psychiatry*, 10(4), 384–392.

Easterbrooks, M.A., Goldberg, W.A. 1984. Toddler Development in the Family: Impact of father involvement and parenting characteristics. *Child Development*, 55, 740-752.

Flouri, E. 2005. *Fathering and Child Outcomes*, New Jersey: John Wiley

Hackman, D.A. and Farah, M. 2008. Socioeconomic status and the developing brain. *Trends in Cognitive Science*. Vol.13 No.2, 65-72.

Lamb, M.E. 2002. Infant-father attachments and their impact on child development. In: Tamis-LeMonda, C.S., Cabrera, N. (Eds), *Handbook of father involvement: Multidisciplinary perspectives*.

Lukács Á. 2021. A nyelvelsajátítás tipikus és atipikus útjai: a megismerőfunkciók szerepe a nyelvi rendszer rezilienciájában. Előadás: elhangzott a MPT XXIX. Kongresszusán, Székesfehérvár, 2021. aug. 27.

A szerző

*a Matehetsz Elnökségének tagja,
a Pécsi Tudományegyetem professzora.*

A digitalizáció szerepe, lehetőségei a tehetséggondozásban – a járvány tapasztalatai

Papp András

(Az előadás szerkesztett változata)

Dr. Gyarmathy Éva a tavalyi év végén tartott képzést az Európa 2000 Gimnázium tanári karának, ahol a tehetségazonosítás, tehetségfejlesztés és felzárkóztatás kérdését járta körül a normál és az atipikus fejlődési irányba tartozó gyerekek, fiatalok vonatkozásában. Az Ő fő megállapításával indult az igazgató úr előadása: A tehetségpopuláció nemcsak a valamely mérő eljárásokkal kiválasztott felső százalékokat jelenti, hanem az átlagos és az átlag alattinak mutatók között is elszórtan jelen van” Ezen állítás megegyezik az intézmény alapfilozófiájának számító két vezérelvként megfogalmazott céljával: „Hiszek abban, hogy nálunk minden diák egy potenciális tehetség” valamint „Olyan iskolát szeretnék megvalósítani, amilyent saját gyermekem számára is szeretnék.” Ez a kettős ars poetica áthatja az Európa 2000 Gimnázium napi működését, azokat a sajátos, egyedi vonásokat, melyek lehetővé te-

szik az intézmény egyedi ujjlenyomatának beazonosítását a magyar oktatási környezetben. A digitális iskola kiépítésének sikere, 2021.szeptembere óta Microsoft Showcase School és a tanári kar 85% Microsoft MIEE program expertje, a bilingual program vonzó nyelvfelkészítése és a 7 szokás személyiségfejlesztő program együttesen a napi gyakorlatnak számító kooperatív oktatási környezet kialakítása révén vonzó intézménnyé változtatta az iskolát a szülői számára, a diákok 95%-a ajánlaná az iskolát a barátainak a tavalyi anonim iskolamérés alapján. Mindez természetesen ötvöződik a családi környezettel, a toleranciára nevelő és elváró tanítási gyakorlattal. Az előadás a Covid-időszakra vonatkozó tapasztalatokra fókuszált a fenti eredmények vonatkozásában, s azon belül is a digitális iskolai környezet kiépítésének folyamatát, alkalmazásának módszertanát mutatta be az érdeklődőknek. A digitális ok-

tatás kialakításának első lépése a vezető részéről való teljes elkötelezettség, mert enélkül az intézményben a szervezeti, technikai fejlesztések nehezen valósulnának meg, lassabb lenne az iskola digitális elkötelezettsége. Az Európa 2000 Gimnáziumban 2018-ban Papp András igazgató úr a Microsoft innovatív Pedagógus Programba bekapcsolódva kapott impulzust a modern 21. századi oktatási gyakorlat és módszertan alapjairól és azokról a Microsoft felületekről és programokról, melyeket a nemzetközi nagyvállalat kínál az oktatási környezet kialakítása szempontjából. Az iskolára már 2018 előtt is jellemző volt az innovatív szellem, Kiss Károly szövegértési fejlesztő programja és csoportbontásokon alapuló mesterprogramja már bizonyította az intézményi környezetben az egyedi programok sikerességét. Az ő új mesterprogram-tervezete és az igazgatói igény és aktív döntéshozás ahhoz a szerencsés helyzethez vezetett, hogy 2018 végére kialakult az innovációs és digitális team az iskolán belül és 2019-es tanévet ez az új csoport lelkes munkája tette színesebbé. Ők voltak azok, akik applikációkat kutattak, vizsgálták hatékonyságukat és a közösen használható felületeket vizsgálva értekezletről értekezletre haladva finomították az igazgatói iránymutatás melletti folyamatokat. Ekkor derült ki a képzésben részt vevők számára, hogy az egységes intézményi háttér kialakítása nagymértékben hozzájárul a digitális átalakulás sikerességéhez, a

tanulók egyéni fejlesztéséhez és a tehetséggondozás új szintjének kialakításához, a digitálistehetségek felfedezéséhez és fejlesztéséhez. Ez a közös keretrendszer az iskolai, mindenki által elérhető nagysebességű wifi-hálózat és a Microsoft TEAMS, Onenote felülete lett. Ezzel párhuzamosan elkezdődött a pedagógusok szemléletformálása, az új pedagógiai attitűd kialakítása érdekében. Workshopokban, értekezleteken, bemutató órákon keresztül mutatta be az intézmény az új pedagógiai módszereket és gyakorlatokat a mindennapi oktatási gyakorlatban. A pedagógusok egyre inkább elfogadták, hogy mentori, karmesteri szerepben dolgoznak a jövőben és a diákokat aktív munkára sarkallják azzal, hogy csoportban, projektben és aktív órai munkával töltsék az iskolai időt. A mérések alapján látható, hogy a korábbi 80%-ban a tanár beszél, 20%-ban a diák, aki passzívan lejegyez információkat helyett új, fordított időmenedzsment alakult ki az órákon: a diákok dolgoztak 70-80%-ban, a tanár instruálta és felügyelte, segítette őket 20-30 %-ban. Ezzel párhuzamosan a tantermek átalakítása is kiemelt céllá változott, egyszemélyes padokkal lehetővé tettük a csoportalkotást és a kooperatív munkaformákat. Mindez már a Covid előtt elvezetett a digitális oktatás megújulásához. A diákok nem telefonon és tableten dolgoznak, hanem saját laptopon, melyek egy része alkalmas arra, hogy tollal is írjanak rá.

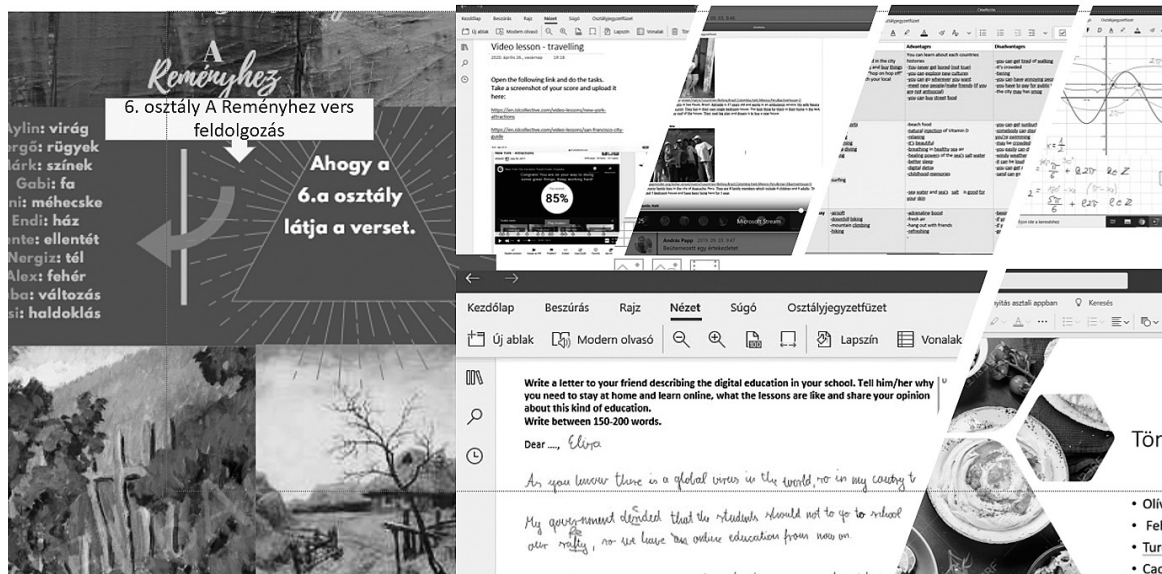
Hibridoktatás megvalósítása 2020. szeptember

3. ábra: Hibridoktatás a Covid-járványhelyzet idején

2020-tól a beiratkozott diákoknak kötelező a fenti alkalmazások és eszközök használata az intézményben. A szemléletváltás hatására az online térbe költözés a Covid - járványhelyzet idején nem okozott gondot a tanári és diákkollektívának arra, hogy minden órát

meg tudjanak tartani és aktívan dolgozzanak. A fenti folyamatok eredményeképpen 2021. szeptemberétől az iskola a világ 325 Microsoft Showcase Iskolájának egyikévé vált.

4. ábra: A kreatív oktatási módszerek eredményei az Európa 2000 Gimnáziumban

Míndez a folyamat több, mások által is megfontolandó tanulásához vezetett. Kiderült a számunkra, hogy a távoktatás napi rendszere úgy, hogy minden órát megtartunk nagyon fárasztó mind a diákok és a tanárok számára is. Kontraproduktív lehet, ha csak az offline oktatást átültetjük a digitális hálózatra. A projektszemlélet és a probléma megoldás középpontba helyezése alkotó munkára kényszerítette a diákokat és hatékonyabbá az

együttműködést. Nagyon gyorsan fel lehetett mérni, hogy kik azok, akik egy-egy témában aktívak, tehetségesek, kik értenek új megoldásokhoz, programokhoz. A tanáraink is innovatívabbak lettek, a korábbi továbbképzések beérték hatásukat, ugyanakkor a tanárokból is kiváltott olyan újszerű megközelítéseket, melyek révén egyedi tanítási csomagok születtek mindenki számára.

Digitális lehetőségek, a pedagógiai tevékenységekre

Alkotás	• Videó, prezentáció-készítés, makerspace termek, alkotóműhelyek, programozás, 3D, film készítés
Értékelés	• Teszt, kvíz készítése, fogalomtérkép, idővonal, táblázatok, keresztrejtvények, portfólió kezelés
Elemzés	• Interaktív prezentáció, gondolatterkép, megosztott dokumentumok, munkafolyamatok automatizálása
Felhasználás	• Együttműködés, szimuláció, modellezés, mérés, interaktív tananyagok, játékosítás, tartalommegosztás, keresés, szűrés
Értelmezés	• Idővonal, gondolatterkép-készítés, infografika, webinárium, oktatóvideók, Youtube, wiki
Emlékezés	• Szófelhő-készítés, könyvjelző, kártyajátékok, feladat- és ellenőrző listák

5. ábra: Digitális oktatási lehetőségek a jelenléti oktatás idején

A konferencia előadás egyik legtöbbször fényképezett diája az offline környezetben való online eszközök beépítését mutatja be, ahogy az ábrán is látható. A pedagógiai folyamat minden lépcsőjén vannak olyan digitális eljárások, módszerek, melyek megkönnyítik a jelenléti oktatási környezetben is a pedagógus munkáját, élénkebbé, motiváltabbá teheti a diákokat és eredményesebbé a tanulási folyamatot.

Az Európa 2000 Gimnázium oktatási programja a NAT-kereteket figyelembe véve fókuszál az érzelmi intelligencia fejlesztésére, a tehetségek kibontakoztatására és olyan készségek, kompetenciák kialakítására, melyek a 21. századi munkaerőpiaci elvárásokhoz igazodó sikeres és boldog felnőtt életutakhoz vezetnek.

*A szerző
az Európa 2000 Gimnázium igazgatója.*

Az egyéni tehetségfejlesztés helye a komplex tehetséggondozó programban

Farkas György

A Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnázium Budapest XVII. kerületében, Rákosmentén található. A gimnáziumot 1953-ban alapították - az akkori elvárásoknak megfelelően – négy évfolyamos képzési formában. A nyolc évfolyamos gimnáziumi szerkezet 1993-tól van jelen, s azóta ez az egyedüli profilja a 20 osztályban mintegy 600 diákot oktató – nevelő intézménynek. Már a szerkezetváltás hajnalán megfigyelhető volt az a tudatosság és innovációra való szándék, amivel az akkori tantestület nekilátott a programok kidolgozásának és megvalósításának. Központi tantervek és iránymutatások híján az akkor nem nagy múltra visszatekintő magyarországi kísérletekre, jó gyakorlatokra lehetett támaszkodni. (Ilyen volt például a Hoffmann Rózsa vezette Németh László Gimnázium példaértékű fejlesztése.) A Balassi egyedi akkreditációval rendelkező tanterve a korabeli testület munkáját dicséri. Az intézmény akkori (ma már nyugállományú) igazgatója, dr. Balla László a tantervi program kialakítása mellett törekedett a tehetséggondozás kereteinek megteremtésére is. Ennek érdekében létesült kapcsolat a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem, illetve azon belül a dr. Balogh László professzor vezette tehetséggondozó szakmai grémiummal. Ennek az együttműködésnek lett az eredménye a '90-es években formálódó komplex tehetséggondozó program, amely napjainkig szilárd alapja a gimnáziumban folyó oktató – nevelő munkának. Az első alapidokumentumokban már megfogalmazódott az a küldetésnyilatkozat, amely mind a mai napig változatlanul érvényes: „Azoknak a gyerekeknek kívánunk megfelelő iskolatípussal szolgálni, akik intenzívebb szellemi munkára képesek, illetve megfelelően motiváltak is. A nyolc évfolyamos képzés megbízható, alapos felkészültséget nyújtó képzési forma; az elsajátítandó ismeretek, a kialakítandó képességek célirányos kijelölésével el kell érniük, hogy diákjaink a nyolc év alatt megszerzett korszerű alpműveltség (ún. „konvertálható tudás”) birtokában meg tudjanak felelni a felsőoktatás, valamint a munkaerőpiac által támasztott fokozott követelményeknek; továbbképzésre, igényes önművelésre képes felnőttekké váljanak.” (Pedagógiai program, 2014) A szerkezetváltás óta eltelt közel három évtizedben a tehetséggondozó program alapjai csiszolódtak, valamint a menet közben jelentkező tapasztalatok felhasználásával, újabb elemekkel

bővültek. Mára már kijelenthető, hogy nemcsak az intézményi keretek alakultak ki egy egységes rendszeré, hanem az ezeket kitöltő tartalmi elemek is megtalálták a nekik rendelt helyüket. A pedagógus kollégák mindegyike képes átlátni és működtetni a tehetséggondozásnak ezt a fajta rendszerét. Tantervi programunkról részletesebben is szó esett a Tehetség 2020/3-4. számában. Itt és most csak azokat az elemeket érdemes megemlíteni, amelyek végső soron támogatják az egyéni tehetséggondozást. Bármilyen program sikere a hatékony beválogatáson múlik. E téren alapul vehetjük a Tannenbaum-féle modellt, amely egy nagyobb merítéssel számoló szűrést követően egy többlépcsős azonosítási folyamaton keresztül halad a speciális képességek alapján történő differenciálás irányába.¹

A Balassiban a tehetségűzés szerepét a három elemből álló felvételi eljárás biztosítja. Ennek keretében – az általános iskolai tanulmányi eredmények mellett – nagy súllyal esnek latba a központi írásbeli, valamint a szóbeli vizsgák eredményei. Ennek folytán nagy biztonsággal szűrhetők azok az ún. iskolai tehetségek, akik a Pedagógiai program fentebb idézett elvárásainak megfelelnek, s akikre alapozhatóak a tehetséggondozó program elemei. Az ilyen módon kiválasztott diákok tehetségazonosítása nem szűnik meg a felvételi vizsgával. A megfelelő pontokon, jól kidolgozott módszerek segítségével van jelen az azonosítás a gimnáziumi nyolc évben. A tehetségazonosítás célja többféle: egyfelől a szerkezetbe ágyazott intézményi szintű differenciálás megalapozását szolgálja, másfelől a különböző, tanórán kívüli programokba történő beválogatáshoz nyújt fontos információkat. A tehetségazonosítást támogatja a nyolc évre lebontott hatásvizsgálati program (lásd Rédei Zsuzsanna írását). Ennek keretében pszichológus által értékelt tesztek segítségével vizsgálhatók azok a személyiségjegyek, melyek segítenek a tehetségek erős oldalának és fejlesztendő területeinek megtalálásában. Itt jegyzendő meg, hogy az iskolapszichológus jelenléte a komplex tehetséggondozó programban elengedhetetlen, de önmagában kevés. Szükség van a befogadó pedagógusi környezetre és az elkötelezett iskolavezetésre annak érdekében, hogy a kapott mérési eredmények minél nagyobb hatásfokkal érvényesüljenek a mindennapos pedagógiai munkában. Is-

1 Balogh László: Komplex tehetségfejlesztő programok. Debrecen. 2012. 58. p.

kolánkban külön munkaközösség jött létre e célból, melynek tagjai a tehetségfejlesztési szakértői diplomával is rendelkező, az ügy iránt elkötelezett tanárok. Ők azok, akik nemcsak a tesztek felvételét és rögzítését segítik, hanem a kapott mérési eredmények pedagógiai gyakorlattá konvertálásában is támogatást adnak az osztályfőnökök és a szaktanárok számára. Ezek a legkülönbözőbb formában érhetők tetten az iskolai munkában. Az egyes osztályok ún. átfogó látogatásakor a folyamatot indító nyitó értekezleten a tanulók mérési eredményeinek és az osztályban tanító kollégák megfigyelési tapasztalatainak összevetésekor csakúgy, mint a szülők számára szervezett tanácsadások során. Egyre inkább megfigyelhető az is, hogy az egy-egy területen kiemelkedő, versenyeredményekkel rendelkező mentorált gyermek kapcsán is bátran nyúlnak a hatásvizsgálati mérések eredményeihez a pedagógusok. Az egyéni fejlesztés hátterét képezi az a fajta intézményi differenciálás, melynek eredményeképpen minden diák megtalálhatja a saját érdeklődésének és képességének megfelelő csoportot. A rendszer lényege, hogy – a 7. évfolyamtól kezdődően – a legtöbb tantárgyból évfolyamonként szerveződő ún. tantárgyi tehetséggondozó csoportok alakulnak. A beválogatást a szaktanárok végzik, s abban az esetben, ha javaslatuk egyezik a gyermek (illetve szülő) elképzelésével, kerülhetnek be a diákok abba a csoportba, ahol azonos érdeklődésű, motivációjú társaikkal dúsított tananyagot dolgoznak fel a személyükre szabott módszertan segítségével. Történik mindez úgy, hogy a hagyományos osztálykeretek megmaradnak (bizonyos tantárgyakból nincs is ilyenfajta csoportbontás), ugyanakkor az osztály minden tagjának lehetősége van arra, hogy a neki megfelelő tárgyból „emelt” képzést kapjon. Ez a személyre szabott rendszer kétségtelenül bonyolultabbá teszi az intézményi szintű szervezést (elég csak az órarend készítését említeni), ugyanakkor az egyes gyermek szempontjából sokkal színesebb és rugalmasabb, mint a hagyományos tagozati forma. A különböző csoportok átjárhatóak, tehát nem kényszerítenek senkit a korai specializációra. Azonban még a fenti szerkezeti megoldás sem jelenti azt, hogy a differenciálás további módszerei nélkülözhetők lennének. A diákok egyéni érdeklődésének megfelelően alakul a szakköri kínálat: többféle tevékenységi formából választhatnak azok, akik részt vesznek a délutáni foglalkozásokon. Mindezeket túl az egyéni fejlesztés is beépül a rendszerbe. Ez az ún. mentori program már a '90-es évek közepétől jelen van a Balassi komplex tehetséggondozó programjában. Az évtized végére érlelődött ki annyira, hogy már az intézményi dokumentumok is egyértelműen leírták ezen tevékenység lényegi összetevőit. „A szakkörökkel ellentétben a mentori munka feltételezi a tanulók menedzselését is. A mentornak ismernie kell a programban részt

vevő diák egyéni képességeit, tudásszintjét, érdeklődését és igényeit. Ezek ismeretében kell kijelölnie a célokat, megneveznie a megfelelő színvonalú versenyeket, ezekre ösztönöznie és felkészítenie a tanulókat. Figyelme ki kell terjedjen a személyiségfejlődés, s ezen belül az iskolai tevékenység egészére.” (1999) Ekkor még a kötelező óraszám fölül szerepeltek az egyéni fejlesztésre fordított órák az egyes pedagógusok heti terhelésében. A tevékenység elismerését részben a rendelkezésre álló minőségi bérpótlékból, részben alapítványi forrásból lehetett finanszírozni. A 2011. évi köznevelési törvény azon túl, hogy a tehetséggondozást kiemelt célként jelölte meg az iskolák számára, a szükséges órakeretet is biztosította: „...a közép fokú iskolaköteles megszervezni a tanuló heti kötelező óraszámát és az osztályok engedélyezett heti időkeret különbözete terhére a tehetség kibontakoztatására, (...) differenciált fejlesztést biztosító egy-három fős foglalkozásokat.” (2011:CXC tv. 27. §) Ezzel egy időben a pedagógusok tanítással lekötött óraszámát heti 22 – 26 órában lett meghatározva, a kialakuló gyakorlat ennek a középértékét, a heti 24 órát célozza meg. Ennek tükrében nem lényegtelen szempont, hogy az adott órakeret milyen tevékenységeket fed le. Könnyű belátni, hogy ha ennek száz százaléka órarendi órák megtartására irányul, s a tehetséggondozás egyéb formáit ezen felül tervezzük, kevésbé leszünk hatékonyak, mint abban az esetben, amikor a 24 órába már a szakköröket és az egyéni fejlesztésre szánt időt is bekalkuláljuk. Mindez csak akkor lehet sikeres, ha az intézmény egy jól átgondolt komplex tehetségfejlesztő programmal rendelkezik, amibe előre tervezett módon be tudja építeni a törvény által is garantált órátömeget. Gyakran tapasztaljuk, hogy az egyéni fejlesztés a pedagógusok megítélésében még nem érte el a tanítási órá rangját, máshol pedig az adottságok nem teszik lehetővé a tanórán kívüli foglalkozások tantárgyfelosztásban történő tervezését. Az anyagi jellegű feltételek biztosításán túl a megfelelő tanári attitűd, valamint a tehetségbarát intézményi klíma egyaránt elengedhetetlen a kitűzött célok elérése érdekében. Iskolánkban – a fenti metódust követve – átlagosan heti két óra jut minden pedagógusra, hogy a tanórán kívüli foglalkozások (szakkörök, egyéni fejlesztés) keretében ellássa a törvény által is garantált tehetséggondozó munkáját. A tanévenként előre tervezett egyéni foglalkozások keretében a tehetségek erős oldalának fejlesztése (pl. versenyfelkészítés) és a gyenge oldal erősítése (felzárkóztatás, hátránykompenzáció) egyaránt megtalálható. A tanév elején az iskolavezetés – a munkaközösségek bevonásával – osztja be a rendelkezésre álló órakeretet, melynek nagyjából a fele szakköri foglalkozásokkal lekötött, a másik fele az egyéni fejlesztés órátömeget adja ki. Fontos, hogy az előző években megkezdett mentori programok folyta-

tódjanak, hiszen a kiemelkedő tehetségek igénylik a több tanéven átívelő, kiszámítható munkát. A gyenge oldalak fejlesztése kapcsán a kiválasztást segíti az országos kompetenciamérések eredményeinek elemzése: az ebben lemaradó diákok célzott egyéni fejlesztése (felzárkóztatása) nagyobb részt ebből az órakeretből valósul meg. (Az ily módon azonosított tanulók az iskolai létszám egy százalékát teszik ki, a mérésben részt vevő diákok mindegyike eléri a minimum szintet, a felzárkóztatás az alapszinten lévőkre irányul.) Az elmondottakból következik, hogy az egyéni fejlesztés nagyobb részt a tehetségek erős oldalának erősítését célozza. Kétségkívül ebből származnak a leglátványosabb eredmények is. A tanulmányi versenyeken elért számos eredmény nagyobb részt az egyéni foglalkozásoknak köszönhető. A mentorok elkötelezettségét és felkészültségét igazolja, hogy olyan területeken is megmutatkozik a balassis diákok tehetsége, melyek esetében nincs az intézményben tantárgyi alapképzés.

A szekcióüléseken bemutatott pénzügyi - gazdasági, illetve a diákvállalkozási projektek sikere, vagy éppen a nemzetközi csillagászati diákolimpián elért eredményesség erre mutat jó példát. De az egyes tantárgyakhoz köthető kimagasló tanulói teljesítmények sem képzelhetők el a mentor pedagógusok támogatása nélkül. Az egyéni fejlesztés (mentorálás) közvetlenül 30 - 40 tanulót ér el évente. Elsőre talán nem tűnik soknak ez a szám, azonban ha azt vesszük figyelembe, hogy ez a tevékenység hatványozottan fejti ki pozitív hatását az oktató - nevelő munka egyéb formáira, akkor mégiscsak megállapítható, hogy jelentősen hozzájárul a gimnáziumban folyó pedagógiai munka általános színvonalának emeléséhez, a tehetségbarát légkör kialakításához és fenntartásához.

A szerző

*a Balassi Bálint Nyolcévolyamos
Gimnázium igazgatója.*

A pszichológus szerepe az iskolai tehetséggondozásban

*– Hatásvizsgálati mérések a Balassi Bálint
Nyolcévolyamos Gimnáziumban –*

Rédei Zsuzsanna

Bevezetés: A tehetségek azonosításában nagyon sokat léptünk előre. A pedagógusaink, köszönhetően a Magyar Tehetséggondozó Társaság, Matehetsz és a Nemzeti Tehetségközpont alázatos munkájának, rengeteg képzési lehetőséget kapnak, illetve egyre több, egyre hatékonyabb szűrőteszt áll rendelkezésünkre. Ezeknek köszönhetően gyakrabban ismerjük fel az átlagostól való eltérést. Kissé nehezebb helyzetben vagyunk a lappangó tehetségek kiszűrésének, felismerésének, azonosításának terén. Ebben nyújtanak óriási segítséget azok a programok, amelyeket egyes intézményekben működtetnek, és amelyek legnagyobb érdeme, hogy minden évben, ugyanazokkal a tesztekkel, a teljes diákállományt leszűrjük. Ez a metódus képes olyan sűrű szövésszerű szűrőt képezni, amelyben azon tanulók is „fennakadnak”, akik hagyományos pedagógia módszerekkel, a zajos iskolai élet nyüzsgésében nem kerülnek egyértelműen a pedagógusok látóterébe. Egy ilyen programot működtet intézményünk is, a budapesti Balassi Bálint Nyolcévolyamos Gimnázium is, ahol minden évben, minden tanulót szűrünk meghatározott szempontok alapján. Az általunk használt programban szerepelnek egyszeri és kontroll mérések egyaránt. A portfólióban találhatóak figyelemtesztek, vizsgálunk

szorongást, tanulási stílust, vizsgáljuk a tanulási nehézségeket, a kognitív funkciókat, a személyiségtípusokat, de feltérképezzük az osztályok szerkezeti összetételét, diákok egymáshoz való viszonyait, illetve pályaválasztásra, konfliktus megoldási módszerekre irányuló tesztet is alkalmazunk.

Pszichológus szerepe a tehetségek azonosításában: Szeretném azt gondolni, hogy a pszichológus szerepe egy ilyen program levezénylésében, koordinálásban elengedhetetlen, hiszen a programban használt tesztek egy nagy részének felvétele és/vagy kiértékelése ugyanis eleve pszichológus diplomához kötött. De ezen felül is rendkívül fontos, hogy az adatok halmazából olyan következtetések kerüljenek levonásra, melyek a gyermekek egészséges pszichés fejlődéséhez elengedhetetlenek. A pszichológus egy ilyen rendszerben egyaránt betölthet védelmező és facilitáló szerepet és nem csak a gyermekek kell, hogy fókuszában legyenek, hanem a gyermekeket körülvevő környezet és felnőtt személyek egyaránt. Ez megmutatkozhat a pedagógusokkal való szoros együttműködésben, a szülők érzékenyítésében, edukációjában is.

Hatásvizsgálati program ismertetése – Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnázium

5. *évfolyam*: Általános- és vizsgaszorongást vizsgálunk ezen az évfolyamon első körben, hiszen az ötödik évfolyam óriási változást jelent a gyermekeknek. Az alsó tagozatban megszokhatták, hogy folyamatos pedagógusi jelenlét mellett töltik a mindennapjaikat, egy osztályteremben töltik az idejüket és védelmező közeg veszi őket körül. A gyermekek felsőtagozatba való átléptetése sajnos méltatlanul elhanyagolt jelenség, pedig legalább akkora változást hoz a diákok életébe, mint az óvodából iskolába való átlépés. Mégsem fordítunk rá kellő figyelmet és magától érthetődőnek gondoljuk, hogy a gyerekek ehhez a hatalmas változáshoz azonnal alkalmazkodnak. Pedig nagyon magukra maradnak ebben a helyzetben, minden órán más-más tanár áll velük szemben és azonnal elvárásra kerülnek olyan képességek, amelyekre eddigi tanulmányaik során szinte egyáltalán nem fordítottak figyelmet az őket tanító pedagógusok, vagy nem sikerült elsajátítani olyan mértékben, mint amennyire felső tagozatban már szükségük lenne rá. Intézményünkben ráadásul azzal is szembesülniük kell az ötödikes diákoknak, hogy új intézménybe kerülnek és az őket körülvevő fizikai környezet is teljesen ismeretlen számukra. Tanulási stílust is feltérképezünk ezen az évfolyamon. Ez talán az egyik leghasznosabb az adott osztály pedagógusa számára, mert az ebből a tesztből levonható következtetések pedagógia eszközökkel menedzselhetőek a leghatékonyabban. Ez a vizsgálat egy nagyon jó itiner ahhoz, hogy példának okáért úgy ültessük a gyereket egy osztályban, hogy a legideálisabb környezetet tudjuk megteremteni számukra a hatékony tanuláshoz. Néha ugyanis apróságok képezik a legnagyobb nehézségek alapját és amikor nem vesszük észre, hogy egy mozgásos típusú tanulót egy auditív típusú mellé ültetünk, akkor ez az auditív típusú gyermek számára komoly hátrányt jelenthet. Tanulási zavar szűrésére egy saját tesztbatteriót állítottunk össze és annak ellenére, hogy intézményünkbe kiváló képességű gyermekek tudnak bekerülni, fontosnak tartjuk ennek vizsgálatát. Minden évben találunk olyan tanulókat, akik kiemelkedő képességeiknek köszönhetően kompenzálni tudták és ezzel elfedték tanulási nehézségeiket, amelyekben ha nem adunk számukra megtámogatást, gondjaik fognak adódni, és tapasztalataink szerint a 7.-8. évfolyam által belépő megemelkedett tananyagmennyiség eddig nem ismert kihívások elé állítja őket és gyakran elbizonytalanodnak.

6. *évfolyam*: Ezen az évfolyamon újra szűrjük a gyermekeket a szorongás, vizsgaszorongás tekintetében. Ez fontos abból a szempontból, hogy lássuk, hogy az ötö-

dik évfolyamon enyhén emelkedett szorongásértéket mutatott gyermekeknél tapasztalható-e csökkenés annak köszönhetően, hogy sikeresen beilleszkedtek és jól érzik magukat az iskolában. Ha az ötödikes magas szorongás érték nem, vagy nem kellő mértékben csökkent, vagy hatodik évfolyamra valakinél erőteljesen megnövekszik, akkor ott nélkülözhetetlen, hogy az iskolapszichológus elkezdje feltérképezni ennek a szorongásnak a hátterét, megtámogassa ezen diákokat. Eysenck-féle személyiségtesztek is felvételre kerülnek a hatodikos diákokkal. Ez kiváló alap arra, hogy minden gyermekről konzultálva az osztályfőnökkel betekintést kapjunk és betekintést nyújtsunk egy osztályt alkotó tanulók személyiségeibe, és az osztály karakteréről is képet kaphatunk. Ezen az évfolyamon szervezett visszajelzést tartunk a gyermekek szülei számára, ahol egyénileg minden szülő számára konzultációs lehetőségeket biztosítunk és ismertetjük az elmúlt két tanév vizsgálatainak eredményeit, informálódunk a gyermek otthoni viselkedéséről, az őt körülvevő környezetről. Ezek a visszajelzések akkor a leghatékonyabbak, ha az adott osztály osztályfőnöke is részt vesz ezeken a megbeszéléseken. Bár ez időben rendkívül megterhelő az adott pedagógusnak, de az osztályával kapcsolatban egy elképesztően mély tudásra tesz szert ezen konzultációk következtében.

7. *évfolyam*: Ezen az évfolyamon szociometriai vizsgálatokat végzünk, amit természetesen már megosztunk az osztályfőnök mellett a gyermekkel is.

8. *évfolyam*: Pieron-féle figyelemteszt és a Raven-féle logikai képességeket vizsgáló teszt mellett a Gardner tesztet töltetjük ki a diákokkal. Ezen az évfolyamon is biztosítunk egyéni konzultációs lehetőséget minden szülő számára, amin már az adott gyermek is részt vehet. Ezek a közös beszélgetések mindig nagyon értékesek, tapasztalataim szerint sokszor segítségére lehetnek a szülőnek is, aki a kamaszkor okozta nehézségekkel is szembesül ebben az időszakban.

9. *évfolyam*: A kilencedik évfolyamon személyiségtesztet töltenek ki a diákok. Ezek eredményét ők megkapják és az eredmények értelmezésében pszichológus által tartott osztályfőnöki óra keretében kerül sor.

10. *évfolyam*: Tizedik évfolyamon már a pályaorientációs tesztek kerülnek előtérbe, minden diákkal ilyen teszteket töltetünk ki és az egyénileg megkapott eredményeket osztályfőnöki órák keretein belül dolgozzák fel a pszichológussal.

11. évfolyam: Ezen az évfolyamon újra mérjük a figyelmüket, a logikai intelligenciájukat, illetve konfliktuskezelési kérdőívet veszünk fel velük. Azoknál, akiknél még nem körvonalazódott az irány, ami felé orientálódnak, beiktatunk újabb pályaorientációs teszteket. A visszajelzés a diákok számára megajánlott, a szülők pedig eldönthetik, hogy személyes konzultáció keretében szeretnének-e becsatlakozni a visszajelzési folyamatba.

A 12. évfolyamon már hatásvizsgálati mérések tekintetében elengedjük a diákok kezét, tapasztalataink szerint ekkor már teljes erővel az érettségire készülnek, de az évek során kialakított kapcsolat lehetőséget biztosít számukra, ha igénylik, személyes konzultációs alkalmakra jelentkezhetnek.

Tapasztalatok levonása: Ezen vizsgálatok hatékonysága magas fokú. Rendszeresen nyomon követjük a gyermekeket, évről évre egyre mélyebb és szélesebb információbázissal rendelkezünk róluk. Építjük a bizalmat, együttműködünk velük. De az igazi titok abban van, hogy pontosan milyen teszteket használunk, persze fontos, hogy legyen egy vezérfonalunk és az életkoruknak megfelelő mérőeszközöket használjunk, de az igazi jelentőség abban van, hogy ezt szervezetten alkalmazzuk, nem pedig ad-hoc szerűen. Ha ebben elhatározásra jut egy intézmény vezetése és megszervezi ennek a rendszernek az üzemeltetését, akkor egy igazi védőhálót képes szőni az intézményi diákok köré. Ráadásul hatalmas adatbázis kerül a birtokunkba, amik ideális esetben minden évben, közösen elemzésre kerülnek, és együtt dolgozva a pedagógusokkal azt fogjuk tapasztalni, hogy a számok életre kelnek és rámutathatnak olyan összefüggésekre is, amik a mindennapokban

rejtve maradhatnak előttünk, pedig segítségére lennének a gyermekeknek. A szülői visszajelzések beépítése ebbe a rendszerbe nagyon megterhelő tud lenni, hiszen nagyfokú koncentrációt igényelnek ezek a konzultációk és nagyon sok időbe telnek, de az egyik legfontosabb, legértékesebb részei éppúgy, mint a pedagógusokkal való együttműködés. A szülőt nem lehet, nem szabad kihagyni a gyermekkel való munkából. Bár az életkor előrehaladtával a nevelési-, oktatási intézményeknek egyre erőteljesebben, folyamatosan csökkenő kapcsolata van a szülőkkel, ők sokszor mégis komoly motorjai és sajnos fékjei is lehetnek a tehetséges gyermekek fejlődésének. Ezt a kölcsönös kommunikációt életben tartva felismerhetjük a gyermek környezetében meglévő támpontokat vagy gátló tényezőket és ezekkel dolgozva elegyengethetjük a rögöket a gyermekek fejlődésének útján. Különösen igaz ez azon gyermekeknél, tehetséges tanulóknál, akik nehezebben illeszkednek be az oktatás vagy az otthoni, családi élet rendszerébe. A kapott adatok abban is irányt mutatnak, hogy egy adott osztálynak, egy adott évfolyamnak vagy akár egy adott intézménynek valójában mire van szüksége. Osztályfoglalkozásokat, tematikus csoportokat (önismereti, szorongásoldó, mindfulness, csoportok, tanulástechnika, pályaorientáció, csapatépítés, stb.) építhetünk, indíthatunk, egyéni foglalkozások keretein belül pedig személyesen támogatjuk a gyermekeket. Az iskolákban dolgozó pszichológusok munkájának csak a kreativitásuk szabhat határt, ez egy olyan munka, különösen a tehetséges gyermekekkel való együttműködés esetén, amiben sablonok nem léteznek.

*A szerző
pedagógiai szakpszichológus.*

Felfokozottság kifejezés K. Dabrowski lengyel pszichológus által használt fogalom, amely túljeljesztettséget, felülingereltséget, tartósan magas intenzitást jelent. Szerinte ötféle felfokozottság létezik, attól függően, hogy az energia milyen forrásból táplálkozik: testi (pszichomotoros jelenség, ami gyors beszédben, impulzivitásban mutatkozik meg), érzéki (esztétikai érzék, figyelem központjába kerülés), képzeleti (vizualitás, ötletesség, kreativitás, fantázia, poézis) intellektuális gondolatébresztés, analitikus gondolkodás, problémamegoldás, absztrakció), érzelmi (intenzív személyes kapcsolat, félelmek, érzelmi fogékonyság). Dabrowski szerint a tehetséges gyermekek felfokozottság jegyeit mutatják. A tehetségesek magas energiaszintjéről más kutatók és klinikusok is beszámoltak. A pszichomotoros és az érzéki felfokozottság terén nem találtak szignifikáns különbséget a tehetségesek és a kontrollcsoport között. A legfontosabb különbség az érzelmi felfokozottságban mutatkozott. Az érzelmi intenzitás a tehetség természetes velejárója.

Idézte: Dr. Tóth László: A tehetségfejlesztés kisenciklopédiája, Pedellus Tankönyvkiadó: 2003.

A Magyar Tehetséggondozó Társaság 31. országos konferenciája

Szekció beszámoló

Az 1. szekció: digitalizáció és pedagógia

A szekció vezetője Papp András, az Európa 2000 Gimnázium igazgatója a szekció ülésre kollégáival együtt érkezett meg: Takácsné Laczó Sylvia, Kiss Károly és Ujlaki János egy-egy szakterületet képviseltek és a saját jó gyakorlatukat, tapasztalataikat mutatták be és összegezték a szekcióülésen. A megjelentek köszöntését követően a szekcióülés kezdetén egy Mentimeteres felmérést töltöttek ki a megjelentek, majd anonim kérdések feltételére is lehetőség nyílt a megjelent kollégáknak. Ezzel párhuzamosan az Európa2000 Gimnázium 2. konferenciájának egyik előadásához készített kérdőív QR-kódját is lehetőség volt kiosztani a megjelent kollégáknak, hogy a kérdőív kitöltésével is segítsék a konferencia egyik előadásának sikerét. A rövid bemutatkozás után

kiderült, hogy a szekció ülésre rendkívül széles körből érkeztek érdeklődő kollégák: általános iskola, középiskola, pedagógiai szakszolgálat, gimnázium, egyetem is képviseltette magát és földrajzilag is széleskörű volt a megjelentek reprezentációja: Budapest központ mellett Kelet-Magyarországtól Győrig, Miskolctól a debreceni térségig érkezett résztvevő.

A szekcióülés elején a résztvevők által készített szófelhőből kiindulva a COVID-járvány által kiváltott érzelmeket tekintette át a digitális oktatással kapcsolatban a szekcióvezető irányításával zajló mini körkérdés sorozat. A mellékelt ábra is bemutatja, hogy minden véglet megjelent a kérdéssel kapcsolatban, hiszen a kíváncsiságtól, a szabadságon át a túlterheltségig és a frusztrációig és rengeteg munkáig terjedt a kollégák reflexiója. Az érzelmekkel kapcsolatban az Európa 2000 Gimnázium igazgatója beszélgetés indítójában arra hívta fel a figyelmet, hogy a digitális oktatás – amennyiben az több, mint digitális kapcsolati formában zajló frontális oktatás – mennyire inspiráló lehetett és mekkora hatással járhat a járványhelyzet utáni időszakban is azokban az iskolákban, ahol tudatosan készültek már évek óta a digitális átállásra és a pedagógiai környezet és gyakorlat megújítására. Példaként saját iskolájának történetét mutatta be, hiszen 2018-2021 között beérett az intézményi környezet és pedagógiai gyakorlat megújítása, mert

az iskola 2021. 09.01-től Microsoft ShowcaseSchool lett, egyike a 325 iskolának világszerte és a 17 magyarországi intézménynek, ahol a digitalizáció és a 21. századi módszertan valóban átítatja a mindennapokat.

1. ábra: Milyen érzés alakult ki a Covid-időszakot értékelve Önben?

A szekcióülés ezután a második felméréssel folytatódott, már kötetlenebb beszélgetés formájában, ami a digitális iskolai gyakorlatra fókuszált. A mentimeter szófelhője volt itt is a kiinduló pont és a tanári munka sajátosságaira fókuszáltak a résztvevők.

A szófelhő alapján látható, hogy a szekcióban jelen levő kollégák nagyon nyitottak voltak a saját gyakorlatukban és a jövőt illetően is, hiszen a fogalmak nagy

2. ábra: Mi az a két szó, ami a digitális oktatásról eszébe jut?

része pozitív kifejezés volt, de jelen volt egy-egy olyan iskola reprezentánsa is, akik megfogalmazták problémáikat, ami az iskola vezetőségétől a kollegialitás

hiányán át a diák-szülő-eszköz kérdés boncolgatásáig terjedt. Ebben a kérdéskörben egyre oldottabb beszélgetéssé alakult a szekció ülés, a levezető elnök inkább csak reflektált a kollégák beszélgetésére, mert nagyon aktív és tanulságos információkat osztottak meg egymással a résztvevők. A beszélgetés során hangsúlyosan érintették a megjelentek az intézményi gyakorlatokat, azt, hogy melyik iskolatípusban, mely régióban milyen keretek között zajlott az oktatás. Hány iskolában tartottak meg minden órát, hányban zajlott és milyen óraszámokban osztott oktatás és volt-e tudomása valakinek teljes távolléti, kiküldött feladatokon alapuló oktatásról. Emellett külön téma volt a pedagógusok leterheltsége, a felkészülés nehézségei, az, hogy volt olyan pedagógus, akinek a saját gyerekére nem maradt ideje, ezért magántanárral kellett az érettségire felkészíttetnie. Mások szülőként az egy- kettő, vagy háromgyerekes családban a folyamatos tanulás és tanítás, a családi élet átalakulásának nehézségeivel indítottak kérdéseket, s a megbeszélés végén megállapította a szekció, hogy a jövőben javasolni kellene egy egységes álláspontot a tekintetben, hogy mi a minimális elvárás, amire az adott iskolatípusnak és tanárainak fel kell készülnie és hogy nézhet ki az a jó gyakorlat, ahol a teljes oktatási spektrumot átítatja a fejlődés és a fejlesztés igénye. A szekció egyik legizgalmasabb és leghosszabb ideig zajló témája magának a digitális iskolának, munkarendnek és gyakorlatnak az elemzésére fókuszált. Itt az Európa 2000 Gimnázium tanárai, Takácsné Laczó Sylvia a gyerekek érzelmeire, pszichikai, lelki folyamataira fókuszált beszélgetésindítójában, Kiss Károly a humán tárgyakra, Ujlaki János pedig az idegen nyelv és a matematika oktatás sajátosságaira fókuszált, amikor az intézményi gyakorlat alapján, a Microsoft MIEE képzés előnyeit felmutatva a fejlesztő tevékenységeket, a tanári munka kreatív oldalát is kifejtő lehetőségekre koncentrálnak bemutatva az iskolai gyakorlatokat. A jó gyakorlatok áttekintése pont arra hívta fel a figyelmet, hogy a tehetség azonosítása, fejlesztése a digitális eszközökkel megtámogatva mennyivel könnyebbé is tehetné a tanári munka monoton részét, s mennyi lehetőséget kínál a kreatív feladatok és csoportos, kooperatív alkotás felé. A dramatizálás, a videó felvételek, a rögzített képernyőn

kivetített tartalmak, a játékok és öntanító applikációk világában a jó kezekben lévő és értő módon használt gyakorlatok valódi változást indíthatnak be a tehetségfejlesztésben is. (A konferencia plenáris előadásai közül szinte pontosan erre reflektált Balogh tanár úr előadása a tehetségfejlesztés eddigi útjáról, hiszen a digitálistehetségfejlesztés folyamata most tart a 70-80-as évek tehetségfejlesztő programjainak analógiájánál.) A pozitív példák mellett világos lett a szekció számára, hogy országos szinten a digitális oktatást teljesen eltérő módon értelmezték iskolák és tanárok. Kiss Károly egy saját kutatása alapján meg is állapított egy ellentmondást, ami újabb vitát indított el a jelenlevők között. Ő ugyanis azt mérte a kérdőívében, hogy a tanárok többsége vissza akar térni a frontális és tankönyv-jegyzet módszertanhoz úgy, hogy magukat digitálisan jó vagy jeles felkészültségüként írták le, mégis elutasították az applikációk használatát, elutasították akár a kapcsolattartásra, akár a tudásépítésre vonatkozó digitális platformok használatát. És itt visszaért a szekció a tanári túlterhelés, az elhivatottság és a fejlődés lehetősége, korlátozott volta kérdéséhez, hiszen a jelenlevő pszichológus kolléga is kiemelte a kiegészítés és a megújulási lehetőség ellentétét mind a tanároknál, mind a diákoknál. A szekció megbeszélés végén a szekció tagjai hitet tettek amellett, hogy a tehetségfejlesztésnek a digitális eszközöket, módszereket a jelenléti oktatásban is fenn kell tartania, be kell építeni egyre inkább a jövő oktatási folyamataiba. Az intézményekben a vezetői szerepnek az innováció és az egységes folyamatmenedzselés felé kell elmozdulnia, a kollégáknak pedig a napi szintű tudásmegosztásra, a módszertani megújulásra kell fókuszálniuk, mert ez a két tényező eredményezhet újfajta tehetségfejlesztést, tehetség azonosítást. A szekció vezetője zárásaként köszönetét fejezte ki a szekciónak helyet adó gimnázium és az egyesület felé is, hogy a pandémiás helyzet után az első adandó alkalommal már össze is ülhetett a digitális szekció és eszmét cserélhetett a múlt tanulságairól a jelenben, hogy kellő figyelmet szenteljen a jövő irányainak.

Kiss Károly

Európa 2000 Gimnázium.

Száz éve, 1921-ben történt az oktatásban

- Április 11.** – A debreceni tudományegyetem felvette a meggyilkolt kétszeres miniszterelnök, Tisza István (1861-1918) nevét.
- Június 13.** – A Pázmány Péter (1570-1637) által alapított budapesti tudományegyetem (a mai ELTE) felvette alapítóját, a jezsuita szerzetes, író, bíboros, esztergomi érsek nevét, amit 1950-ig viselt.
- Június 26.** – Megjelent az a törvény, amely a kolozsvári és a pozsonyi tudományegyetem hazai elhelyezéséről intézkedik. Ennek eredményeként a trianoni diktátum miatt a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem Szegedre, a pozsonyi Erzsébet Királyné Tudományegyetem pedig Pécsre költözött.
- Július 28.** – Megjelent az iskoláztatási kötelezettségről intézkedő törvény, ami szerint a hatodik életévét betöltött gyermekeknek 9 éven át nyilvános iskolai oktatásban kell részesülniük, és vasárnaponként és ünnepnapokon istentiszteleten kell részt venniük.

A 2. szekció: természettudomány és tehetséggondozás

Egy konferencia, amely a tehetséggondozást mutatja be ma Magyarországon, nem hagyhatja ki a természettudományos gondolkodást elősegítő munkálatok bemutatását. A Magyar Tehetséggondozó Társaság által szervezett konferencia egyik szekciójában az ELTE Trefort Ágoston Gyakorló Gimnázium pedagógusa dr. Piláth Károly és a Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnázium pedagógusai (dr. Láng Gabriella és Bogát Éva) mutatták be a természettudományos tehetséggondozó munkájukat, amelyet röviden e beszámoló keretein belül ismertetünk. A Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnáziumban kiemelt figyelmet fordítunk a természettudományoknak. Munkaközösségünk tagjai a biológia, kémia, földrajz és természetismeret tárgyakat tanítják, de szoros munkakapcsolatban állunk a fizika szakos kollégákkal is. Tehetséggondozó munkánk eredményességét a tanórai és a tanórán kívüli foglalkozások segítik. A kerettantervi szabad óraszámokat amennyire a lehetőségek engedik a természettudományos tárgyra is felhasználjuk. Az 5-6. évfolyam az alapozó szakasz. Ebben a két évben a célunk, hogy a tanulók megszeressék a természettudományokat. Ebben az érzékeny szakaszban fontos, hogy a kisdíjakokat minél többet kísérletezzenek, megfigyeljenek, rögzítsék a tapasztalataikat. A 7. évfolyamon a természettudományos tantárgyak a hagyományos keretekben vannak jelen. Ebben a négy évben az érdeklődő tanulókat emelt csoportokban tanítjuk. Az emelt csoportba járó tanulóknak a tananyagot dúsítva, sok-sok gyakorlati feladat elvégzésével oktatjuk, előkészítve a fakultációs szakaszt. A fakultációs órákínálatunk biológia és kémia tantárgyakból is heti 4-4 óra, amennyiben már 11. és 12. évfolyamon nincs már alapóra. Jelenleg biológiából még a 2012-es NAT alapján készült C kerettanterv szerint heti két alapóránk és 3 fakultációs órájuk van a tanulóknak. A fakultációk kiemelten fontosak az emelt szintű érettségizni kívánó tanulók számára, hiszen nemcsak elméleti, hanem gyakorlati képzést is tudunk nyújtani. Szertárunk jól felszerelt, és a szaktanárok munkáját egy laboráns is segíti. A továbbtanulás során a vizsgarutin is fontos képesség, amely fejleszhető a tanulóknál. Vizsgarendszerünk ebben is segít, továbbá természetesen a tudás rendszerezésében és szervezésében. Jelenleg a 6. évfolyam természetismeret/természettudomány tantárgyból vizsgáznak, a 8. és 10. évfolyamon pedig két-két tantárgy közül választhatnak a tanulók. Nyolcadik osztályban kémiából vagy fizikából, 10. osztályban biológiából vagy fizikából kell vizsgáznuk a tanulóknak. Vizsgarendszerünket a NAT 2020-hoz igazítva módosítottuk, amely jelenleg az 5-6. évfolyamon van érvényben és felmenő rendszerben lép életbe. A leendő 10. évfolya-

mos tanulóink kompetenciaalapú komplex természettudományos vizsgát fognak tenni. A tanórai munka mellett a tanórán kívüli foglalkozásokra is kiemelkedő figyelmet fordítunk. A szakköri kínálatunk színes, minden kis- és nagydiákunk talál számára megfelelőt. A számolási példáktól a komplex természettudományos tanórán kívüli foglalkozáson keresztül az egyszerűen elvégezhető kísérletező szakkörökön túl számos lehetőséget biztosítunk tanulóinknak. A tanórai és a tanórán kívüli foglalkozások mellett figyelmet fordítunk a környezet- és természetvédelem fontosságára is. Minden évben részt veszünk a Fenntarthatósági témahétben, amelyen kiállításokat, előadásokat szervezünk a gyerekeknek. Arborétumszerű iskolakertünket az osztályok gondozzák a kertpontosági verseny keretein belül. A kertpontosági verseny egy nagyobb iskolai szintű verseny része („Az év osztálya”). Az az osztály, amely megnyeri ezt a versenyt, az a következő évben egy szabadnapot kap. Az év osztálya vetélkedőben a különböző gyűjtőakciók (papírgyűjtés, elemgyűjtés, ruhagyűjtés) eredményei is beszámítanak. Iskolakertünkben két tanösvény is található, egy a madarakat és az odúkat, egy pedig a fákat mutatja be. A tanösvényeinkben nemcsak a mi diákjaink lelik örömeiket és használják tudásuk gyarapítására, hanem a kerületi óvodások és általános iskolások is. A „nyílt iskolakert” program keretében fogadjuk a kerületi kisdíjakokat, akik a balassis tanulók vezetésével játszva ismerkedhetnek meg a környezetünkben található fákkal, madarakkal és természetesen a madárvédelemmel. Az erdei iskolákban a játék szintén fontos szerepet kap. Minden évben 3-5 napra utaznak el osztálykeretben diákok ezekre a programokra. Az erdei iskolákban terepi környezetben ismerkednek meg a környezetvédelemmel, végeznek el egy-egy kisebb terepi mérést. Pályázataink közül kiemelt fontossággal bír a Nemzeti Tehetség Program keretében meghirdetett pályázat, amelyet a 2020-2021-es tanévben nyertünk el. A pályázat során egy komplex környezetvizsgálati projekt valósult meg 12 diák és 2 pedagógus részvételével. A program során 60 szakköri óra, 3 terepgyakorlat és egy 3 napos tábor valósult meg. A szakkörök és a terepgyakorlatok az elméleti és gyakorlati alapokat szolgáltatták a tábori munkához. A tábor során 4 helyszínen végeztek a tanulók terepi méréseket és megfigyeléseket. A mérések között volt vízminősítés (kémiai, biológiai), talajminősítés, ökológiai vizsgálat, növényhatározás, állathatározást stb. A mérésekhez terepi mikroszkópot, víz- és talajminősítő koffereket, szűrőket stb. tudunk beszerezni pályázati költségvetésből. Tanulóink a teljes projekt alatt csoportokban dolgoztak és minden esetben jegyzőkönyvek is segítették a munkájukat. Az

ebben a projektben résztvevő tanulók közül hatan a következő évi projekt során mentorokká válnak és egy hasonló programot vezetnek végig 5-6. évfolyamos diákoknak, természetesen pedagógusi segítséggel. Szintén pályázati költségekből valósítjuk meg a kerékpáros és gyalogos vándortáborainkat is. Diákjainkat számos országos versenyre is felkészítjük, amelyeken sikeresen szerepelnek. Minden évben országos döntőbe kerülnek tanulóink neves országos és nemzetközi versenyeken, csakúgy mint az ELTE Trefort Ágoston Gyakorló Gimnázium két fiatalja Lichter Bertalan Ede és Lipcsey-Magyar Márton Pál, akik az European Code League döntőjébe válogatott automatizált potenciálkád kísérletüket mutatták be, amelyet még 10. évfolyamos diákként fejlesztettek a fizika érettségi kísérleti feladatainak automatizálására. (Elérhető: Dr. Károly Piláth and Fanni Vitkóczy, ELTE Trefort Ágoston Gyakorló Gimnázium, Budapest: Aredesignedpotentialchart)

Ezen kívül még egy másik eszközt is bemutattak az érdeklődő közönségnek. Az egyik a Szegedi Innovatív Informatika Verseny informatika szekciójában második helyezést elért „Iskolacsengő vezérlése Bluetooth-on keresztül”. Piláth tanár úr szintén hasznos és látványos eszközöket mutatott be. Magával hozott egy fotómétert és UV stroboszkóppal megvilágított fluoreszkáló gumiszálat, amelyen egy mobiltelefonnal vezérelve hoz létre állóhullámokat. A világ számos pontján már letöltésre kerülő applikáció leírás és elérhetősége olvasható a tanár úr honlapján is (<https://pilath.wordpress.com/2021/03/11/a-kinai-szal/>).

Bogát Éva

*kémia – biológia szakos gimnáziumi tanár,
Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnázium.*

A 3. szekció: matematikai tehetségek gondozása

A kétórás időtartam alatt 3 előadó tartott bemutatót. Ezen előadások alatt és után, lehetett kérdezni az előadóktól. Elsőként dr. Dobos Sándor kutatótanár a Budapesti Fazekas Mihály Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium matematika munkaközösségének vezetője beszélt az általa képviselt matematikai tehetséggondozásról. Négy szintet említett:

1. Órai munka (nemcsak speciális matematika tagozatos diákok esetében)
2. Iskolai nyílt szakkörök, mentori rendszer végzett diákok segítségével
3. Versenyek
4. Olimpiai szakkör

A szintek létszámok tekintetében egyre csökkenő méretet jelentenek. Szélesebb körtől az egészen szűk réteget ölelik fel ezek a tehetséggondozó formák. Az Olimpiai szakkör országosan kb. 70 főt érint és ebből lesz kiválasztva a 4 fős olimpiai csapat.

Minden szakkör nyílt. Az online időszaknak annyi hozadéka van, hogy az egyes szakkörön résztvevők létszáma megnőtt. Hibrid rendszerben tartják az olimpiai szakkört, amelyen tanárok is részt vehetnek.

Második előadó Farkas József mesterpedagógus, Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnázium matematika – fizika – informatika munkaközösségének vezetője volt. Bemutatta a vendégeknek, a konferenciának helyet adó intézmény tehetséggondozó munkáját. Röviden szó esett a Gimnázium történetéről, demográfiai helyzetéről. A munkaközösség bemutatása után a je-

lenlevők, részletesebb képet kaptak a tehetséggondozó iskola rendszerszintű felépítéséről, működésének módjáról. (Emelt csoportok, fakultációk, belső vizsgarendszer, évfolyamdolgozatok, szakkörök, mentori munka.) További fontos feladatok is említésre kerültek, mint a tehetségverseny, kerületi versenyek lebonyolítása, táborok szervezése (pénzügyi tábor).

Rövid szünetet követően a harmadik előadó dr. Juhász Péter az MTA Rényi Alfréd Matematikai Kutatóintézet Didaktikai Csoportjának vezetője volt. Pósa Lajos tanítványaként és munkatársaként elsősorban tehetséggondozással foglalkozik. Az általa vezetett csoport a Felfedezettő Matematikatanítás Kutatócsoport fő feladatának tekinti miként lehet minden gyermek számára élvezetesebbé és érthetőbbé tenni a matematikát. Munkájukat a Fazekas Gimnáziumhoz hasonlóan több szinten végzik, de országosan. Az előadás erről a heroikus tehetséggondozásról szólt. A jelenlevők megismerhették a „A gondolkodás öröme” alapítvány munkáját. Hallhattak a „Tehetséggondozó matematika minitábor hatodikosoknak” programról. A MaMut táborokról. A „Repülő iskola” országosan 9. osztályos tanulónak meghirdetett programról. Ez utóbbi kistérségekben, hátrányos helyzetű iskolákban kutatja fel a tehetséges diákokat. Valamint a szűkebb réteget érintő, kimagaslóan tehetséges tanulónak szóló „Hétvégi táborokról”.

Kérdések főleg a harmadik előadóhoz érkeztek, elsősorban arról, hogyan lehet bekerülni ezekbe a táborokba, akár diáknak, akár tanárnak. Az alábbi linken bárki tájékozódhat részletesebben az alapítvány munkájáról és a pályázatokról: <https://agondolkodasorome.hu/>

A szekcióülés végét követően kötetlen beszélgetés alakult ki a tehetséggondozás nehézségeiről, jelenlegi állapotáról a tovább maradókkal, kiegészülve más szekciókból érkező tanárokkal.

Az előadásoknak annyi haszna máris lett, hogy 7 balassisi diákot delegálhattunk az említett táborokba. Öt hatodikos diákot a minitáborba, valamint egy 7.-es és

egy 10.-es diákot a MaMut táborokba, valamint a 10.-es diákot az Olimpiai Szakkörbe is.

Farkas József

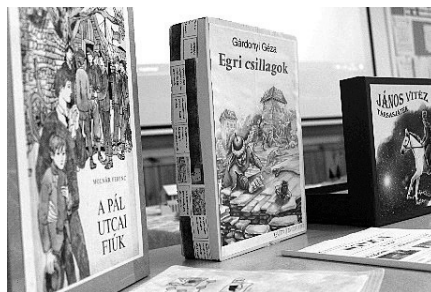
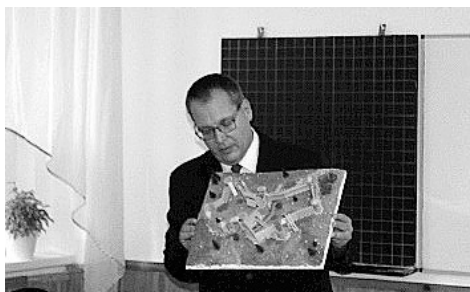
mesterpedagógus,

Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnázium.

A 4. szekció: nyelvi tehetséggondozás

A szekció az irodalom és az idegen nyelv (ezen belül pedig az angol, a német és a francia nyelv) területén jól bevált módszereket osztotta meg egymással. Elsőként *Projektek az irodalom tanításában* címmel Kaszab László mutatta be a Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnázium hetedik évfolyamán alkalmazott irodalom projektvizsga menetét és produktumait. A gimnáziumban hatodik évfolyamtól vizsgáznak a tanulók a tanév végén évfolyamonként előre meghatározott tantárgyakból. Az irodalom projektvizsga egyrészt a klasszikus vizsgák menetét követi, hiszen írásbeli és szóbeli vizsgarészből áll, ráadásul az írásbeli teszt a tanult ismeretekre, irodalomelméleti fogalmakra kérdez rá. Másrészt viszont a modern kor elvárásainak is megfelel, mivel a szóbeli rész egy hosszabb, féléves munkafolyamat során elkészült munka prezentálását foglalja magába. A

tanulók a szaktanárral egyeztetve a közösen feldolgozott irodalmi művek (kötelező és ajánlott olvasmányok) közül választanak egyet, melyet ezután a témavezető tanár segítségével újra gondolnak. A munkafolyamatot és az elkészített terméket a szóbeli vizsgán prezentálja a tanuló. Mivel az elmúlt évben a vírus miatt nem lehetett jelenléti vizsgát szervezni, így a gyerekek videót készítettek a szóbeli prezentáció helyett. Az elkészült alkotások között minden évben a társasjátékok szerepelnek nagyobb részben. A társasokhoz szabályzatot, bábukat, táblát, dobozt is készítenek a tanulók. A bemutatott játékok között a Harry Potter, a János vitéz, a Toldi, a Kis herceg szerepeltek szép számmal, de készült újság Szabó Magda Abigéljéből, makett az egri várról, a Matula hálóterméről is, és az olvasmányok egy-egy jelenetéből kisfilmet is forgattak a bátrabbak.

Ezt követően a Gregor József Általános Iskola tanára, Némethné Farkas Tímea mutatta be a *Sárkány kincse* interaktív helyismereti tehetségfejlesztő játékát. A saját fejlesztésű verses-mesés játék több céllal készült. Egyrészt az iskola közvetlen környezetének megismertetése egy interaktív kalandjáték során, másrészt a figyelem, a koncentráció, a kreatív gondolkodás és a digitális kompetencia fejlesztése voltak a főbb célok. A játékot 3-4 fős csapatok játsszák, akik borítékban kapják meg a játék kellékeit: a vaktérképet, a 14 helyszínhez kapcsolódó verses kalandkártyákat, a QR-kódokat és a kódlapot. A játékban segítő tanárok és idősebb diákok várják az egyes helyszíneken a csapatokat, akik végigjárva azokat megoldják a feladatokat, gyűjtik a QR-kódok leolvasását okostelefonnal, számokká kódolnak betűket. A játék végére három számot kapnak, ez a háromjegyű szám pedig a sárkány kódja, amely egy lakatot nyit, ahol a

kincs várja a diákokat. A verses alaptörténet, a szintén versbe szedett kalandkártyák, a kódlapok Némethné Farkas Tímea tanárnő saját ötletén alapuló munkái.

Az idegen nyelvi tehetséggondozást az Újlak Utcai Általános, Német Nemzetiségi és Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Iskolaigazgatója, Sarkadi Nagy Adrien, és pedagógusai, Bukta Zsuzsanna, valamint Macsinka Edit vezették fel. Prezentációjukból megtudhatjuk, hogy alsó tagozaton elsősorban a beszéd készségének fejlesztése a cél. Már 6 éves kortól tantárgyközi koncentrációban tanulhatják a diákok az idegen nyelvet (angol, ének, technika, rajz), valamint az iskola más, tehetségfejlesztő programokat is a nyelvtanulás szolgálatába állít: az Erasmus pályázatokat, az angol szépkiejtési versenyt, az erdei angol tábort. Ezekre az alapokra építenek a felső tagozaton tanító kollégák, ahol már a

A SÁRKÁNY KINCSE

Verses-mesés
játék

KALANDKÁRTYÁK

5.

Krisztus kereszt az erdőn áll Adyán!
A miénk az ősi labdajátékot lát.
Keresd meg a feliratot
S abból rögtön meg tudhatod
Hogy az istenfő Ürgének
Vajon ki volt a kedves neje
Ha a nevet előhastad
Egy szép keresztműre bukkanasz
Ezt a szép műsáit nevet
Mely több költőket megihletett
Máskor ide írték hát
Hogy megfejtessd a sárkány kódját.

6.

Turulmadár ágról-ágra száll
Míg megpihen a Hősök szobrán.
Majd' száz éve áll egyhelyben
Véres csaták emlékére.
Babér a koszorú, min átrnyúl egy kard
Már elhalványult a névsor az alatt.
A második sor hosszú szavát
A körökbe rögzest írd át!

VERSES ALAPTÖRTÉNET

**1. Felhívás ezúttal
nem keringőre,
hanem
kalandra....**

Az ősi honban hajdanán
Élt egy fős lovas, Baltazár.
Felpattant szép pej lovára
S küzdött zsványok
fiadával.

Rákospatakon átgázolt
Vízi szőrnnyre kardot
rántott
Megérkezett szép Ligetre
Hol várta a szívszerelme
Azazhogy csak várta volna
Mert egy sárkány bíz
elcsórta

Akkora volt foga-szája
Mind a hét fején kítátva
Hogy a szegény fajú népe
Lovastul is elfért benne
Ízlése volt a bestének
Pap vagy tanító nem
kellett

Csak a csodaszép kis Lenkét
Kapta hátára s mint pillét
Vitte körbe, vitte egyre
Végül aztán elfejtette.
Szegény szerelmes Baltazár
A fiút helyét találta már.

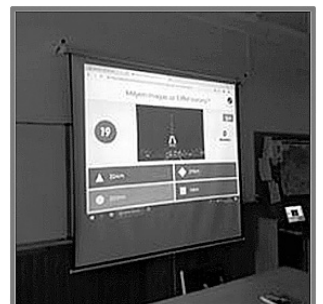
Eltökéltén keresgélte
Bejárt érte völgyet-bércet
Esfutott a Napkeletre
De szerelmét sehol sem
lélte.

Míg egy vén boszi jóslata
Kerek-perec ki nem mondta
Hogy a csodaszép kis Lenke
Haza bíz csak úgy kerülőket
Ha egy csapat Gregor-deák
Jellemre garabonciás

Szíve jósága óriás
A próbákat mind kiállván
Összeszedvén nagy tudását
Megfejté a sárkány kódját.
Induljatok hát most útra
Eszeteket helyreolva
Küzdjetek a fenevaddal
Segítsetek Baltazárnak!

nyelvtan tanítása is nagy hangsúlyt kap, hiszen a diákok 90%-a sikeres felnőtt B2-es (középfokú) nyelvvizsgát szerez a nyolcadik osztály befejezéséig. A Balassi Bálint Nyolcévnyolc Gimnázium tanárnője, Lancsaricsné Visegrádi Nikoletta előadása a szerepjátékok és a színjátszás hasznát emelte ki az idegen nyelvi tehetséggondozásban. A módszer előnye, hogy nem a klaszszikus tanár-diák interakcióra korlátozódik a tanítás-tanulás folyamata. A színjáték egy kezdő nyelvi csoportban spontán került bevezetésre, ahol a diákok második idegen nyelvként kezdték a németet kilencedikben az angol után. A kezdeti nehézségek leküzdésére volt alkalmas egy egyszerű színdarab, a Piroska és a farkas feldolgozása. A tanulók szívesen jelentkeztek a szerepekre, hiszen nem volt kötelező. A szókinccsük és nyelv-

tudásuk mellett jelentősen fejlődött az önbizalmuk, az alkotó- és kapcsolatteremtő készségük is. Az elkészült darabot a maguk szórakoztatására adták elő, azonban az osztályban franciául tanuló osztálytársak is kíváncsiak lettek az előadásra, így a két kolléga közös órát tervezett. A franciás csoport Androsits Anna tanárnő vezetésével a szomszéd ünnep hagyományát elevenítette fel, és vendégül látták a németes csoportot, ahol a gyerekek által készített francia finomságokat kóstolták meg a németül tanulók, valamint kvíz formájában betekintettek a francia nyelv nehézségeibe és a francia kultúrába is. Ezt követően pedig a németes csoport mutatta be a rövid színdarabot. A tantárgyi koncentrációnak ezt spontán alakult formáját hagyományáá kívánják tenni a gimnázium nyelvtanárai.

Zárásként Juhász Anikó a Balassi Bálint Nyolcévnyolc Gimnázium franciatanára mutatott be számos

lehetőséget a játékosításra. Prezentációjának közép-pontjában a nyelvtani szerkezetek tanítása állt. Legtöbb

esetben a nyelvtan tanítása frontális munkában zajlik a nyelvi órákon, de például képi források használatával már motiváltabbá tehetjük a diákokat egy-egy szerkezet begyakorlásában. A reklámfilmek szintén jól alkalmazhatók ilyen célokra, hiszen rövidek, figyelemfelkeltőek és kreatív alkotásra ösztönzik a tanulókat. A különböző társasjátékok is (Bang, JungleSpeed, Memóriadó) könnyen beemelhetők a különböző ígeidők, igeragozás vagy éppen a számok, ellentétes melléknevek tanításába.

Összességében elmondható, hogy a játékosítás leg-minimálisabb formája is nagyban hozzájárul a tanítás-tanulás folyamatának sikeréhez. A szekció tagjai egyetértettek abban, hogy a tehetségfejlesztés során új alapokra kell helyeznünk a hagyományos tananyagot ahhoz, hogy a XXI. században is érdekessé tegyük azt a diákok számára.

Vadoba Melinda
szekcióvezető,

Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnázium.

Módszertan a nyelvtan tanításához az idegennyelv-órákon

(Összefoglaló a magyar és idegen nyelvi szekcióülésen megtartott előadásról)

A gamifikáció vagy játékosítás hasznosságát és a tanulási- tanítási folyamatra gyakorolt pozitív hatását tengernyi szakirodalom bizonyítja. Beépíthető a teljes pedagógiai vertikumba: növeli a diákok motivációját, értékelési, sőt osztálymenedzselési lehetőséget is biztosít¹, nem utolsó sorban pedig nagymértékben segíti a differenciált oktatást. Nem tantárgyspecifikus, így bármelyik műveltségterületen alkalmazható akár egy komplex rendszerként (ClassDojo², stb programok segítségével), de a játék maga megjelenhet önálló egységként is egy-egy tanórán. Az idegen nyelvi órák különösen alkalmasak a gamifikáció alkalmazására. Általában itt több tere van a játéknak, nagyobb szabadsággal választhatóak meg a munkamódszerek. De tudjuk alkalmazni a differenciált oktatás eszközeként, illetve nagy segítséget nyújt a formatív értékelésben is. Nagy előnye, hogy egyformán sikeres lehet a módszer a sajátos nevelési igényű és tehetségfejlesztő csoportokban. Sokszor vesszük igénybe egy-egy lexikai egység elsajátításánál a szerep- vagy feladatjátékokat; nyelvtant általában szabályjátékok³ segítségével tanítunk. Többször alkalmazunk ilyenkor játékos feladatokat is, ezek szerepe főleg az elmúlt időszak online oktatása alatt került előtérbe (<https://learningapps.org>, <https://www.liveworksheets.com>, <https://kahoot.it>, <https://wordwall.net/hu>, stb). A konferencia szekcióülésén az utóbbira, a nyelvtan tanításának jelenléti oktatásban alkalmazható játékos lehetőségeire hívtuk fel a figyelmet. Sokszor kerül egy nyelvtanár nehéz helyzetbe akkor, amikor a nyelvtan tanítására kerül sor. A felfedeztetés, az in-

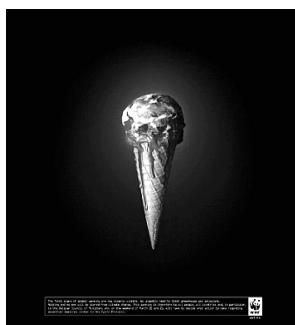
duktív és deduktív szabályalkotási módszerek mellett is sokszor szükség van a pedagógus frontális magyarázatára, az új ismeretek begyakorlására. A szekcióülés ezen előadásának célja azon módszerek összefoglalása volt, amelyek élményszerűvé teszik ezt a didaktikai feladatot. Abban minden résztvevő egyetértett, hogy a játék sikere soktényezős. Egyrészt szükséges a megfelelő előkészítés, a cél kijelölése, a szabályok pontos és érthető meghatározása. Másrészt fontos kihangsúlyozni, hogy nagy a pedagógus felelőssége a megfelelő módszer kiválasztásában is: figyelembe kell vennie a csoport nyelvi szintjét, a játékra fordítható időkeretet, a diákok aktuális hangulatát. A jelenlévő nyelvtanárok abban is egyetértettek, hogy játék szinte mindenből lehet: labda, dobókocka, babzsák, de az akasztófa, barchochba, bingo és keresztrejtvény is sokszor használt játék. Ezek nagy része az online térben is elérhető, alkalmazható, sőt olyan segédeszközök is rendelkezésünkre állnak, amelyeket egyszerűen, egy projektor segítségével használhatunk. Példaként lehet említeni a www.classroomscreen.com oldalt, ahol virtuális dobókockát, különböző tanórai utasítások piktogramjait, diákjaink nevének véletlenszerű sorsolásának lehetőségét, időzítőt, QR kód kivetítési lehetőséget találunk. A játékok forrásai közül elsőként a képi ábrázolásokat kell megemlítenünk. Inspirációként tudjuk őket használni egy-egy lexikai egység oktatásakor: szituációs gyakorlatokat tarthatunk ezek kapcsán, brainstorming forrásaként alkalmazható, de a mögöttes tartalomra is felhívhatjuk diákjaink figyelmét (a hatás- és figyelemfelkeltés esz-

1 Fromann Richárd, DamsaAndrei, A gamifikáció (játékosítás) motivációs eszköztára az oktatásban, in Új Pedagógiai Szemle, 2016/3-4, <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/a-gamifikacio-jatekositas-motivacios-eszkoztara-az-oktatásban>, 2021. 09. 08.

2 <https://www.classdojo.com/>

3 Dr. Kovács György, A játék elmélete és pedagógiája, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1994, pp. 55-65.

közéit azonosíthatjuk egy-egy reklámplakáton, ugyanitt a marketingfogások azonosításával tudatosíthatjuk ben-

A képi források nyelvtani feladatok gyakorlásaként is jól működnek. A fenti esetekben kérhetünk diákjainktól felszólító módú és feltételes mondatokat. De ellentétes értelmű melléknéveket is lehet gyűjteni a lenti képek-

nük a fenntartható fejlődés kritériumait), sőt társadalmi problémákról is tudunk beszélni diákjainkkal⁴.

hez hasonló témák kapcsán. A nagyobb élményfaktor érdekében jó gyakorlatnak számít az is, ha először csak a kép egyik felét mutatjuk meg diákjainknak, s nekik kell a másik felére ötleteket kitalálniuk.

Az érzékszervekre gyakorolt komplex hatás miatt sokszor alkalmazunk videó reklámokat is. Ezekben a mozgókép és a hallott szöveg együtt segítik a megértést, időtartama rövid, illetve szerencsés választás esetén vicces is⁵. A gyakorlatban ezeket vagy hang nélkül, vagy csak azzal prezentáljuk, majd ötleteket kérünk diákjainktól a tartalommal illetően. A hipotézisek értékelése, bemutatása után a teljes reklámot megmutatjuk számukra, majd ennek lezárásaként önálló munkára kérjük őket: alkossanak sajátot, értékeljék az eredetit művészi szempontból, stb. Amennyiben ehhez nyelvtan-

ni struktúrák alkalmazását is tudjuk kötni (kérdésfeltevés, feltételes mód, múlt idő, függő beszéd), biztassuk erre diákjainkat.

A szekcióülés végén a jó gyakorlatokat gyűjtöttük össze⁶. Az igeragozás sok gyakorlást kíván, a diákok otthoni és tanórai gyakorlatába is be kell építenünk. Akár a hét első órájának kérdése: „Mit csináltál a hétvégén?” is megoldható egy egyszerű amőba játékkal. Több módszer is rendelkezésünkre áll. Egyrészt a táblára kivetített 3x3 négyzetbe elhelyezünk 9 igét, két (X és O jelű) csoportba osztjuk diákjainkat. A négyzetek

4 Képek forrásai: <https://www.adstasher.com/2013/04/two-children-nail-powerful-message-in.html>,
<https://chaire.marquesetvaleurs.org/vie-des-marques/le-wwf-fait-fondre-notre-mode-de-vie/>
<https://campagnesetenviromnement.fr/le-lourd-impact-du-rechauffement-climatique-sur-la-biodiversite-evalue-par-le-wwf/>
<https://www.fondation-abbe-pierre.fr/nos-actions/sensibiliser-au-mal-logement/ils-ont-eu-un-passe-aidons-les-retrouver-un-avenir>
<http://instantfle.fr/images-en-vrac/>
<https://www.atakando.org/vintage/>

5 Példának okáért: <https://www.youtube.com/watch?v=E5uYSAj8IV8&t=2s>
<https://www.youtube.com/watch?v=ugiTdeJHGio>
https://www.youtube.com/watch?v=_IhoCBTyQPI
<https://www.youtube.com/watch?v=YNup2OBxwdY>

6 Ehhez ld még: https://tka.hu/tudastar_kereso

akkor tölthetőek ki jelekkel, ha a bennük szereplő igéket a tanári utasításnak megfelelően ragozták. Mindezt páros munkává is átalakíthatjuk, sőt ugyanezen analógiára torpedót is játszhatnak diákjaink. A kedvelt JungleSpeed társasjáték mintájára az asztalon lévő igekártyák közül az utasításnak megfelelően két igét kell kiválasztani (ugyanazon igeidőben lévő igék, ugyanazzal a személyraggal álló igék, stb), majd mihamarabb egy, az asztalon található tárgy (kulacs, henger, stb) megfogásával jelezni ezt. De elhelyezhetjük ezt a tárgyat kétféle kártyacsomag közé is, s akkor kell elkapni ezt, ha analógiát alkotnak a két kupac között (pl: főnevek és igék esetén mondatalkotás, melléknevek esetén el- lentéppárok, igék esetén vonatkozó, tárgyi alárendelés, következtetések, hipotézisek felállítás, stb). A múlt idő gyakoroltatására számos lehetőségünk van. Az egyik az anakronizmusok használata. Képi⁷ illetve szöveges formát is alkalmazhatunk. De egy kitalált személyiség (fotó vagy fantázianév megadásával) életútját is felvázoltathatjuk. Ilyen feladatoknál két lehetőségünk van: vagy inspiráló, gondolatébresztő fotót/nevet adunk meg (pl: *Jean-Paul Megmondó*) vagy megadjuk a cselekvéseket, amik közül a diákok választhatnak. Keretbe foglalhatjuk azzal, hogy újságcikket kell írniuk, vagy rendőrségi körözési listát leadni, stb. De furcsa helyzeteket bemutató fotók indító kérdése is lehet a „*Mi történt a kép elkészülte előtt? Mi történt a kép elkészülte után?*” Több múlt idő használatának összehasonlítására tökéletes, ha Teddy, a plüssmackó történetét kell bemutatniuk a diákoknak (Pl: *Már 10 éve a játékboltban la- kott, amikor ...*). Vagy épp versenyhelyzetet teremthetünk azzal, hogy felvetünk egy kérdést: Pl: *Hogyan lett Michel szuperhős?*, amire a diákoknak kell kitalálniuk

a választ a pedagógus által megadott, különböző pontértékű igék felhasználásával.⁸ A jövő idő gyakorlására különböző jóslási technikákat tudunk alkalmazni, pl ún. tática hajtogatásával. De a megszámozott négyzetekkel rendelkező táblajátékokat is fel tudjuk használni: játsz- szuk az eredeti játékot, de csak akkor léphet tovább, ha válaszol a „*Mit csináltál/mit fogsz csinálni a mező számának megfelelő életkorban?*” kérdésre. Vonatkozó mellékmondatok gyakorlásánál is elengedhetetlen egy, az adott idegen nyelvi kultúrára jellemző személy képe, akit a lehető legtöbb mondatot kell írni a megfelelő kötőszók használatával. A csoportkohéziót növeli, ha a diákok magukról is írnak ilyeneket, majd a többiek kitalálják, kiről szólnak a mondatok. A manapság sokat használt emojikat, ikonokat felhasználva következtetéseket, hipotéziseket fogalmaztathatunk meg egy-egy fotó kapcsán diákjainkkal; de ha a tagadást szeretnénk gyakoroltatni, megkérdezhetjük őket, mit csinálna *Du- lifuli*, Morgó vagy épp a *Csökönyös kiselefant* az iskolában/egy tanári konferencián/ egy születésnap bulin. Összességében elmondható, hogy a játékok, játékos feladatok jelenléte az idegen nyelvi órákon is nagyon fontos. Ezek kapcsán kaphatnak teret és lehetőséget a diákok, hogy kifejezzék gondolataikat, visszajelzést kapjanak épp aktuális tudásszintjükéről, fejlődésükről, erősségeikről, mindezt úgy, hogy nem növeli a stressz- szfaktort. Nagy pozitívuma, hogy fejleszti a csoportdi- namikát, motivációs erővel bír és tökéletes lehetőség tehetséges diákjaink fejlesztésére.

Juhász Anikó

*történelem – francia szakos gimnáziumi tanár;
Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnázium.*

7 Például: <http://www.ibreakthenews.com/2013/11/discovered-stunning-mona-lisa-self.html>

8 A játékok ötleteit a <https://leszexpertsfle.com> honlapon található feladatlapokból állítottuk össze.

Az 5. szekció: Tantárgyközi szakköri programok az iskolai tehetséggondozásban

– diákvállalkozások, úrkutatás, robotika –

A konferencia 5. szekciója azokat a tehetséggondozó programokat gyűjtötte csokorba, amelyek a hagyományos tantárgyi struktúrák adta kereteken kívül esnek, ugyanakkor a tehetséges tanulók számára fontos terepet szolgáltatnak képességeik kibontakoztatására. Az ezekben a programokban részt vevő diákok rendszerint kiváló általános képességekkel bírnak, az egyes tantárgyakban jó eredményeket érnek el, kreativitásuk és ér-

deklődésük azonban a tantárgyközi programok irányába viszi el őket. A bemutatásra kerülő programok, az azokban részt vevő tanulók példája azt mutatja, hogy a tehetséges gyermek személyisége, az ebből fakadó igények nem horgonyozhatók le egy-egy tantárgy, illetve az azt leképező tanítási óra talaján. Érdemes bátran élni az ettől eltérő rendszerek adta lehetőséggel, teret adva a tanórán kívüli foglalkozásoknak, az intézményen kí-

vüli programoknak, külső szakemberek bevonásának. A következőkben olyan jó gyakorlatok kerültek bemutatásra, amelyek a fenti tételt erősítik, s követendő példát szolgáltatnak a tehetséggondozás ügyét felkaroló intézményeknek. Elsőként Udvardi Imre tanár úr mutatta be a Csillagászati és Asztrofizikai Diákolimpia keretében megvalósuló tehetséggondozó munkát. Az előadóról tudni kell, hogy a fent nevezett diákolimpia magyarországi koordinátora, az Újpesti Könyves Kálmán Gimnázium matematika-fizika szakos tanára, aki a '90-es években a Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnáziumban tanított. Előadásának legfőbb tanulsága, hogy a magas intelligenciájú, kiváló általános képességekkel rendelkező középiskolás diákok a kellő motiváció és támogató környezet mellett olyan tárgykörben, mint az asztrofizika és csillagászat is képesek kiemelkedő teljesítményt nyújtani, akár már középiskolás korban. A Könyves Kálmán Gimnázium rendelkezik csillagvizsgáló állomással, ami segít az érdeklődés felkeltésében. Sok olyan diák van, aki ugyan nem ér el kimagasló eredményeket, de a csillagászati iránti elkötelezettség pozitív irányba formálja egész személyiségét. (Mindehhez természetesen szükség van a hozzáértő és elkötelezett pedagógusra is.) Maga a verseny már a kiemelkedő tehetségek megmérettetésének a terepe. A nemzetközi diákolimpián szereplő diákok az ország több gimnáziumából verbuválódnak, s egy hosszas felkészítő szakaszt követően jutnak el az indulásig. Az elmúlt tanévben – a pandémia okán – online szervezték a diákolimpiát, melyen a magyar csapat tagjai szép eredményeket értek el. A 9 induló közül négyen ezüstérmes szerepelt. Köztük volt a Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnázium 11. évfolyamos diákja, Mátéfy Ádám. (A magyar csapat további eredményei: 3 bronzérem és 2 kiemelt dicséret.) A továbbiakban dr. Komáromi Annamária, a vendéglátó Balassi Bálint Gimnázium matematika-fizika szakos tanára mutatta be az iskolában zajló tantárgyközi tehetséggondozó programokat. Talán nem véletlen, hogy ezek a projektek a természettudományokhoz kötődnek. A fiatalabb (5-7. évfolyamos) korosztály számára a robotika foglalkozások nyújtják azokat a lehetőségeket, ahol az érdeklődés felkeltése mellett az alapvető készségek és ismeretek fejlesztése is a kitűzött célok között található. A Lego panelekkel olyan kreatív alkotások születnek, melyek a témába vágó versenyeken is bemutatathatók. A folytatás a magasabb évfolyamokon az Arduino szakkör, ahol már a programozás fejlettebb szintjén folyik a tevékenység. Az eredményességet mutatja, hogy az itt részt vevő tehetséges balassis diák a Tudományos Diákkörök konferencián rendre dobogós helyezést ér el a nála jóval idősebb, a felsőoktatásban tanuló versenytársak között, s ugyanő kapta legutóbb az InnoGEN „Az év felfedezettje” fődíját. A személyiségfejlesztés egy érdekes eleme, hogy a nevezett diák patronálja a fiatalabb korosztályok

hasonló érdeklődésű tanulóit. Ezzel egy olyan tudományos műhely működik a gimnáziumban, ami hosszabb távon is fenntarthatóvá teszi a tehetséggondozásnak ezt a formáját. Egy másik program az űrkutatás területére fókuszál. A robotika területéről tovább haladva a részt vevő diákok egy űrbányász robotot terveztek. Szemmel látható a különféle tudományterületek együttműködése, ami segít a gyerekeknek abban, hogy a külön kezelt „tantárgyi fiókokat” egybenyissák, s kialakuljon bennük egy komplex természettudományos szemlélet. Ilyen alapozással sikeresen nevelhetők ki a jövő szakemberei, tudósai. A fenti program folytatásaként jöhet számításba a holland kezdeményezésű „SpaceBuzz” projekt, amely az 5-7. évfolyamos korosztály környezettudatos szemléletét formálja az űrkutatás alkalmazásával. A pilot verzió Magyarországon is megvalósul az idei tanévben, s ebben vezető szerepet visz a Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnázium. A nyugat-európai innováció magyar adaptációjában segédkező szakmai csapat tagja Komáromi tanárnő. A megadott tematika szerint végzett szakkörök megkoronázása az lesz, amikor – várhatóan 2022 tavaszán – kamionon Rákosmentére érkezik az az űrrakéta, amiben virtuális űrutazást hajthatnak végre a szakkör tagjai. Az élményalapú tanulás ezen formájához nagy reményeket fűzünk, az eredmények disszeminációja 2022-ben várható. Végezetül a Balassiban egy közel egy évtizedes múltra tekintő mentori program szakmai titkaira derült fény, Figura Magdolna közgazdász-matematika szakos tanárnő prezentációjában. A téma: a pénzügyi nevelés és a diákvállalkozási kompetenciák fejlesztése. Kiinduló kérdésként fogalmazódott meg: „Többen és többször megkérdezték tőlem már az első gazdasági versenyünk kapcsán, – és azt gondolom most Önök is azt szeretnék leginkább megtudni – hogyan lehet egy olyan iskola csapatának bejutni egy pénzügyi – gazdasági verseny legjobbjai közé, sőt meg is nyerni a versenyt, ahol az iskola tantervében nincs ilyen jellegű képzési cél? Hogyan előzheti meg egy gimnazista csapat a gazdasági szakirányos iskolák – gazdasági ismeretekkel felvértezett – diákjaiból álló csapatait?”

A kérdésre adott válaszok a tehetséggondozás alapjait tárják fel. Az előadó szerint elengedhetetlen a megfelelő intézményi bázis: az iskolába bekerülő diákok képességei igen jók, a záróvizsga rendszer jó alapot teremt a versenyeken való sikeres részvételre, a versenyeken való részvételt az iskola komolyan támogatja. Az iskola széles körben ad lehetőséget arra, hogy a diákok szakköri, mentori foglalkozások keretében az érdeklődésüknek megfelelő foglalkozásokon vehessenek részt. Ez ad lehetőséget gazdaságtan témakörben is az ismeretszerzésre. Mindezek mellett a „Pénzügyi témahét” minden évben történő megszervezése is hozzájárul a kellő motiváció megteremtéséhez. A programban részt vevő

diákokra jellemző tulajdonságok: nyitottság és érdeklődés, logikus gondolkodás, kíváncsiság, az összefüggések megértésére való igény, kiváló általános műveltség, versenyrutin. A csapatversenyeken való kiemelkedő sikerek záloga: a meglévő versenyszellem, csapatszellem, (ön)szervezési és kooperációs készség, hajlandóság a szükséges lexikális tudás megszerzésére, a gazdaságtani összefüggések megértésének és megtanulásának képessége, a meglévő lexikai ismeretek és a probléma közötti kapcsolat keresése és annak felismerése. Mindebben a mentor szerepét a következőkben lehet megragadni: a mentor – felkészítő tanár – ugyan nem elengedhetetlen a versenyeken való részvételhez, de a siker esélyét a jó mentor jelentősen javítja. Segíti az ismeretszerzést, összeállítja a szükséges ismeretanyagot, konzultációkat tart, módszertani támogatást, tanácsadást ad, motivál és összetartja a csapatot, amennyiben az szükséges, segíti a célok eléréséhez szükséges teendő tervezését, megvalósítását, konfliktust kezel, pszichés támogatást biztosít. Mindezeket csapatépítő eseményeken, táborokban, illetve a verseny fordulókban végezheti. A mentoráló tanár előadása után a 11. évfolyamos csapat három tagja erősítette meg az elhangzottakat saját történetük elme-

sélésével. A diákok felsorolták a megnyert országos versenyeket: PénzSztár: 2014, JAM diákvállalkozási vásár és verseny: 2016; 2017; 2018, Pénzügyi Csúcs: 2017, PénzOkos Kupa: 2018, 5letből Jövő vállalkozási verseny: 2020, EdisonKids x Samsung Megoldások a holnapért kihívás: 2021, TEDx jövőtervezők - Future design: 2021.

Mindezek mellett ezek a tanulók saját diákvállalkozást vezetnek, s az eddigi eredményekre támaszkodva lelkesen és kreatívan tervezik a jövőt. A szekcióban bemutatott jó gyakorlatok megannyi példáját adták az iskolai tehetséggondozás lehetséges útjainak. Igazolták, hogy ha egy intézményben tetten érhető a tehetségbarát klíma, az iskolavezetés elkötelezett a különféle programok támogatása és szervezése iránt, és képes ehhez kellő muníciót biztosítani, akkor az arra alkalmas, elhivatott tanárok az általuk mentorált diákokkal nagyon szép eredményeket érhetnek el. S végső soron ez lenne a tehetséggondozás értelme.

Farkas György
szekcióvezető.

Újra együtt az „aranyos” közösség

Az Arany János Tehetséggondozó Program, immár 21. alkalommal megszervezett tanévnyitó konferenciájára, 2021. szeptember 30-a és október 2-a között, Zalaegerszegen került sor. A tanácskozás szervezőinek és résztvevőinek, a koronavírus okozta járvány miatt, közel két évet kellett várni arra, hogy ne csak online értekezletek keretében, hanem személyes jelenléttel vitathassák meg a program időszerű feladatait, és feltárhassák azon szakmai-módszertani elképzelések lehetséges formáit, melyek segítségével eredményes válaszokat adhatnak a köznevelésre, és azon belül a gimnáziumokra váró kihívásokra.

Ezen célkitűzések érdekében alakították ki a konferencia szakmai programjának egyes elemeit is. Az első napon, a házigazda szerepében, Schneider János, a Zrínyi Miklós Gimnázium intézményvezetője nyitotta meg a tanácskozást. Az iskola tehetséges diákjainak színvonalas műsora után, Vígh László országgyűlési képviselő, Balaicz Zoltán polgármester, Kajári Attila tankerületi igazgató üdvözlő szavai következtek. Köszöntőikben az oktatás, és tehetséggondozás jelentőségének általános hangsúlyozása mellett, fontosnak tartották megemlíteni, hogy Zalaegerszegnek és térségének fejlődésében is meghatározó fontosságú az átlag feletti képességekkel rendelkezők tudatos fej-

lesztése, valamint megszerzett tudásuk helyben történő kamatoztatása. A köszöntők sorát Tóth Tamás egyesületi elnök gondolatai zárták, aki a pandémia okozta nehézségekre történő visszaemlékezése mellett, az újratalálkozás örömeire, és az elmúlt két évben bekövetkezett tartalomfejlesztő tevékenységekre hívta fel az egybegyűltek figyelmét.

A plenáris előadások sorát Kisfaludy László, köznevelésért felelős helyettes államtitkár tájékoztató gondolatai nyitották meg, a köznevelésben és az Arany János Tehetséggondozó Programban várható feladatok összegző bemutatásával. Külön kiemelte, hogy a 2022/2023-as tanévtől, az Arany János Tehetséggondozó Programban tanuló diákok számára is bevezetésre kerül a tanulmányi ösztöndíj rendszere, melynek keretében a legkiemelkedőbb teljesítményt elérők (4,71 feletti tanulmányi átlag esetében), havi 40 000 Ft-os juttatásban részesülhetnek.

Kisfaludy László,
Dr. Csapó Benő,
Dr. Balogh László

Őt követte, Dr. Csapó Benő a Szegedi Egyetem professzora, aki az általa alapított Oktatásméleti Kutatócsoport vizsgálati módszereinek (eDia) ismertetésén túl, egy olyan fejlesztő-program és módszertani segédanyagról (eLea) tájékoztatta a jelenlévőket, melynek célja a vizsgálati eredményeken alapuló, személyre szóló, kompetenciaalapú differenciálás lehetőségének megteremtése, és ez által a

tanulás tanítás folyamatának eredményesebbé tétele. Fontosnak tartotta kiemelni, hogy munkájuk során nagy figyelemmel fordulnak azon általános iskolák felé, ahol az országos kompetenciamérések eredményei alapján, a legnagyobb szükség van a kutatók, a fejlesztők és a pedagógusok tudásának hatékony összekapcsolására.

A nyitó nap szakmai programját Dr. Balogh László, a Magyar Tehetséggondozó Társaság (MTT) -, valamint a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetség (MATEHETSZ) elnökének előadása zárta, aki a magyar tehetséggondozás, utóbbi három évtizedében elért eredményeinek felvillantásán túl, elsősorban azon területek részletes bemutatására törekedett, melyekben még jelentős megújulási lehetőségek, teendők várnak a tehetségfejlesztésben feladatot vállalók számára. Gondolatainak megosztása során, a konferencia résztvevői örömmel hallhatták, hogy az előadó által felsorolt hat terület egy jelentős részében (komplexitás, egyéni tehetségfejlesztés, tehetség koordinátori tevékenység, háttértényezők vizsgálata), az AJTP-ban résztvevő intézmények, a programban megfogalmazott célok elérése érdekében

szerezett tapasztalataik és tudásuk alapján, példamutató szerepet töltek és töltenek be ma is. A program ezen úttörőjellegű tevékenységét és a tehetséggondozás terén végzett kimagasló munkáját ismerte el, a MTT elnöksége is, mely az általa alapított „A Magyar Tehetséggondozó Társaság Elismerő Oklevele” elismerést adományozta az Arany János Tehetséggondozó Program Intézményeinek Egyesülete részére. Ezen díszes oklevél átadására elnök úr előadását követően került sor.

A köznevelés, a pedagógia, és a tehetséggondozás egészére váró kihívások általános megközelítését taglaló nyitó napot követően, a konferencia második napjának kezdetén, Sipos Imre az Oktatási Hivatal elnökhelyettese mutatta be, az OH tartalomszolgáltató tevékenységét, különös tekintettel a tankönyv-, és digitális pedagógiai, módszertani ajánlások gyűjteményének fejlesztésére. Előadásában hangsúlyozta, hogy a tartalomfejlesztés folyamatos tevékenysége közepette örömmel tapasztalták, az Arany János Tehetséggondozó Program célkitűzéseinek megvalósítását elősegítő új kerettantervek megszületését, melyek a napokban kerültek fel az Oktatási Hivatal honlapjára.

(https://www.oktatas.hu/koznevelés/kerettantervek/2020_nat/AJTP_kerettantervek)

Ezen gondolatmenet jegyében folytatódtak a további, beszámoló jellegű előadások is, melyek elején Bíró Gábor, a Kisvárdai Bessenyei György Gimnázium és Kollégium igazgatója, az AJTP tartalomfejlesztési munkacsoportjának vezetője, mutatta be azt a több mint egy éve tartó fejlesztő folyamatot, melynek célja a program értékeinek megőrzésén túl, annak új módszerek beemelésével történő korszerűsítése, és a 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók kidolgozása volt. Ennek a feladatnak az érdekében létrehozott munkacsoportok tevékenységének eredményeként került sor a program beiskolázási módszerének felülvizsgálatára, a szakmai munkaközösségek működésének új alapokra helyezésére, a fenntartóval történő új kommunikációs stratégia kidolgozására és a már említett kerettantervek, valamint az „aranyos” kollégiumok tevékenység és feladatrendszerének átdolgozására. Az új kerettantervek elkészítése során különösen az alábbiakra elképzelések váltak hangsúlyossá:

- épüljenek be a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott fejlesztési területek, kulcskompetenciák;
- érvényesüljön a tartalomban a komplexitás, a problémaközpontú szemlélet;
- az „Arany János-i blokk” nyújtson segítséget ahhoz, hogy a tudásbeli és kulturális különbségek leküzdéséhez a tanulásmódszertan programján keresztül a tanulónak a tanulásról, a tanulásszervezésről alkotott véleménye változzon, valamint az egyéni képessége erős illetve gyenge oldala is fejlesztésre kerüljön;

– kiemelt fejlesztési feladatként az „Arany János-i blokk” önismeret tanterve szolgálja a tanuló személyiségfejlesztését, valamint kerüljön sor a tehetség valamennyi tényezőjének a fejlesztésére.

A kollégiumok tevékenység és feladatrendszerének átdolgozása során, a tanulók terheinek csökkentése, a gimnáziumi és kollégiumi tevékenység hatékonyabb összehangolása, a program különleges, gazdagító elemeinek (pl.: programhétvégék, speciális felkészítő foglalkozások) megvalósítását szolgáló többletfeladatok egységes értelmezése és tartalmi jellemzőik tisztázása került a figyelem középpontjába. Az előadások sorában az önismereti és tanulás-módszertani foglalkozások kerettantervi koncepciójának, és új elemeinek bemutatása következett.

Először Páskuné Dr. Kiss Judit, a Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézetének docense, az önismereti munkacsoport vezetője, ismertette a munkacsoportban végzett tevékenység folyamatát, és a megújuló kerettanterv elvi alapjait.

Páskuné dr. Kiss Judit

Előadásában hangsúlyozta, hogy olyan egyedi, AJTP-s önismereti kerettanterv készült, mely szellemiségében, tartalmában megújuló, a friss kutatási eredményeket figyelembe vevő, ám egyben értékörző is, hiszen az eredeti fejlődés-lélektani szempontokat követő kerettantervi folyamatot épült.

Szerkezete alapján magtantervet (tartalmi keret, fő vonulat) és választható modulokat mutat, utóbbiak 20%-ban jelennek meg benne, ezáltal biztosítva egy differenciáltabb, árnyaltabb tematikát.

Fontosnak tartotta kiemelni azt is, hogy az eredményes tehetséggondozó munka elképzelhetetlen a tanulók személyiségének fejlesztése nélkül, mely elősegítheti a kellő önismeret, értékrend, szociális jártasság és a karriertervezéshez szükséges készségekkel bíró személyiség kialakulását. Az „Arany János-i blokk” másik elemének, a tanulás-módszertani foglalkozások, megújuló szerkezetének és tartalmi elemeinek bemutatója, Sarkadi-Nagy Szilvia, az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskolájának iskolapszichológusa volt, aki a tanulás-módszertani munkacsoport tevékenységében vállalt vezető szerepet.

Előadásában az előkészítő évfolyamra tervezett tanulás-módszertani foglalkozások fontosságát taglalta, mely szerint az, a megfelelő tanulási módszerek, technikák, alkalmazások használatának tanításával, a reális önértékelés kialakításával és a tanuláshoz szükséges

életvezetési kompetenciák, valamint elemi kognitív képességek fejlesztésével járul hozzá a tanuló sikerességéhez. A foglalkozások céljaként a tanuló tanuláshoz kapcsolódó önismeretének bővítését, az egyéni erősségek tudatosítását, a tanulási motiváció növelését, a tanuláshoz fűződő attitűd formálását, valamint a rendszeres gyakorlás szükségességének elfogadását tűzte ki, oly módon, hogy mindez a kortársakkal való együttműködés, a játékosítás és a modern eszközök élvezetes használatával valósuljon meg.

Azonban fontosnak tartotta azt is kihangsúlyozni, hogy a tanulás-módszertani foglalkozásokon elsajátított módszerek, és technikák csak abban az esetben fognak a tanulók sikerességéhez hozzájárulni, ha azok, a szaktantárgyak tanítása, tanulása során megerősítésre találnak. Mindkét előadó kitért a pedagógusok felkészítését szolgáló továbbképzések megszervezésének jelentőségére, melyek kidolgozandó rendszerében, az alapozó képzéseken túl be kell építeni a speciális területeket érintő tanfolyamokat is.

A pénteki előadások sorát Péterffy Balázs a Klebelsberg Központ szakmai elnökhelyettesének tájékoztatója zárta, aki a fenntartó nevében tett hitet a program tartalmi elemeinek eredményes megvalósítása mellett. Ezen cél érdekében felajánlotta az AJTPIE-tel történő

Péterffy Balázs

folyamatos kommunikáció lehetőségét, és a tankerületi központok közreműködésével, a program sikeres beiskolázásának elősegítését.

A tanácskozás szakmai részének zárásaként szombaton került sor az egyesületi közgyűlésre, ahol Tóth Tamás számolt be az egyesület és a szakmai tanácsadó testület tevékenységéről, majd az intézmények képviselőinek tevékeny közreműködésével a legfontosabb feladatok (beiskolázás, kiadványok készítése, továbbképzések megszervezése, szakmai munkaközösségek aktivizálása, alapszabályzat módosítása) megbeszélése következett. Végezetül az egyesület vezetőségének tisztújítására került sor, melynek eredményeként a következő két évben, az elnöki pozíciót Tóth Tamás,

Sarkadi-Nagy Szilvia

a titkári megbízatást Csörsz né Tar Enikő, míg az elnökségi tagságot Bíró Gábor, Gálovics Edit és Dr. Zalay Szabolcs tölti be. A Felügyelő Bizottság tagjainak Barsi Évát, Rázi Botondot, és Schneider Jánost választották meg a jelenlévők.

Természetesen a szakmai programok mellett, lehetőség nyílt a közösségépítésre, valamint Zalaegerszeg és környéke néhány nevezetességének megismerésére. Az

előbbi keretében, a program életében meghatározó szerepet betöltő személyek (Brahmi Ilona, Gönczi Sándor, Reóthy Ferenc, Orosz né Kupa Teréz és Veres Pál) elkötelezett tevékenységének megköszönésére, és egyben búcsúztatására, míg az utóbbi részeként egy belvárosi sétára, a Göcseji falumúzeum meglátogatására és az újonnan épülő ZalaZone Járműipari Tesztpálya megtekintésére került sor.

A tartalmas konferencia megszervezése okán köszönetünket fejezzük ki az előadóknek, a program házigazdáinak, a Zalaegerszegi Zrínyi Miklós Gimnázium, és a Zalaegerszegi Városi Középiskolai Kollégium vezetőségének és pedagógusainak, valamint a szakmai programot összeállító Arany János Tehetséggondozó

Program Intézményeinek Egyesülete, és a Szakmai Tanácsadó Testülete tagjainak.

Kisvárda, 2021. október 13.

Tóth Tamás
az AJTPIE elnöke

„Az oktatás fontos, de amit érdemes tudni, az nem tanítható.”

/ Oscar Wilde (1854-1900) angol író /

„A tehetségtelenek sokkal jobban boldogulnak, mint a tehetségesek.”

/ Szerb Antal (1901-1945) író, irodalomtörténész /

„Nem a születésben, hanem a nevelésben találta az érdem.”

/ Jókai Anna (1932-2017) Kossuth-díjas író, a Nemzet Művésze /

Tudás és tehetség a 21. században – Bővült a Matehetsz képzési portfóliója

Lonkay Márta – Hegedűsné Richter Mónika – Kövesi Judit

A Tehetségek Magyarországa kiemelt európai uniós projekt keretében a Matehetsz tovább bővítette pedagógusképzéseit és továbbképzéseit, korábbi képzési portfóliójára építve. A szervezet a projekt 2016.01.04.-2021.06.30. közötti szakmai megvalósulási ideje alatt további hat hagyományos (tutorképzés, okoskocka, drámapedagógia, kommunikáció, önismeret és tehetségsegítő program tematikájú), valamint tizenkét különböző e-learning képzést dolgozott ki. A képzések eredményeiről, módszertanáról Major Anikó alprojektvezetőt kérdeztük a tanévkezdés előtt.

Mi alapján határozza meg a Matehetsz a képzések tematikáját?

Minden projekt előtt felállítunk egy Képzési Bizottságot, elsősorban a Matehetsz vonzáskörzetében jelenlévő szakemberekből. Jelenlegi tagjai *dr. Polonkai Mária*, a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács elnöke, *dr. Balogh László*, a Matehetsz elnöke, *Bajor Péter*, a Matehetsz ügyvezető elnöke, a Tehetségek Magyarországa projektmenedzsere, illetve olyan kollégák, akik a projekt időtartamához kapcsolódóan tematikus feladatok elvégzésében vesznek részt. A *Képzési Bizottság* dönt pl. az akkreditált képzésekről, azok tematikájáról, kidolgozásáról, felülvizsgálatáról, vagy éppen az óraszámokról. Az akkreditáció előkészítése és lebonyolítása hosszabb folyamat, ami akár egy fél évet is igénybe vehet. Előfordult a Matehetsz életében olyan időszak, amikor kilencvennél is több, tematikájában eltérő akkreditált képzésünk is volt. További új képzésekre a bevont szakemberek is tehetnek javaslatot, ami egy témára vagy tartalomra vonatkozik, s később ez alapján kerül kidolgozásra, majd megtartásra. Nem egyszer történt, hogy az általunk szervezett szakmai konferencián vagy webináriumon felmerült egy-egy érdekes téma, amelyeket szintén ki lehetett a továbbiakban bontani. Ezen kívül a látókörünkbe kerülő tudományos vonatkozású új tartalmak is témaanyagot biztosíthatnak képzés vagy műhely megszervezéséhez.

Miben áll a Matehetsz képzéseinek egyedisége?

A pedagógus akkreditált képzések területén – tehetségfejlesztés szempontjából – élen járunk. Itt elsősorban nem tantárgyspecifikus témákra kell gondolni, hanem általános kompetenciákra, amelyek segítik a pedagógusokat pl. a tehetséges gyerekek kiválasztásában, az egyéni tanrendjük kialakításában és a tanórán

kívüli tehetséggondozásban. Ez a későbbiekben is segíti a komplex és hatékony munkát. Tantestületeknek, nevelőtestületeknek, szakszolgálatoknak, tutoroknak is biztosítunk e témában lehetőségeket. A Matehetsz akkreditált intézmény, és ennek megfelelően tart képzéseket, továbbképzéseket. Két típusát különböztetjük meg a kontaktalkalmas képzéseknek: az egyik a *PAT-képzés* (Pedagógus Akkreditált Továbbképzés), amelyek általában 30 órássak. Jelenleg ebből huszonhét féle választható. A másik típus a *FET-képzés* (Felnőttképzési engedéllyel és bejelentéssel rendelkező képzések), melyek 5-20 órássak. Ezekből jelenleg huszonkét rövidebb áll rendelkezésre. Ezen kívül az online térben továbbra is zajlanak E-learning képzéseink, melyekből jelenleg tizenkettő van a kínálatban. Ilyen többek között a *Kreativitásfejlesztés és tehetséggondozás; Fejlődéslélektan a tehetséggondozás vonatkozásában; Konfliktuskezelés; Kreatív természettudományi tehetséggondozás; A vers és novellairás tanítása: kollektív munka a webtérben; Megküzdési- és problémamegoldó stratégiák tehetségeseknek; Stressz események és kiegészítő tehetségeseknél és pedagógusoknál; Alkalmazói szoftverek és táblajátékok a tanulás támogatásában; Mindset – A személyes fejlődés és a bátorság ereje*.

A pandémia ideje alatt egyedinek számító speciális módszertanokat dolgoztunk ki. A jogszabályi környezet lehetőséget biztosított arra, hogy távoktatással vagy online átvezetéssel tartsuk meg a kontaktóráinkat; erre egy teljesen online, vagy hibrid megoldást is kitaláltunk. A Matehetsz akkreditált képző intézményként a tehetségterületi képzések tartalmi és módszertani területén „nővumnak” számít.

Melyek voltak a Tehetségek Magyarországá kiemelt projekt legsikeresebb képzései az elmúlt öt évben, és mennyien vették ezeket igénybe a célcsoportok részéről?

Az elmúlt időszakban a rövidebb, speciális tartalmú, illetve az online képzéseink voltak népszerűbbek. Azt gondolom, hogy a sikerességet, vagy az eredményességet talán számokkal lehet a legjobban alátámasztani. A kiemelt projekt indikátor számát adó akkreditált képzések esetében tizenhét rövid (5-20 órás), tizenkét hosszú (30 óra feletti), valamint tizenkét e-learning (online képzés és blended képzési csomag) program futott 670 alkalommal. Mindezt, huszonhét oktató bevonásával valósítottuk meg. *(Részletezve ez 10-15 órás kontaktképzéseket, 292 db csoportos és egyénileg jelentkezhető képzést, valamint 30 órás PAT kontaktképzéseket, 42 db egyénileg jelentkezhető képzést, és 336 db e-learning képzést jelent 23 felhívás keretében).* Az akkreditált képzéseinken több mint 8 000 fő, együttesen több mint 30 000 szakember vett részt a kiemelt projekt időszakában.

A műhelyfoglalkozásokat tekintve, milyen számú eredmények születtek?

A kiemelt projekt eddigi megvalósítási ideje alatt 1078 tematikus – képzés tematikájú, vagy éppen tutori, tehetség-hálózati, szakszolgálati – műhelyfoglalkozást tartottunk. Emellett évente legalább két alkalommal szakmai műhelybeszélgetéseket, valamint a tehetségpontok minőségi megmérettetését jelentő tehetségpont akkreditációs felkészítőket is szerveztünk.

A 2021-es év EFOP projekt hosszabbításban – ami ez év végéig tart – milyen képzéseket valósítottak meg és miket terveznek még?

A Tehetségek Magyarországá kiemelt európai uniós projekt keretében is tartott a MATEHETSZ őszi képzéseket. A projektben utolsó alkalommal megszervezésre került E-learning etap kurzusainak elvégzését kivételesen elsősorban olyan szakemberek részére ajánlottuk fel, akik már részt vettek korábban valamelyik képzésünkön, és tovább szerették volna szélesíteni szakmai látókörüket, számukra felfedezetlen területeket szándékoztak megismerni, és az új információkat a munkájuk során közvetlenül hasznosítani tudják. Az elsődleges cél többek között az ismeretek elmélyítése és a joggyakorlatok megosztása volt. A képzések szeptemberben zajlottak, és nagy örömünkre szolgált, hogy hasonlóan a korábbiakhoz, ismét nagyszámú résztvevővel indíthattuk el E-learning kurzusainkat, így 114 tanúsítványt osztottunk ki az ország minden területéről jelentkező szakembereknek. Megemlíteném, hogy nagy előnye az online képzési lehetőségnek, hogy a legkisebb eldugott régiókból ugyanúgy számíthatunk résztvevőkre, mint a nagyvárosokból, biztosítva ezzel a területi esélyegyenlőséget

a szakemberek számára. A képzést követő elégedettségi mérők összesítése továbbra is megerősít minket abban, hogy képzéseink hasznosak, elmélyítik a már meglévő tudást, vagy éppen új információkkal szolgálnak. Örülünk, hogy a tehetség felismerésére és annak gondozására, kísérésére, támogatására fókuszálóan használható edukációink a 2016 januárja óta tartó projektben még mindig népszerűek és kedveltek.

Tovább színesítette palettánkat három újonnan fejlesztett képzésünk: ezek kontaktalkalmas, jelenléti oktatással megvalósuló képzések, amelyek a pandémiás zárat követően tudtak megvalósulni. A „10 óra 20 játék: ismerkedés, önismeret, figyelem, empátia”, valamint a „10 óra 20 játék: kommunikáció, együttműködés-problémamegoldás” című képzéseink elsősorban korábbi tutoraink részvételével nagyon jó hangulatban, kreatív és friss szakmai tartalommal valósultak meg. A résztvevők mindenkit megmozgató elméleti és gyakorlati feladatokkal tarkított előadásokat hallgathattak végig, s közben saját maguk tapasztalhatták meg a játékok közvetítésével a gyakorlati tudás elmélyítését. A „10 szempont a tehetségsegítő program készítéséhez” című képzés kontakt megvalósuló alkalmi még előttünk állnak a közeljövőben, ennek szervezésén dolgoznak a kollégáim.

A képzéseken túl szerveznek még szakmai programokat?

Igen, még az ősze szerveztünk Hálózati és Tagozati Műhelyeket – ezek közül még továbbiak is várhatóak az év végéig –, valamint egyéni fejlesztést, hátrányos helyzetűek tehetséggondozását, illetve digitális függőséget érintő témakörökben további műhelyeket, webináriumokat szerveztünk.

A jövőt illetően milyen szakmai tervekkel készülnek?

Egy ideje tervezzük, hogy létrehozunk egy szakmai alumni-csoportot. Ezen a platformon elsősorban azok a pedagógusok és pszichológusok találkozhatnak az online térben és oszthatnák meg tapasztalataikat, gondolataikat egymással, akik valamely kurzusunkon már részt vettek. Ezen kívül az EFOP+ programcsomag keretében intézménytámogatási képzési csomagokat is tervezünk, amelyek kidolgozása még folyamatban van. Az elégedettségmérések elemzése alapján a visszajelzések szinte kivétel nélkül pozitívak, ami a munkánkra is ösztönzően hat. Bizakodva tekintünk egy tartalmas és sikeres jövő felé, és reméljük, hogy a későbbiekben ismét szép számban találkozhatunk szakemberekkel megújult és friss palettás képzéseinken, szakmai műhelyeinken.

A szerzők:

a MATEHETSZ munkatársai.

LIONS CLUBOK SZEKCIÓJÁNAK ROVATA

Tele van a sötét égbolt ragyogó csillaggal

Többszörös különlegességű tanulók tehetséggondozása, fejlesztése, támogatása

Demarcsek Zsuzsa

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyének van egy rejtett kincs tartaléka, amely időről-időre fel-feltör a mélyből. A mélyfúrást végző tehetséggondozó pedagógusok, tehetségfejlesztésben résztvevő szakemberek, és a tehetségsegítő szervezetek együttműködésének eredményeként gyakran születik egy új csoda, olyan, amely a közösséget is gazdagítja. Csak csodalátó, és a dolgok mögé látó szem kell hozzá! Vállalni kell a többletkilométerek megtételét, hinni kell a sikerben, tudatosan kell a hátrányból előnyt kovácsolni, amelyhez persze szükség van kitartó és következetes munkára is. Mindezekhez pedig elő kell teremteni az anyagi forrásokat, egyrészt pályázati tevékenységek megvalósításával, másrészt a hálózati tőke aktiválásával.

Cikkünkben több éve tartó műhelymunka eredményeiről számolunk be, amelyet egy kis településen Biriben, a Dankó Pista Gimnáziumban valósítottunk meg többszörös különlegességű cigány származású tanulók részvételével.

„A hátrányos helyzetű – legtöbbször a cigány etnikumhoz tartozó – gyerekek iskolai sikertelensége gyakran a hátrányos szociokulturális háttérrel – kulturális különbözőséggel, az iskolába lépés előtti lemaradással, hátránnyal – és a nyelvi kifejezőképesség hiányával magyarázható. Gyarmathy Éva (2010) megerősíti, hogy a hátrányos helyzetű családokban felnövő gyerekek iskolai sikertelenségének legfőbb oka, hogy otthon korlátozott verbalitással találkoznak. A hátrányos helyzetű gyerekek részére az otthoni beszéd, a környezetükben lévő felnőttek beszédmodellje a meghatározó. Esetünkben a társalgások kevés szókinészhez kötöttek, esetleg ritkábbak.”

A cigány család környezetéből hiányoznak olyan tárgyak és eszközök, amelyek más családokban természetesen. Életmódjuk, hagyományaik miatt hosszú távú tervezés nem jellemző a családokra, nincs igazi jövőképük. Éppen ezért nem beszélhetünk családtervezésről sem. Eltérő hagyományokkal rendelkeznek, kultúrájuk híven tükrözi a cigányság életkörülményeit, a cigányság érzélemlátását. Értékkrendjük, életvitelük, szokásviláguk eltér a társadalom többségétől. (Nagy-né Czíkó Julianna, 12)

A cigánygyerekek mindezeket az „örökségeket” hozzák el magukkal az óvodába és iskolába. Szembe kerülnek elvárásainkkal, a kulturált viselkedési, magatartási szokásokkal, amit nap, mint nap számon kérünk rajtuk.

A „**Vers-lábakon**” 60 órás tehetséggondozó programot a Nemzeti Tehetségprogram támogatásával valósítottuk meg 2015-ben. Ez a program volt az, ami segítette a kezdeti elindulást, és itt raktuk le azokat az alapokat, amelyre építve hoztunk létre új értékeket évről évre.

A programot a középiskolás korosztály számára, kollégisták körében hirdettük meg, a beválogatás pedig az érdeklődésen alapult, minden jelentkezőnek lehetőséget biztosítottunk a részvételre. A csoport létszáma 30 fő volt. Rendszerszintű tehetségazonosítást végeztünk, a pszichológiai méréseket Oláh Gabriella a Vásárhelyi Tehetségpont klinikai szakpszichológusa végezte, a Mönks-Renzulli tehetségmodell alapján, a művészeti területeken (zene, tánc, képzőművészet, vers-és prózamondás) a speciális képességek vizsgálatát a szakterületen jártas pedagógusok végezték, majd kikértük a közismereti tanárok, kollégiumi nevelők és kortársak véleményét, valamint a szülők hozzájárulását. A pszichológiai mérések alapján 5, a művészeti területeken a képességmérés alapján 10 tanulót tehetségígéretként tartottunk nyilván.

A műhelymunka során további megfigyeléseket végeztünk. A tanulók megismerésére, a gátlások oldására nagy hangsúlyt fektettünk, az oldott légkör, a kölcsönös elfogadás kialakítása volt az alap, amelyre később a szakmai munkát építhettük. A tevékenységek során a hiányokról még árnyaltabbá vált a kép, minden résztvevőhöz egyéni út vezetett és mindenkinél más volt az az idő, amelyre szükség volt ahhoz, hogy kialakuljon az együttműködés. A különlegesség sokféle tényezőjével találtuk magunkat szemben, a cigány származásból adódó negatív énkép, az eltérő szociokulturális helyzet, a neurológiai eltérések, viselkedési, magatartási, érzelmi zavarok, érzelmi túlfűtöttség, mindezek mellett a művészeti területeken kiemelkedő tehetségekre is bukkantunk mindegyik művészeti ágban.

Célunk olyan pedagógia környezet kialakítása volt, ahol az iskola és a pedagógus alkalmazkodik a gyermekek eltérő kulturális, képességbeli és tanulási szükségleteihez.

Ennek érdekében olyan művésztanárokat, pedagógusokat, külső szakértőket vontunk be a munkába, akik kiemelkedő szaktudással rendelkeznek, kimagasló színvonalon ismerik a szatmári cigány táncokat, a cigány képzőművészetet és irodalmat – amely segítségével megteremtődött a közös nyelv, és felkészültek a hátránnyal induló tanulók fejlesztésére –, esélyegyenlőségi továbbképzésen vettek részt és több évtizedes tapasztalattal is rendelkeznek a cigánygyerekek tanításában. Részt vett a programban Sipos Boglárka művésztanár, Lakatos Klára mandalafestő, Nagy Dávid zene-tanár, Demarcsek Zsuzsa drámapedagógus, diákszínházi rendező, Demarcsek Dániel néptáncpedagógus.

A pszichológiai mérések és a speciális képességmérés alapján meghatároztuk az erősségeket és a fejlesztendő területeket.

Tehetség oldal: zenei és ritmusérzék, táncos képességek, saját táncművelés magas szintű ismerete, kiváló képzőművészeti önkifejezés, improvizációs képességek, előadói képességek, beleélés képessége, játékbátorság.

Gyenge oldal: kommunikáció, nyelvi kifejezőképesség, alacsony szókinccs, tanulási képességek, önismeret, énkép, magatartászavar, a belső feszültség kezelése, mások előtti szereplés.

Olyan fejlesztési programot dolgoztunk ki, amelyben a fejlesztés eszköze maga a művészeti nevelés, célja pedig a képességfejlesztés, a hátrányok leküzdése, az életminőség változás lehetőségének megteremtése. A zene és a tánc talán a legkézenfekvőbb művészeti terület lett volna, de mivel a legnagyobb hátrány az önismeret és az énkép, a kommunikáció és a nyelvi hátrányok, a tanulási képességek terén jelentkeztek, ezért a drámapedagógia és a színház eszközzel törekedtünk a személyiség komplex fejlesztésére, a személyiség integrációjának támogatására, a szociokulturális hátrányok csökkentésére. A drámajátékok kiválóan alkalmasak a feszültség és a gátlások oldására, maga a játéktevékenység energetizál, örömforrást jelent és sikerélményt biztosít. A drámapedagógia módszereivel sikerül a dolgok mögöttes tartalmát, mozgatóit megismerni, feltárni a problémákat, megismerni és megérteni a motivációkat, az élethelyzeteket. A diákszínház során pedig dramatikus eszközökkel és színházi tartalommal dolgoztunk. Perényi Balázs drámapedagógus, rendező gondolata fontos célként lebegett előttünk is és különösen fontosnak tartottuk ezt halmozottan hátrányos helyzetű fiatalok esetében:

„Hogy mi motivál ebben a munkában? Ha elkezdem látni azt, hogy bizonyos játékosok hogyan hátrították el saját gátjaikat, akadályait, hogyan léptek át határvonalakat, hogyan kezdenek természetesen, organikusán, szabadon megfogalmazni, kifejezni valamit, ez borzasztó jó érzés. Vagy ha van valami megtörténés a színpadon: egy nagy csönd, mélyen sikeredett jelenet, megrázó pillanat.”

A dráma és a színház teljesen ismeretlen terület volt eddig a résztvevők számára, az ismeretlen érdekesség és izgalma vonzotta, kellően motiválta a fiatalokat. A 60 órás program célja színpadi alkotás létrehozása volt, amely a cigány költészet alaposabb megismerését, új ismeretek szerzését tette lehetővé, amely során a gyerekek színházi látásmódja is fejlődött, kialakult a színház iránti igény, és megtapasztalhatták a fiatalok a színház örömeit, sikereit.

Természetesen minden egyéb művészeti területtel is foglalkoztunk, táncoltunk, zenéltünk, készült koreográfia és az előadás díszletét is maguk a fiatalok készítették el.

Az érdeklődésre a motivációra építettük a színházi csoporton belül az egyénre szabott feladatokat, valamint a tehetségazonosítás mérési eredményeire támaszkodva az egyéni igények és szükségletekre épülő komplex fejlesztés valósítottunk meg. Almási Katalin igazgató támogatásával jött létre a Terne Cherrhaja (Fiatal csillagok) Színkör, a Vásárhelyi László Alapfokú Művészeti Iskola keretei között működő színházi műhely, amelynek másik fontos célkitűzését Szeszák Szilvia (drámapedagógus, rendező) gondolataira támaszkodva határoztuk meg: „...az a fajta kísérletezés, amikor nem rád erőltetnek valamit, hanem arra kíváncsiak te mit tudsz magadból kihozni”.

Mindenki azt és annyit tevékenykedett, ami örömet jelentett számára, amely elégedettséggel és sikerélménnyel töltötte el. Az első előadásunk a **Vagyunk, akik vagyunk!** – szerkesztett játék a csoportról, a játékosokról, cigány női sorsokról szól, amelynek közepontjában a „valami” keresése áll. A szöveg tanulmányozás, értelmezés, mások előtti bemutatás nem kis kihívás volt számunkra. De folyamatos oldódás eredményeként lépésről lépésre sikerült mindenkinek felvállalni a nyilvános szereplést. A versek, szövegek, gyakorlatok elemei folyamatosan változó környezetben újra és újra átgondolva nyerték el végleges formájukat, sorrendjüket. Jelentős szerepe volt az autentikus cigány zenének is az előadásban, ugyanakkor saját szerzemény is színesítette a palettát, a zenész szekció tagjai Villon verseket is megzenésítettek. Belőlük nőtt ki a **HAMKO-HAM** Zenekar, akik az X-Faktor tehetségkutató versenyen szerepeltek kiválóan és váltak országosan ismertté.

Az Országos Diákszínházi Fesztiválon az első bemutatkozás alkalmával a csoport arany minősítésben részesült, majd bemutatkozott a Nemes Nagy Fesztiválon, ahol a zsűri egyik tagja, Csáki Judit írta rólunk: „Végül utoljára hagytam a fesztivál legnagyobb sikerét, a nyírségi Biri alapfokú művészeti iskolájának színházi tanzakán együttműködő roma színházi csoport fájóan őszinte előadását (**Vagyunk, akik vagyunk – Demarcsek Zsuzsa rendezése**). **Vagyunk, akik vagyunk: totális színház prózában, zenében, táncban;**

népesei fordulatokban és önazonos jelenlétben gazdag színpadi kavalkád. Túl a színház mai értelmezési tartományán, valahol a mágia határán mozogtak a szereplők, az Arisztotelész gümnaszionja nevet viselő nemrégén még tornateremként funkcionáló stúdiószínházban igazi katartikus élményt okozva a nézőknek. Az előadás a zsűri különdíjaként meghívást kapott a POSZT OFF programjára is, feltöltekzésre erősen ajánlva a felnőtt színházi szakma képviselőinek is.”

A projekt jelentősen hozzájárult az integráció megvalósításához helyi, regionális és országos szinten, az értékek mentén létrejött elfogadás és őszinte tisztelet erősítette az önérvényesítést, a reális énkép kialakítását, növelte az önbizalmat. A hátrányból előnyt kovácsoltunk, mert széles körben mutattuk be a cigány zenei és táncos hagyományokat, és tettük ismertté cigány szerzők műveit, sokat tettünk az előítéletek ellen, a társadalmi érzékenyítés, befogadás, elfogadás érdekében. Fejlődtek a tanulók alapképességei (figyelem, koncentráció, emlékezet,) kitartásra, munkára neveltük a fiatalokat, fejlődött a verbális és nonverbális kommunikáció, a mozgáskoordináció, a zenei és ritmusérzékük, az absztrakt gondolkodás. Sok új ismerettel gazdagodtak, életre szóló élményben volt részük, különösen, hogy őket ünnepezték a kortárs közösségek és a híruk megelőzte őket a következő fesztiválon. A munka nem volt könnyű. A szép eredmények mögött

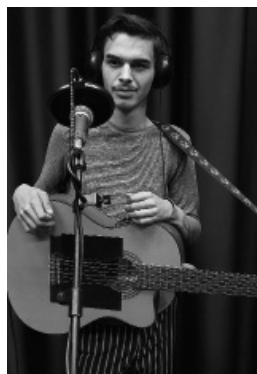
nagyon sok nehéz pillanat volt, amit át kellett élnie a gyerekeknek és az oktatóknak is. A legnagyobb siker és eredmény, hogy tovább működött a csoport, néhány tagja kicserélődött, de a következő évben egy másik előadás színrevitelén dolgoztunk, miközben az első előadásunkat nemzetközi színházi fesztiválra is meghívták Németországba. Hirtelen kinyílt és kitágult a világ, a fiatalok bekerültek a drámások nagy családjába.

A zene továbbra is jelen volt az előadásainkban, az elballagó HAM-KO-HAM zenekar helyébe új csapat állt, nevük a színpadon azonos, **Terne Cherhaja Zenekar**. A zenélésnek többféle funkciója is volt, egyrészt a jól lét, a jó hangulat, a feszültségoldás és a lazítás eszköze volt, másrészt pedig folyamatosan törekedtünk a zenei ízlés fejlesztésére, új dalok megtanulására is. Így helyeződött nagy hangsúly a magyar népdalokra, amelyek bekerültek az előadásokba. To-

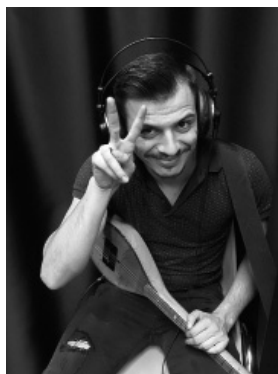
vábbi előadásaink: *Cigánymandala* (aranyminősítés); *Moralitá-Sokk* (aranyminősítés); *Choxhany* (ezüst minősítés); *Se Istenem, se hazám* (arany minősítés). A *Vérnász* című előadásunk volt a legutóbbi közös munkánk, amelyet sajnos a pandémia miatt már nem tudtuk bemutatni. Ugyanakkor a kritikus helyzet újabb lehetőséget is szült. Ekkor kezdődött egy olyan műhelymunka, amely tulajdonképpen a zenei tehetségek előtt nyitotta meg, vagy inkább tárta ki a kaput. A siker eléréséhez több, tehetségsegítésben érintett szervezet támogatására volt szükség. Programunk tulajdonképpen hálózati rendszerek találkozási pontját hozta létre, amely új kapcsolati együttműködések eredményezett. Az *Első Nyíregyházi Lions Club a Mindannyian mások vagyunk! – Tehetségnapon* biztosított bemutatólehetőséget a cigány tehetségeknek, táncosoknak, színjátszóknak és zenészeknek, amelyhez tehetségkonferencia szervezése is társult immár két alkalommal a Magyar Tehetséggyongozó Társaság neves szakembereinek közreműködésével. A *Terne Cherhaja Zenekar* minden alkalommal vérpezsdítő muzsikával hozta lázba a résztvevőket és varázsolta el az őket hallgató felnőtteket, mozdította táncra a lábukat. A Lions Club országos rendezvényen is lehetőséget biztosított a zenekar számára a bemutatkozásra, muzsikáltak a fiúk az éves konvenció táncos estjén, részt

vettek a *VAGYOK!* rendezvényen Székesfehérváron.

A *Mindannyian mások vagyunk! – jó gyakorlat* megismerésében és átadásában két nagy, országos szervezet együttműködése jött létre: a Magyar Tehetséggyongozó Társaság elnöke dr. Balogh László és a Lions Clubok Magyarországi Szövetségének aktuális kormányzója dr. Chrabák László fogalmazták meg és rögzítették egy megállapodás keretében, hogy közösen kívánnak tevékenykedni a tehetségsegítés érdekében. Pécsen, Székesfehérváron, Miskolcon, a Lions Clubokban mutattuk be a programunkat, Debrecenben és Miskolcon pedig a Magyar Tehetséggyongozó Szervezetek Szövetsége által szervezett műhelyfoglalkozásokon ismerhették meg a jó gyakorlatot az érdeklődők. Az együttműködés eredményeként megalakult a Magyar Tehetséggyongozó Társaságon belül a *Lions Szekció*. A pandémia az új kapcsolatok éppen elinduló tevékenységeit befagyasztotta, de bízunk abban, hogy az elvetett mag kicsírázik, és újult erővel bontakozik ki a közeljövőben. A pandémiás bezárkózás alatt kezdődött az a zenei műhelymunka, amelynek eredményeként elkészült a stúdiófelvétel, megjelent az égbolton, a zenei palettán egy új és feltűnően magas fényrel ragyogó csillag, a *Terne Cherhaja Zenekar* (Fiatal Csillagok).

Balázs Sándor Herceg

ifj. Oláh József

Kozák Béla Sándor

Lakatos Zoltán Junior

A közös munkánk eredményeként a lemezbemutató koncertre 2021. szeptember 12-én került sor a Vásárhelyi Tehetségpont szervezésében. A digitális kiadványként *Tele van a sötét égbolt* címmel megjelenő zenei albumon 12 szám szerepel, amelyek között találunk autentikus cigány dalokat, erdélyi (széki mezőségi, kalotaszegi) magyar népdalokat és népdal feldolgozásokat. A feldolgozásokra többnyire a saját cigány hangvételre hangolás jellemző, de világzenei stílus is megjelenik a kiadványban, éppen a címadó dal kapcsán. A fiatalok fontos célja a saját kultúra megőrzése, a cigányzenei hagyományok tovább éltetése, többek között a helyi, hodászi dallamok feldolgozása. **Sosem feledik, hogy honnan származnak, tisztelettel fordulnak a hagyományaik és az azokat át-**

adó adatközlők emléke felé. A zenei hagyományok mellett családi szálak is erősítik a kötődést. A hodászi dallamot Rézműves Mihály Görög bácsi és Rézműves Mihályné Brága néni énekelte fel, akik a zenekar frontemberének, Balázs Sándor Hercegnek az üknagy- szülei.

Másik fontos célkitűzésünk megtalálni azt, ami összeköt, ami hidat épít, ami által közelebb kerülhetünk egymáshoz, ami önmagában is értéket képvisel, amely megteremt a közös hangot és közös nyelvet. De nem csupán a kultúrák közötti átjárhatóság a cél, hanem új értékek létrehozása is.

A zenekar tagjai: *ifjabb Oláh József* Paszabról, énekes és tamburás a zenekarban, jelenleg szakmun-

ifj. Oláh József

Kozák Béla Sándor

Lakatos Zoltán Junior

Balázs Sándor Herceg

A zenekar szakmai vezetője, mentora **Demarcsek Zsuzsa**, külső felkért szakértője, a lemez felvételvezetője és zenei rendezője pedig a **Parno Graszt Zenekar** frontembere **Oláh József**, akit családi kötelék is fűz a fiatalokhoz, ezen túl pedig fontosnak tartja, hogy segítse őket az elindulásban, az ismertté válásban. Törekszik arra, hogy lehetőséget teremtsen a bemutatkozásra, így meghívta a fiatalokat a Parno Graszt koncert elő zenekaraként az Ellátóházba, és bemutatkozhattak a Művészetek Palotájában is. Többször kísérték táncos produkciókat, a táncos kapcsolatrendszer segítségével meghívást kaptak a Sziget Fesztiválra is. A hozott anyag, a cigány népzene mellett az erdélyi magyar népdalok megismerése a színjátszó kör munkájához kapcsolódott, tulajdonképpen ennek a munkának köszönhetően alakult ki a zenekar sajátos zenei arculata. Egyedi út ez, amely nem ment el a könnyű műfaj felé, nem törekszik a tömegizlés kielégítésére, hanem értékeket őriz és értékeket teremt. Ennek az útnak volt egy jelentős állomása a **Vécsey-Vásárhelyi Országos Kamara Népdaléneklési Verseny**, amelyre Demarcsek Zsuzsa készítette fel a fiatalokat, és ahol kategóriájukban első helyezést értek el a kötelező székely dalcsozor és cigány dalcsozor bemutatásával. Már ekkor biztossá vált, hogy képesek a saját zenei világukon kívül tekinteni, hogy képesek elmélyedni más stílus megismerésében, képesek elsajátítani az adott tájegység díszítési technikáit. A képzésüket, elindulásukat a Csóóri Sándor Alap is támogatta, így sikerült fellépő ruhákra szert tenni, illetve a szakmai képzésüket megvalósítani.

A képzésben résztvevő szakemberek Demarcsek Zsuzsa, Oláh József, Oláh Krisztián, Oláh Viktor vol-

kásként dolgozik egy csatozási cégnél. **Kozák Béla Sándor** hodászi származású, érettségivel és szakmával rendelkező, Nyíregyházán élő fiatalember, kannán és cajonon játszik és vokálozik, jelenleg egy családi vállalkozásban dolgozik. Hodászi származású és a zenekar legfiatalabb tagja **Lakatos Zoltán Junior**, énekes és gitáros, jelenleg a Dankó Pista Gimnázium tanulója. A zenekar frontembere, színészi alakítás díjjal többszörösen elismert kiváló diákszínjátos, énekes és gitáros **Balázs Sándor Herceg** Hodászról származik, aki szociálpedagógusnak tanul Hajdúböszörményben.

tak, akik az énekes és hangszeres oktatást valósították meg. Nagyon fontos a tehetségsegítő tevékenység során a hálózati kapcsolatok működtetése, beindítása, egymás segítése. A **Volt Állami Gondozottak Egyesületével** évtizedek óta kölcsönös az együttműködés, bekapcsolódunk egymás munkájába, segítjük egymás projektjeinek színvonalas megvalósítását. Az Egyesület jött a segítségünkre és benyújtotta a Társadalmi Esélyteremtési Főigazgatósághoz a pályázatát, amelynek a célja a Terne Cherhaja Zenekar zenei kiadványának létrehozása és bemutatása volt. Ennek a nyertes pályázatnak, a Vásárhelyi László Tehetségpont és Alapfokú Művészeti Iskola támogatásának köszönhető, hogy megszületett a lemez és bemutathattuk a nyilvános koncerten. A zenekar működését civil szervezetek is segítették, hálásan mondunk köszönetet Szálku Istvánnak és Csontos Tamásnak is, akik több éven keresztül segítették a zenekari fellépések megvalósítását.

További együttműködő partnerekkel színesedett a zenei anyag is, vendégzenészek bevonásával gazdagodott a zenei kép. A lemez anyagában közreműködtek a Lajtorjás Zenekar zenészei is: Rosca Krisztoffer (hegedű), Gyurkó Ádám (nagybőgő), valamint a Parno

Graszt Zenekar harmonikása, Oláh Krisztián. A műsorban közreműködtek a Nyírség Táncegyüttes táncos-

Demarcsek Dániel

sai és hodászi adatközlő táncosok és vendég zenekar-ként fellépett a HAM-KO-HAM Zenekar is.

Demarcsek Zsuzsa, Demarcsek György

Lakatos Éva, B. Tóth Szabasián

Nagy - Kasza Kristóf, Nagy - Kasza Tícia

A rendezvény megvalósításában, a közönségszervezésben nagy szerepet vállaltak az Első Nyíregyházi Lions Club tagjai is, akik elkötelezettek a tehetség-gondozás iránt: különösen nagy gondot fordítanak a hátrányos helyzetű fiatal tehetségek megtalálására és gondozására, így kiemelt figyelem övezi a Terne Cherrahaja pályájának segítségét is. A zenekar, bár felkérték őket, mégsem indult az X-faktor műsorában, helyette a műhelymunkát és a nehezebb utat választották. Lemezük bemutatására lehetőséget kaptak Miskolcon a TEAT-ROM Fesztiválon, Nyíregyházán a Közelebb... ShavalaRomale! rendezvényén, bemutatkozhattak a

Belügyminisztériumban megrendezett Európa Tanács Miniszteri Bizottságának konferenciájára, ahol újabb meghívást kaptak Dunavecse-re, a Roma Szakkollégium rendezvényére. Bízunk benne, hogy ez a csillag fényes utat fog bejárni, hogy sokan hívják meg a fiatal zenekart rendezvényekre, hogy talán sikerül megvalósítani azt a kezdeti célt, hogy a befektetett munka eredményeként valódi életminőség változás jön létre, és a megélhetésük is biztosított lesz általa. A lemezbe-mutató koncert műsorában elhangoztak Jónás Tamás versei is, az egyik kedvencünk...

Jónás Tamás: Alapetőfi

Mit tagadjam? Kocsma vagyok.
Füstös mind a két szemem.
Magyar. Cigány. Ki tudja, mi.
Értelem és érzelem.
Húros ütőhangszer vagyok.
Én vagyok a zongora.
Ütik-verik, mégis muszáj
szépen megszólalnia.

Irodalom:

- Gyarmathy Éva (2010): Hátrányban az előny. A szocikulturálisan hátrányos tehetségek. Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége.
- Nagyné Czikó Julianna (2005): Pedagógiai módszerek alkalmazásának lehetőségei a roma tanulók

alapfokú oktatásában. Az integráció és a belső gondozási rendszer a Tiszavasvári Vasvári Pál Általános Iskolában. BME- Gazdaság és Társadalomtudományi Kar

- Perényi Balázs, Szeszák Szilvia: <https://diakszinhaz.hu/>

DIGITALIZÁCIÓ ÉS INNOVÁCIÓ A TEHETSÉG- GONDOZÁSBAN SZEKCIÓ ROVATA

Az Iskolai Közösségi Szolgálat (IKSZ) szerepe és lehetőségei a tehetség kibontakoztatásában

Az Európa 2000 Gimnázium Iskolai Közösségi Szolgálat (IKSZ) rendszerének ismertetése, és a tehetséggondozásban játszott szerepének bemutatása

Az Európa 2000 Gimnázium IKSZ programjának, és egy IKSZ rendszerkidolgozásának indoklása: Iskolánk, „családias iskola”, ahol a tanulók, a tanárok és az alkalmazottak olyan közösséget alkotnak, amely összetart, segíti, tá-

mogatja egymást. Olyan iskolai környezet megteremtésére törekszünk, amely biztonságot, kényelmet biztosít „lakói” számára, illetve célunk egy modern, barátságos és támogató közeg fenntartása.

Ennek érdekében a digitális oktatás kiemelt eszközeinek és módszereinek alkalmazása mellett odafigyelünk tanulóink személyes és szociális kompetenciáinak speciális fejlesztésére is. Működtetünk egy egyedi életvezetési programot és kidolgoztuk az iskolai közösségi szolgálat (továbbiakban IKSZ¹) iskolai stratégiáját, valamint komplex rendszerét. Iskolánk az érettségi vizsga megkezdéséhez szükséges, kötelező 50 órás iskolai közösségi szolgálat rendszerének és működtetésének megújítására, hatékonyabbá tételére innovatív megoldásokat dolgozott ki. Célunk, hogy bizonyítsuk, hogy az IKSZ az iskolánk oktatási tevékenységének és a mindennapos pedagógiai munkájának is fontos része. Iskolai IKSZ programunk a tanulók közösségért, illetve a társadalomért végzett önkéntes tevékenységének fejlesztéséhez, erősítéséhez kapcsolódik. Kiemelt cél a tanulók személyiségfejlesztése, érzékenyítése olyan képzések és tevékenységek biztosítása által, melyek erősítik bennük a társadalmi felelősségvállalás érzését. Szociális, civil és interkulturális kompetenciák fejlesztése munkánk egyik kulcs feladata, valamint küzdelem többek között a diszkrimináció, a szegregáció ellen, illetve a társadalmi befogadás és elfogadás erősítése. A program számos olyan önkéntességgel összefüggő tevékenységet kínál, melyek célja a személyiségfejlesztés és az önképzés. Azok a tevékenységek, melyek eddig

csak ad hoc módon, minimális szervezéssel, főleg rendszertelen módon került a tanulók elő a program révén egy felépített rendszerben, szervezett keretek között kerülnek meghirdetésre és lebonyolításra. Mivel az iksz program szoros kapcsolatban jeleníthető meg iskolánk egyik fő alappilléreivel, a „sikeres fiatalok” életvezetési programjával, ezért a személyes kompetenciák fejlesztése mellett hangsúlyos az életvezetéshez-életszervezéshez kapcsolódó eszköz és módszertana, illetve a tehetség kibontakoztatásában játszott szerepe. Programunk indoklását tekintve abból indultunk ki, hogy a fiatalabb generációk (Z és az Alfa) szociális érzékenysége folyamatosan gyengül, embertársaik, illetve kortársaik felé való közeledésük, társas kapcsolataik és közösségi aktivitásuk fejlesztésre szorulnak. Ezért fontos a szociális érzékenyítés, a társadalmi elfogadás és felelősségvállalás erősítése a lehető legtöbb szinten (befogadás, elfogadás, önkéntesség, közösségi szolgálat). A hazai közösségi szolgálati rendszer gyakorlati működése számos hibát és hiányosságot hordoz magában, nem kellően kidolgozottak a folyamatok, intézményi szintre redukálódott a kötelező tevékenységek kezelése és megoldása, továbbá ami a legfontosabb, hogy tanulói oldalról nézve a rendszer működése nem elég hatékony, mert az elérni kívánt cél, a szociális nevelés, a tevékenységek során remélt hozzáadott értékek, pl. a társadalmi felelősségvállalás erősítése az egyének szintjén nagy százalékban nem valósul meg. Nincs visszajelző rendszer, ami igazolná a rendszer hatékony működését, nincsenek kimutatások a megvalósult tevékenységek valós sikerességéről. Úgy gondoljuk, hogy komoly támogatásra, módszertani és eszközbeli segítségre van szükség. Helyi szinten kidolgozott és működtetett egyéni megoldások vannak, melyek nem alkotnak összehasonlítható, jól működő egységet, működésük, működtetések pedig a helyzetelemzést követően nem hatékony, sok esetben nem éri el a célját. Az IKSZ rendszerünk megtervezése előtt a tanulók közösségi szolgálati tevékenysége, nem épült be aktívan és hatékonyan iskolánk oktatási mun-

¹ IKSZ törvény: Magyarországon a *nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény* alapján 2012/2013-as tanévben vezették be a kötelező **iskolai közösségi szolgálatot** (továbbiakban: **iksz**). A törvény alapján a középiskola elvégzését közvetlenül követő érettségi vizsgaidőszakban az **érettségi vizsgák megkezdésének feltétele ötven óra közösségi szolgálat elvégzésének igazolása**.

kájába és a nevelési folyamatainkba. Továbbá az IKSZ kötelező és nem tervezett-szervezett tevékenység volt, ezért nem is volt hatékony, nem teljesítette be a hozzá fűzött elvárásokat. Programunk küldetése, hogy igazoljuk az IKSZ iskolai, oktatási tevékenységekben, illetve a mindennapos pedagógiai munkában betölthető szerepének létjogosultságát, valamint, hogy megmutassuk a tehetséggondozásban játszott szerepének lehetőségeit. Igazolni kívánjuk továbbá, hogy az IKSZ-szel kapcsolatos „service-learning”² tevékenységek, és az azt működtető komplex IKSZ rendszer egy olyan innováció, amely komoly lehetőségeket biztosíthatna minden középfokú oktatási intézmény számára. Olyan oktatási, pedagógiai módszerek tesztelését és iskolai bevezetését valósítjuk meg, melyek alternatív és innovatív módon, a hagyományos keretektől elrugaszkodva támogatnák a tanulási-tanítási folyamatot a XXI.sz-i kihívásokhoz alkalmazkodva. Ide tartoznának a szociális nevelést, az inkluzív nevelést, a célzott személyiségfejlesztést támogató iskolai, vagy iskolán kívüli pedagógiai módszerek, eszközök alkalmazásai, melyek komplex módon megjelennek az önkéntességre nevelés, a közösségért végzett szolgálat tevékenységeiben, egyszóval az IKSZ-ben is.

Egy hatékonyan működő, iskolai IKSZ rendszer szükségességének indoklása:

- a közösségért történő **felelősségvállalás erősítése a tanulóknál;**
- a **személyiségfejlesztés (önismeret)** egyik hatékony eszköze;
- fejleszti: **együttműködés, problémamegoldás, kommunikáció** készségeit;
- fokozza: az önbizalmat és a **szociális érzékenységet;**
- tudatos és **felelős állampolgárrá** nevel;
- **pályorientációs** célokat is szolgál, sikeres munkavégzést segíti;
- és egyszerűen **jobb emberré tesz.**

A tanulók körében azonosított problémák és az IKSZ-es kapcsolódási területek:

- hátrányos helyzetűek iránti érzékenység hiánya és erősítése;
- tolerancia hiánya és erősítése;
- idők felé történő elutasítás és annak kezelése;
- a digitális világ által hordozott bezártság és annak kezelése;
- drog és egyéb függőségek kezelése;

- bűn és baleset megelőzés (rendőrségi tevékenység);
- szemtelés, nem környezettudatos magatartás – környezetvédelmi tevékenységek;
- elsősegélynyújtás és egyéb egészségvédelmi tevékenységek;
- közösségszervezés, közösségi összetartozás, ill. a társadalmi felelősségvállalás erősítése.

Az iskolai IKSZ stratégia és az IKSZ rendszer céljai: Programunkban a kötelező 50 órás iskolai közösségi szolgálat (IKSZ) rendszerének megújítására, hatékonyabbá tételére kívánunk innovatív megoldásokat kidolgozni. Stratégiai célunk, egy olyan közösségi szolgálati rendszer megalkotása, amely a tanulóra fókuszált, élményszerű, a mindennapi élettel összekapcsolható alternatív-komplex nevelést tesz lehetővé, illetve amely beépíthető az iskolák pedagógiai programjába, a mindennapi pedagógiába.

Elméleti célok:

- Szemléletformálás – attitűdváltás – személyiségfejlesztés – érzékenyítés.
- Rendszerszintű formálódás - szervezeti kultúra fejlesztése.
- Digitális, szociális és egyéb kompetenciák fejlesztése - társadalmi felelősségvállalás erősítése.
- A hagyományos kereteket átalakító, szociális és pedagógiai szinten is egy olyan „közös nyelv” kialakítása, amely európai szinten is értelmezhető.
- Szellemi termékek kidolgozása.
- Tudásmegosztás, tapasztalatcsere – „jó gyakorlatok” megismerése, átadása, adaptálása.

Konkrét célkitűzések:

- az iksz iskolai rendszerében, működésében problémák, nehezítő tényezők okainak feltárása és a megoldásuk kidolgozása;
- egy intézményi modell és keretrendszer kidolgozása - egy komplex iskolai program kidolgozása;
- szemléletformálás – attitűdváltás – rendszerszintű formálódás (szervezeti kultúra fejlesztése)
- tudásmegosztás, tapasztalatcsere – „jó gyakorlatok” kidolgozása és átadása;
- digitális, szociális és egyéb kompetenciák fejlesztése - társadalmi felelősségvállalás erősítése;
- pedagógiai programrészt; tanmenet(ek), óraterv kidolgozása; ill. oktatási segédanyagok kidolgozása a közösségi szolgálat hatékonyságának és sikerességének növelése érdekében.

2 *A service-learning a tanulás és szolgálat kombinációja, ahol egyensúlyban van a tanulási cél és a szolgálati tevékenység. Szolgálat és tanulási cél azonos mélységű, és mindkettő erősíti a másikat minden résztvevőre vonatkozóan. Míg a community service (közösségi szolgálat) főleg tanórán kívüli tevékenységként értelmezhető, amely civil szervezetek bevonásával is megvalósulhat, addig a service-learning programok többségükben tanórai tevékenységek.*

Az iskolai IKSZ rendszer kidolgozását egy nemzetközi projekt is motiválta, melyben iskolánk a koordinátori feladatokat látja el. A Social Service for Schools címet viselő ERASMUS+ program célja, hogy a középiskolás korú tanulók körében erősítsék a társadalmi felelősségvállalást, és kiemelje az önkéntes tevékenységek szerepét és jelentőségét az iskolai oktatás és pedagógiai nevelés keretei között. Az öt európai iskolát és a Magyar Máltai Szeretetszolgálatot is magába foglaló projekt szemléletében, módszereiben és eszközeiben is komolyan támogatja az iskolai IKSZ rendszer kidolgozását és működtetését.

Programunk működtetésétől következőket várjuk:

- ❖ az iskolai IKSZ rendszerekben jelentkező problémák és hiányosságok feltárása és orvoslása;
- ❖ a kapcsolódó tanulói és tanári munka megtervezése, oktatói anyagok kidolgozása – a service-learning módszer-, és eszköztár bevezetése az iskola pedagógiai munkájába;
- ❖ az inkluzív nevelés támogatása;
- ❖ a tantárgyköziség erősítése;
- ❖ az iksz partneri hálózat építésének megtervezése;
- ❖ a szakköri-műhelymunka, mint munkaforma hatékony alkalmazása az iskolai életben;
- ❖ tehetséggondozás és a tehetség kibontakoztatásának támogatása;

Programunktól azt várjuk, hogy segítséget ad az IKSZ rendszer minden szereplőjének abban, hogy a 9-12. évfolyam közötti időszakban szervezett módon, és a tanulási-tanítási folyamathoz illeszkedő oktatási feladatokkal kiegészülve valósuljanak meg a tevékenységek. Össze szeretnénk kapcsolni az iskolán belüli oktatási folyamatokat az iskolán kívüli önkéntes tevékenységekkel. Várakozásunk szerint, így egy olyan komplex nevelés tud megvalósulni, amelyben lehetőség nyílik azoknak a kompetenciaterületeknek a fejlesztésére, melyek a hagyományos iskolai oktatómunka során háttérbe szorulnak. Az IKSZ, egy olyan iskolai tevékenység-sorozat, amely közvetlenül minden tanulót, közvetve pedig az iskolánkban tanító tanárok nagy részét érinti. Programunk középpontjában a középiskolás korú diákok állnak, akik az elsődleges célcsoportunk. Segítik a projekt eredményeinek létrehozását, és a projekttel

kapcsolatos tevékenységekben is főszerepet játszanak. Az IKSZ célja, hogy a tanulók olyan önkéntes feladatokat vállaljanak, amely társadalmi felelősségvállalás és a szűkebb, vagy tágabb közösségért végzett szolidaritást növeli. Ezek, és a hozzájuk kapcsolódó kompetenciák nevelési alapelveink közé tartoznak.

Az iskolai IKSZ rendszer felépítése és működése:

Az IKSZ rendszer keretei között kidolgozásra került az iskola saját közösségi szolgálat rendszere, működésének folyamatai, a központi szereplők feladatai és egyéb kapcsolódó oktatási anyagok (óra-, és foglalkozástervek).

Az IKSZ rendszer keretei között kidolgozott szellemi termékek:

- ❖ Az Európa 2000 Gimnázium IKSZ stratégiája és IKSZ rendszerének tervezete;
- ❖ Az IKSZ rendszer működésének folyamatai;
- ❖ A rendszer működéséért felelős személyek feladatai és tevékenységi köreik;
- ❖ Az iskolai diák-tanár rendszer kidolgozása;
- ❖ IKSZ KISOKOS (tudástár és alapvetések);
- ❖ Pedagógiai segédanyagok (óraterv, foglalkozásterv);

IKSZ alapvetéseink:

- A rendszer, a kötelező 50 óra teljesítését a 11. évfolyam végéig tervezi és szervezi meg.
- A rendszerben 5 óra felkészítő és 5 óra lezáró/feldolgozó tevékenység van beépítve. (tanévenként 2-2 óra, de összesen nem több, mint 5-5 óra)
- Az iskola minden tanév elején és végén megszervez egy bevezető és egy levezető (záró) foglalkozást, és a részvételt IKSZ órákkal írja jóvá (tanévenként 2-2 óra, összesen 5-5 óra).
- 9-11. évfolyamok tanulóinak a tanévekre előírt minimum órák 12-14 IKSZ-es óra.
- A rendszer adminisztrációjához és dokumentálásához az ERASMUS+ projekt innovációját az önkénteskezelő weboldalt alkalmazza és várja el a diákoktól.
- IKSZ-es tevékenységek megszervezésekor törekszünk a tanórán kívüli aktivitások elszámolására.
- Az iskola keretei között végezhető tevékenységekért maximum 15 óra időtartamban számolhatnak el IKSZ-es órákat a tanulók.

Területek (szegmensek), amiket az IKSZ érint az iskolánk működésében, életben:

- DÖK – tanulói mentorprogram;
- Diák-tanár rendszer – diákmentorálás;
- Sikeres fiatalok életvezetési program;
- Európai Parlament Nagykövet Iskolája program;
- Hagyományos iskolai programok – rendezvények (Sportnap, Európa Nap);

- Digitális iskola program;
- Alternatív iskola programja;
- Osztályfőnöki munka – osztályprogramok;
- Speciális szaktanári programok;
- Jótékonyági, karitatív tevékenységek (Walk-the-Wish, adománygyűjtések).

Az IKSZ, mint a tehetséggondozás egyik lehetősége és eszköze: Iskolánk, mint az akkreditált kiváló tehetségpont cím birtokosa komoly figyelmet fordít a tehetséggondozásra. A pedagógiai munka különböző szintjein folyamatos a tehetséges tanulóink keresése és foglalkoztatása. Számos pályázati projekt megvalósítása, a folyamatos szakköri munka szervezése, és a digitális iskola kihívásainak való megfelelés mellett azonban van egy új közeg, ahol a tehetség azonosítása és gondozása meg tud valósulni. Ez nem más, mint a tanulói önkéntes tevékenységek, valamint ezeknek a tevékenységeknek a pedagógia bevezetését és feldolgozását célzó 'service learning' módszertan. Ennek során diákjaink olyan tanórai és tanórákon kívüli tanulási-tanítási környezetbe kerülnek, ahol véleményünk szerint megjelenik a tehetséggondozás lehetősége. A Nemzeti Alaptantervek által meghatározott fejlesztendő kulcskompetenciák közül több is szorosan kapcsolódik az IKSZ-hez, és az ehhez illeszkedő service learning módszertanhoz. A kommunikáció és a kifejezőkészség erősítése, de kiemelten a szociális és állampolgári kompetenciák, valamint a kezdeményező készség és a vállalkozó kompetenciák az életpálya, illetve a karrier építése egyértelműen az IKSZ által támogatott területek. Különösen hangsúlyos a személyközi, interkulturális és szociális kompetencia-terület fejlesztésében végzett munka a jól végzett IKSZ tevékenységek esetében. Itt a fő fejlesztési feladatok közül az énkép, az önismeret; az aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés; az európai azonosságtudat erősítése; a testi és lelki egészség támogatása; a környezettudatosságra történő nevelés, valamint a felnőtt életre való felkészülés mind-mind megvalósulhatnak, hiszen a törvény által az IKSZ-ben előírt 8 tevékenységi területen végzett aktivitás ezeket a feladatokat látják el. Emellett a pedagógusok előmeneteli rendszerében, a minősítések során, a tanárok munkájával kapcsolatos elvárások között is megtalálhatjuk azokat a kompetencia-területeket, amelyek a tanári oldalról mutatják azt, hogy milyen tanulói fejlesztési feladatok vannak. Ezek közül az IKSZ-hez a 4-5. kompetencia-területek kapcsolódnak: a tanuló személyiségének fejlesztése; valamint a tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése, esélyteremtés, nyitottság a különböző társadalmi-kulturális sokféleségre, integrációs tevékenység, osztályfőnöki tevékenység kereteiben. A tehetséggondozás kérdése ezekhez a kompetenciákhoz úgy kapcsolódik, hogy a tehetség kibontakozásához szükséges személyiségfaktorok (motiváció, attitűd, érdeklődés,

kreativitás, magatartás, viselkedés) fejlesztése egyre inkább kerül a vizsgálatok előterébe. Ezért az IKSZ személyiségformáló és fejlesztő ereje közvetlen hatást kell, hogy gyakoroljon a tehetség kibontakoztatására, sőt az önkéntes tevékenységek révén, az adott tehetség-területeken történő tehetségazonosításra is sor kerülhet. A legújabb kutatások a tehetségfaktorok összefüggését vizsgálva már beemelik a környezet, így a család, az iskola és a társak szerepét is a tehetségfaktorok közé. (*A tehetség kézikönyve, Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, 2019*) Ily módon az úgynevezett „tehetséges környezet” megteremtése személyiség és kompetenciafejlesztő szerepe mellett alkalmas a tehetséggondozás elősegítésére is. A tehetségelméletek faktoraira (intelligencia, kreativitás, motiváció) fókuszálva szintén azt az összefüggést kell megállapítani, hogy a sikeresen és hatékonyan kivitelezett önkéntes tanulói tevékenységek kompetenciafejlesztő hatásaik mellett, a személyiségfejlesztés révén erősíthetik a diákok motivációs szintjét, ez által nagyobb lehetőség nyílik a tehetség azonosítására is. A kutatások megerősítették továbbá a következő faktorok katalizáló hatását a tehetséggondozásban: optimizmus, bátorság, sorstudat, az emberi dolgok iránti érzékenység, magas fizikai és mentális energiaszint. Ezek mind az IKSZ-es tevékenységekkel szemben elvárt fejlesztendő tényezők. Iskolánkban az IKSZ rendszerünk működésekor a következő, konkrét iskolai tevékenységek azok, amelyek a tehetséggondozásban sikeresen alkalmazhatóak.

Tanulói mentor tevékenységek, különös tekintettel az iskolai diák-tanár rendszerünk működésére:

a. Iskolai diák-tanár rendszer: Iskolánkban több éve zajlik, hogy tehetséges és motivált diákjainknak egy szervezett rendszer keretében társaik tanítási lehetőségét kínáljuk fel. Ez egy tökéletes lehetőség a leszakadó, gyengébben teljesítő diákok felzárkóztatására, illetve a jól teljesítő tanuló szaktárgyi ismereteinek erősítésére, és ez által tehetségének kiaknázására. Természetesen a rendszer sikeres működéséhez elengedhetetlen a szaktanár mentori tevékenysége és a folyamat monitorozása is. Tanulóink az önként vállalt és megtartott óráik fejében IKSZ-es órákat kapnak az iskolától.

b. Diák-mentori szerepek és tevékenységek: A másik terület az iskolai IKSZ tevékenységek között, amelynek kiemelt tehetséggondozó szerepe lehet, az a tanuló egyéb mentor tevékenységek, melyek közül a gólyatáborban végzett, osztályfőnöki munkához kapcsolódó asszisztensi, segítői munkákat sorolom. Itt a tanulók a tábor néhány napja során fiatal diáktársaikat segítik, irányítják, mely tevékenységekkel bevezetik őket az iskolai életbe, pél-

dát is mutatva nekik az „európás” diákléttel kapcsolatosan. Egy másik mentori szerep, az iskolánkban zajló életvezetési programmal, valamint a diákönkormányzat működésével kapcsolatos számos tevékenység és program megvalósítása a tanulóink által. Itt a programok szervezése és lebonyolítása mellett komoly hangsúlyt kap a diáktársak motiválása, támogatása, kiemelten az iskolai közösség építése, szociális integrációja. Mindezek mellett

Tisztítsuk meg Királyréti kisvasút környékét!

Jótevékenységi süti vásár

Adni öröm!

Szerző:
Szalánczy Gábor
történelem tanár – pályázati felelős – projektkoordinátor.

A perfekcionizmus diszkrét bája

Dr. Tóth László

Pont tíz éve annak, hogy lapunkban a perfekcionizmusról írtam (Tehetség, 2011, 19 (4), 3-4). Annak oka, hogy újból elővettem a témát, nem más, mint egy új fejlemény, nevezetesen nemrég (2017-ben) dr. Jessica Rohlfing Pryor irányításával volt egy nagyszabású kutatás a Northwestern Egyetemen, amely kimondottan a perfekcionizmust vette célba, és úgy éreztem, lapunk olvasói díjazni fogják, ha erről beszámolok. Vágjunk is bele!

Alapvetően kétféle perfekcionizmust ír le a szakirodalom: az egészséges és az egészségtelen vagy más szóval maladaptív perfekcionizmust. A kettő között lényegi különbség van. Az egészséges perfekcionista magas, de elérhető célokat tűz ki maga elé, s ha kudarcot vall, a lelkesedése nem lohad le, tanul a kudarcból, és újból nekivág a feladatnak. Ezzel szemben a maladaptív perfekcionista extrém magas, irreális célokat tűz ki, és természetesen kudarcot vall, aztán vagy megszállottként ragaszkodik a céljaihoz, és nagyobb erőbedobással igyekszik azokat teljesíteni, vagy teljesen leáll, másik feladathoz kezd hozzá, és most is teljesíthetetlenül magas célokat tűz ki.

Egy példa a maladaptív perfekcionizmusra. Adott gimnáziumi diák a következő célokat tűzte ki: ő akar lenni a gimnázium legjobb tanulója, a legeredményesebb sportolója, ő akarja mondani a búcsúbeszédet az utolsó év befejezésekor, és ő akar a legmagasabb pontszámmal bekerülni az ország legjobb egyetemére. Magasztos célok ezek, csak éppen nem teljesíthetők, akármennyire is tehetséges valaki. Már annak is örülnie kellene a tanulóknak, ha az egyik cél közelébe jut. De ő nem örül, és fel sem fogja, hogy a lehetetlenre vállalkozik.

Bizony, a maladaptív perfekcionista nem egyszerűen nagyon magasra teszi a lécet, hanem annyira magasra, hogy lehetetlen átugrani. A kudarcélmények nagyon fájnak neki, de nem tanul belőlük. Hiányzik belőle az a rugalmasság, ami az egészséges perfekcionistaiban megvan. Ezért a maladaptív perfekcionista vagy görcsösen ragaszkodik az elképzeléséhez, vagy ezekről a célokról lemond, és egészen más területen újabb célokat tűz ki. Ha marad az elképzelésénél, megkettőzi, megháromszorozza az erőfeszítését, persze hiába. De az sem jobb, ha más területre vált, mert a kudarc így is garantált.

A maladaptív perfekcionista között gyakori az a hiedelem, hogy amennyiben nem rejtik el a hibáikat, a tanáruk, egyetemi professzoruk, főnökük, munkatársuk vagy a partnerük kevésbé jönnek fogja tartani őket, esetleg azt gondolja róluk, hogy jók, de nem elég jók, jobbak is lehetnének. Ez egy meglehetősen nyomorúságos útja a boldogulásnak, hiszen az állandó takargatás sok energiát elvesz az egyéntől. Ha még nem maladaptív perfekcionista az illető, ezen az úton haladva az lesz.

A perfekcionizmus növekszik?

2017-ben a Northwestern Egyetem egy kutatócsoportja az Egyesült Államok, Kanada és az Egyesült Királyság egyetemi hallgatóinak bevonásával (40.000 fős minta) arra kereste a választ, hogyan alakult a perfekcionizmus az utóbbi három évtizedben. Az újabb generációknál a perfekcionizmus következő három, növekvő változatát találták.

1. Én-orientált perfekcionizmus

Az ebbe a kategóriába tartozók irracionális jelentőséget tulajdonítanak annak, hogy tökéletesek legyenek, irracionálisan sokat várnak el maguktól, és önértékelésük büntető jellegű.

Társult jellemzők: a stresszes élethelyzetekre vagy a kudarcokra adott negatív élettani reakciók, klinikai depresszió, anorexia nervosa (kóros soványság), és öngyilkossági gondolatok.

2. Szociálisan előírt perfekcionizmus

Az ebbe a csoportba tartozók azt hiszik, hogy a szociális kontextusaik kimondottan felszólítják őket erre, hogy csakis ennek alapján fogják megítélni őket, és hogy tökéletesnek kell mutatni magukat ahhoz, hogy mások tetszését elnyerjék.

Társult jellemzők: szorongás, depresszív tünetek, és öngyilkossági gondolatok, amelyek jobban körvonala-zódnak, mint az előző típusnál.

3. Másokra orientált perfekcionizmus

Az ebbe a csoportba tartozók irreálisan magas elvárásokat támasztanak a társas környezetükkel szemben, és mindenkit kritikusan értékelnek.

Társult jellemzők: bosszúvágyó természet, ellenségesség, megszegényítésre való hajlam, ezek mellett alacsony szintű altruizmus, előzékenység és bizalom.

Milyen tényezők működhetnek közre a perfekcionizmus növekedésében?

A kutatók szerint négy olyan kulturális tényező van, amelyek hozzájárulnak azon vágy kialakulásában, hogy tökéletesek legyünk.

1. Versengés

A fiatalokat a felfelé irányuló társas összehasonlítás foglalkoztatja, és ebben az összehasonlításban különö-

sen számít nekik a státusz és az anyagi javak. Elégedetlenek azzal, hogy kik ők és miük van, különösen annak a fényében, hogy a szociális médiákban szereplőknél tökéletes én-prezentációt látnak.

2. Individualizmus

A fiatalabb generációk magasabb szintű narcizmusról, extraverzióról és önbizalomról számoltak be. Kéves időt töltenek örömet okozó csoportos aktivitással és több időt egyéni aktivitással azért, hogy értékes dologra tegyenek szert, de legalábbis átéljék a személyes teljesítmény élményét.

3. Meritokrácia*

Korunkban az ember értéke a tanulmányi és szakmai teljesítménye, a státusza és a vagyona alapján mérettetik meg. A fiatalokat arra tanítják, hogy a feljebb jutás elvei tisztességesek, s ezzel mintegy rákényszerítik az egyént, hogy egyre inkább irreális célokat tűzzön ki, és magát a személyes teljesítményhez kapcsolódó fogalmak, összességében az érdem alapján definiálja.

4. Szülői hozzáállás

Az a kultúra, amely egyre inkább a pénzbeli gazdagságra és a társadalmi pozícióra helyezi a hangsúlyt, természetesen a szülőkre is nyomást gyakorol, arra készítve őket, hogy ezt a nyomást továbbadják a gyermekeknek. Elvárják tőlük azt, hogy a szülőkhöz képest jóval magasabb célokat tűzzenek ki, fogadják el a rendkívül magas normákat, és kerüljék a kritikát.

Hogyan állapítható meg, hogy egészségtelen perfekcionista vagyunk-e?

Pryor és munkatársai egy listát állítottak össze olyan kérdésekből, amelyek mind annak megtudakolására irányulnak, hogy mennyire erősen törekedünk a tökéletességre. Ha ezen kérdések többségére igent válaszolunk, akkor olyan vonások kezdenek kialakulni bennünk, amelyekhez egészségtelen perfekcionizmus kötődik. Ugyanakkor ezeknek a kérdéseknek nem célja, hogy pontosan mérjék a perfekcionizmust, inkább csak tájékozódásra valók. A pontos méréshez mentálhigiénikus-hoz, pszichológushoz vagy pszichiáterhez kell fordulni, akik a diagnózis felállításával mellett kezelést is tudnak nyújtani. Íme a kérdések:

- Aggódsz amiatt, hogy mások meglátják, milyen vagy te valójában?
- Aggaszt az a gondolat, hogy minél jobban teszed a dolgod, annál többet várnak el tőled?
- Halogatod valaminek az elkezdését vagy befejezését azért, mert csak a tökéletes jó neked?
- Úgy találsz, hogy sohasem vagy elégedett az elért teljesítményeddel?

- Elvárja tőled a családot vagy partnered, hogy tökéletes légy?
- Eltaszítod magadtól az embereket azért, hogy elkerüld az elutasításukat?
- Úgy érzed, hogy valami csak akkor számít, ha az tökéletesen sikerült?
- Érzed-e úgy, hogy ha valamid nem sikerül, nagyobb elvárásokkal kell ösztönözned magad?
- Gyűjtögeted-e az emlékezeted egy szegletébe a kudarcaidat és hibáidat?
- Úgy érzed, hogy mások túlságosan követelőzően lépnek fel veled szemben?
- Erős az önkritikád?

Hogyan lehet megküzdni a perfekcionizmussal?

Pryor úgy írja le a maladaptív perfekcionizmust, mint egyféle „járványt”. Jóllehet az emberek nem tudják kiküszöbölni minden perfekcionista hajlamukat, lépéseket tehetnek a perfekcionizmus negatív aspektusainak kezelésére, melyek károsan hatnak az életükre, egészségükre. Pryor olyan stratégiákat oszt meg, amelyek segítségével az emberek jobban meg tudják érteni, s ezen keresztül elkerülni vagy visszafogni az egészségtelen perfekcionizmust.

1. Ne feledd: a perfekcionizmus „abszolút illúzió”! Az emberek egész életükön át torzított üzeneteket kapnak a szülőktől, tanároktól, kortársaktól, és szélesebb forrásoktól (szórakoztatóipar, szociális média), hogy csak a legjobb a jó, és perfekcionizmus márpedig létezik.

2. Daraboljuk kisebbekre a nagy célokat! A perfekcionista elborítja a cél nagysága, mint például egy esküvő megtervezése, érettségire való tanulás, családi ház építése, doktori disszertáció írása stb. Célszerű a nagy célt kisebb, kezelhető célokra felosztani, s ezek egyenkénti teljesítését tűzni ki célul. Akár fejben, akár valóságban meg is lehet ünnepelni az egyes célok teljesítését.

3. Hallgattassuk el a fejünkben az állandó önkritikára felszólító hangot! Tegyük a helyébe valamilyen pozitív állítást, vagy rendezzük a gondolatainkat úgy, hogy pozitív irányba mutassanak. Mondogassuk azt magunkban, hogy „ha valami nagyon jó, az akkor is nagyon jó, ha nem tökéletes”.

4. Csináljunk valamilyen pozitív dolgot! Abban a pillanatban, amikor elhatalmasodni érezzük a perfekcionista viselkedést, tartsunk szünetet! Gyakoroljuk a nyugodt légzést, vagy ha lehetséges, tegyük egy sétát. Lényegében mindegy, mit csinálunk, csak valamilyen módon relaxáljunk. Aztán tegyük fel magunknak a kérdést: „Mi történik, ha nem vagyok tökéletes?”

5. Dolgozzunk ki valamilyen „mantrát”! Ilyen lehet például: „Elég jó vagyok” vagy „Ennél jobb már nem is lehetek”. Aztán ha ránk tör a stressz, mondogassuk fennhangon vagy legalábbis gondolatban.

6. Gondoljunk arra, hogy a maladaptív perfekcionizmusunk eredete talán a génjeinkben keresendő! Van

olyan kutatás, amelynek sikerült ilyen összefüggést kimutatni (lásd Moser, Slane, Burt és Klump, 2012). Ha tudomásul vesszük, hogy valószínűleg örököltük a perfekcionizmust, az segíthet szembeszegetülni a negatív érzelmekkel, így az önváddal is.

7. Forduljunk szakemberhez! Pryor kutatásai azt mutatják, hogy a maladaptív perfekcionizmussal élő egyének kevésbé mernek segítséget kérni a barátoktól, a családtól vagy a szakemberektől. Ha valaki nem tudja, hogy hol is kezdje el, kérjen tanácsot a családjától, a barátoktól vagy az egészségügyi szolgáltatójától. Valaki biztosan tudni fogja, hova, kihez kell fordulni.

8. Ragaszkodjunk a terápiához! A perfekcionista hajlamosak hamar abbahagyni a terápiát, mielőtt az eredményt hozna. Ez azzal a jellemzőjükkal függ össze, hogy nem szeretnék, ha kitudódna, hogy terápiára járnak, és miért járnak terápiára. Azt gondolják, hogy emiatt mások lenéznék őket.

9. Gondoljunk bele, hogy viselkedésünk modell lehet mások számára, azaz utánozhatnak bennünket! Ha azt látjuk, hogy tinédzserek vagy még fiatalabbak irreális célokat tűznek ki, meglehet, hogy ezt a viselkedést tőlünk vették át. Ezért ellenőrizzük, hogy mit látnak tőlünk a fiatalok, és ha kell, igazítsuk pozitív irányba a viselkedésünket azért, hogy segíteni tudjunk nekik normalizálni az érzéseiket és visszafogni a negatív önkritikát.

*Meritokrácia: Olyan társadalom, amelyben az egyén pozíciója a teljesítményétől függ, röviden: érdem alapú társadalom, érdemállamrend. A meritokratikus, érdemen alapuló társadalom alatt napjainkban azt értik, hogy az egyén társadalmi helyzete és előrejutása a tehetségén, szorgalmán, tudásán, egyszóval a teljesítményén múlik.

Felhasznált irodalom

Moser, J. S., Slane, J. D., Burt, A. S., Klump, K. L. (2012): Etiologic relationships between anxiety and dimensions of maladaptive perfectionism in young adult female twins. *Depression and Anxiety*, 29 (1), 47–53.

Pryor, J. H.: Pushing back on perfectionism: How to be happily imperfect counseling.northwestern.edu/blog/maladaptive-perfectionism-coping-strategies

A szerző

*pszichológus (PhD, habilitált egyetemi docens,
a Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet
Pedagógiai Pszichológiai Tanszékének
nyugalmazott vezetője).*

Havasréti Béláné pedagógus pályán eltöltött 40 sikeres év után elköszönt intézményünktől

Iréнке 2009-től, 12 éven át, mint **tehetséggondozó koordinátor** vezette a Győr-Moson-Sopron Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Győri Tagintézményében működő Talentum Műhelyt, melynek feladata a kiemelkedő képességű gyermekek, fiatalok felkutatása az óvodától az általános iskolán, középiskolán át az egyetemig, számontartásuk, fejlődésükhöz a szükséges magas szintű fejlesztés biztosítása. Ennek érdekében tehetséggondozó diákköröket működtet, melyeket mentorok irányítanak. Pedagógus kollégám ezen időszak alatt, elsősorban a klasszikus koordináló, szervező feladatokat látta el. Számos konferenciát szervezett, többek között a **Magyar Tehetséggondozó Társaság 26. országos konferenciáját**, illetve gondoskodott a már hagyományosnak mondható minden év márciusában megrendezésre kerülő és ma már országos rendezvénné váló **Tehetségnap** lebonyolításáról. Figyelemmel kísérte a pályázatokat, és megírta, ha olyat talált, amely akár a mi tehetséggondozó munkánkat támogatta, akár valamelyik mentoráltunknak tudott vele segíteni. Minden évben nyilvános pályázatot írt ki tehetségfejlesztő programok készítésére pedagógusoknak és más szakemberek részére. A legjobb pályázatokat benyújtó mentorok által indított Diákkörök munkájában a város oktatási, nevelési intézmények pedagógusainak javaslata alapján vesznek részt a legtehetségesebb általános és középiskolai érdeklődő tanulók, akik az adott területen többek, jobbak az átlagosnál. Évente 10-16 diákköri csoportban – melyek tehát az igények és a sikeres mentori pályázatok alapján szerveződnek – 200-240 fiatal vesz részt. A csoportok számát évenként a Műhely pályázati úton növeli, még több tehetséges gyermeknek biztosítva ezzel a képességfejlesztést, tehetséggondozást. Így valósult meg többek között kisiskolás tanulók számára a nagyon kedvelt kísérletezős, természettudományos, vagy a kicsit nagyobbak számára indított történelmi diákkörünk, „Időutazás a találkozások városában” címmel. Éveken át tehetséges diszgráfiás tanulóknak gépi írás tanulására is lehetőséget tudtunk biztosítani. Újdonságként a Széchenyi Egyetemmel koprodukcióban is indult műhelyünk. Irénke a tanév során figyelemmel kísérte a műhelyek működését, segítette a mentorok munkáját, a szülőkkel állandó kapcsolatban állt, „**Szülői klubot**” működtetett. E tevékenységek mellett a megye számos nevelési-oktatási intézményét segítette, hogy Tehetségponttá válhassanak. Tehetséges gyermekek számára kreatív, anyanyelvi tábor tartott több ízben az őszi, illetve a nyári szünetben. Innovációként a városban nagy sikert aratott **matematika tehetségazonosító** felmérést

szervezett Csóka Géza egyetemi docens segítségével Győr város valamennyi, a pedagógusa által tehetségesnek tartott 4. osztályos tanulója számára. A tehetséges gyermekek segítése, támogatása mellett Irénke szívügye a magyar nyelv ápolása. Így az általa megálmodott **Czuczor Gergely nyelvművelő versenyt** 18 éve szervezi meg megyei majd az utóbbi két alkalommal már országos szinten. A magas színvonalú, átfogó tehetséggondozó munka eredményeként 2011. február 5-én a Tehetségpontok II. Országos Konferenciáján Budapesten Havasréti Béláné tehetséggondozó koordinátor átvehette a megyében elsőként a **kiválóan akkreditált Tehetségpont** táblát, majd 2014 októberében a Talentum Műhely másodszor is kiválóan akkreditált Tehetségpont lett. 2013 augusztusában nagy erkölcsi és anyagi elismerésben részesült Havasréti Béláné, hiszen kiváló tehetséggondozó munkájáért megkapta a **Bonis Bona díjat**, illetve 2015. szeptemberben a Magyar Tehetséggondozó Társaságtól a „**Tehetségekért**” **arany kitűzőt** a vele járó Emléklappal együtt. Nyugdíjba vonulása alkalmából az Emberi Erőforrások Minisztériuma **szolgálati emlékéremmel** jutalmazta Havasréti Béláné Irénkét, míg Győr városa, a Győr-Moson-Sopron Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Győri Tagintézmény Talentum Műhelyének tehetséggondozó koordinátorának több évtizedes kiemelkedő pedagógusi munkája, a diákok fejlődését segítő tehetséggondozó tevékenysége, tanulmányi versenyek szervezése, a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács tagjaként kifejtett munkássága, valamint a megyei tehetségpontokkal kialakított együttműködő kapcsolata elismeréseként ítélte oda számára a **Győr Oktatásügyéért díjat**. Lehet, hogy hosszúra sikeredett a lista, mely még így sem teljes, de szerettem volna a konkrét gyakorlati példákkal bemutatni, hogy milyen sokszínű tehetséggondozó munkát sikerült megvalósítania Havasréti Béláné Irénkének a szakszolgálat adta keretek között, illetve bemutatni hosszú és eredményes, díjakkal elismert pályafutását.

Nyugdíjba vonuló kollégánk számára lezárult 40 év szolgálata, elkezdődött a megérdemelt pihenés időszaka. A Győr-Moson-Sopron Megyei Pedagógiai Szakszolgálat nevében köszönünk neki mindent és kívánunk számára hosszú, boldog, egészséges nyugdíjas éveket.

*Rogácsné Szimeiszter Helga
mb. főigazgató*

AZ ELNÖKSÉG KÖZGYŰLÉSI BESZÁMOLÓJA A MAGYAR TEHETSÉGGONDOZÓ TÁRSASÁG 2020. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

(Megtárgyalta 2021. szeptember 24-i MTT - Közgyűlés)

Bevezetés

Azzal a rendkívüli bevezető megjegyzéssel kezdem az elmúlt év munkájáról a beszámolót, hogy a 2020. márciusában Magyarországon is kialakult járványhelyzet miatt terveinket többször át kellett alakítanunk a veszélyhelyzet rendeleteihez igazítva, s több olyan program is volt az elmúlt évben, amit meg sem tudtunk valósítani. Az MTT Vezetősége (Elnökség, Felügyelőbizottság, az Elnökség állandó meghívottjai) a járvány hazai berobbanásától kezdve azon fáradozott, hogyan tudja menteni a menthetőt, s kerestük a megoldásokat a tervezett programjaink későbbi időpontban történő pótlására, illetve az Vezetőség végzett el olyan határidős feladatokat is – összhangban a veszélyhelyzettel kapcsolatos kormányrendeletekkel, amelyek Alapszabályunk szerint a Közgyűlés hatáskörébe tartoznak. Természetesen ezeket az aktuális témákat később a múlt évi Közgyűlés elé terjesztettük, s ezen alkalommal is ugyanezt tesszük. Lényegében az egész év munkáját alapvetően az jellemezte, hogy a Vezetőség folyamatosan keresgélte az eredetileg tervezett időpontban meg nem valósult programok pótlását. Amint azt a az alábbi részletes beszámolóban olvashatják, volt olyan, amelyet elhalasztott időpontban redukált formában meg tudtunk valósítani, de olyan is, amelyet el kellett halasztanunk vagy törölnünk kellett.

A beszámoló a hagyományokkal összhangban most is **öt nagy területet** ölel fel.

- I. Szervezettség, taglétszám
- II. Összefoglaló az Elnökség és a Közgyűlés üléseiről
- III. A tartalmi munka főbb elemei, eredményei
- IV. Gazdálkodási tájékoztató a 2020. évről
- V. A 2021. év főbb feladatai

I. SZERVEZETTSÉG, TAGLÉTSZÁM

A korábbiakban 2016-ban készítettünk pontos leltárt arról, hogy kik működtek közre évek óta aktívan MTT tevékenységében. Mivel az azóta eltelt években jelentős számban passzívvá váltak (nyugdíjba vonulás, más munkakörbe kerülés, egyéni egészségügyi problémák stb.) a korábbi tagok közül, s új tagok is felvételre kerültek (2017-ben 7, 2018-ban 10, 2019-ben 31, 2020-ban 7 fő), ezért a legfrissebb helyzet tisztázása céljából 2019-ben az Elnökség indított egy adatmegújítási programot adatkezelési koordinátorunk, Tóth Iлона vezetésével.

Az ő felderítő és rendszerező tevékenysége eredményeként 2020. végére sikerült 245 főt azonosítani, akik az utóbbi években részt vettek aktívan a MTT munkájában. Ez a felderítő munka és az új tagok verbuválása természetesen folytatódik jelenleg is.

II. ÖSSZEFOGLALÓ AZ ELNÖKSÉG ÉS A KÖZGYŰLÉS ÜLÉSEIRŐL

Az Elnökség három alkalommal ülésezett, minden alkalommal személyes részvétellel. Ezek az üléseken az Alapszabályból fakadó tennivalók szerepeltek, összesen **25 napirend volt az elnökségi üléseken**. Ezek közül **a következőkben csak a legfontosabbakat emeljük ki**, amelyek jelzik az Elnökség elmúlt évi értekezleteinek bázis-elemeit. – A 2020. évi Közgyűlés előkészítése. – A Közgyűlésen lebonyolítandó tisztújítás előkészítésének terve a MTT Alapszabálya alapján. – Az Elnökség Közgyűlés elé terjesztendő beszámolója a MTT 2019. évi munkájáról, gazdálkodási beszámoló, a MTT közhasznúsági jelentése. – A MTT 2020. szeptemberre tervezett 31. Országos Konferenciájának előkészítése. – Az 1. Online MTT Tehetségkonferencia tapasztalatai, javaslatok a továbbiakra. – A 2017-ben elfogadott elnökségi munkamegosztás felülvizsgálata – A MTT adatmegújítási programjának eredményei, további tennivalók. – A MTT jelenlegi gazdasági helyzete, további források feltárása – A Tehetség folyóirat 2020. évi nyomdai megjelentetésének feltételrendszere. – A MTT NEA-pályázata. – A MTT 2019-ben megalakult két új szekciójának (LIONS Clubok, Digitalizáció és Innováció...) eddigi tevékenysége, szakmai támogatásának lehetőségei. – A MTT Facebookon történő megjelenésének lehetőségei, szabályozása, egyéb aktuális tennivalók. – A „Tehetségért” MTT-kitüntetés odaítélése. – Tehetséggondozó intézmények, szervezetek kiemelkedő munkájának elismerésére a „MTT Elismerő Oklevele” kitüntetés odaítélése. – Új tagok felvétele. Az elnökségi üléseken az elmúlt évben **20 határozatot hoztunk**. Ezek mindegyike az előbb felsorolt napirendekhez kapcsolódott. Határozataink nyilvánosak, ezek a Honlapunkon évekre visszamenően elérhetők a „Határozatok” rovatban.

A **Közgyűlés megtartotta szokásos évi rendes ülést**. Ezen a következő napirendek szerepeltek: – Az Elnökség beszámolója a MTT 2019. évben végzett szakmai munkájáról. – A Társaság 2019. évi gazdálkodási

beszámolója. – A MTT közhasznúsági jelentésének elfogadása. – Tisztújítás – Egyebek. A Közgyűlés elfogadta a MTT 2019. évi szakmai és gazdálkodási munkájáról az elnökségi beszámolót, majd határozatban rögzítette a 2020. évi főbb feladatokat, s ugyancsak elfogadta a közhasznúsági jelentést. Az Alapszabály előírásainak megfelelően megtörtént a tisztújítás is: az **Elnökség** tagjainak ugyanazokat választotta meg a Közgyűlés, akik az előző három évben is végezték ezt a munkát. A **Felügyelőbizottság** összetételében történt változás, mivel a korábbi elnök, Gönczi Sándor és az egyik tag, Bíró Gábor igazgató urak a továbbiakban már nem vállalták ezeket a funkciókat. Ezúton is köszönjük sok éven át magas szakértelemmel és nagy körültekintéssel végzett, kiemelkedően felelősségteljes munkájukat! Az FB új elnökének Takácsné Laczo Sylviát választotta meg a Közgyűlés, tagoknak pedig Farkas Györgyöt, Gyurcsó Gyulánét és Kőrösi Tibort. Köszönjük, hogy vállalták e nem könnyű feladatot, munkájukhoz ezúton is sikereket kívánunk!

III. A TARTALMI MUNKA FŐBB ELEMEI, EREDMÉNYEI

Amint az közismert már évek óta, a Magyar Tehetséggondozó Társaság fő célja, „*hogy önszerveződő cselekvések összegzésével valósítsa meg a lehetőségig a széles merítésű tehetség felismerést, - kibontakoztatást és -gondozást úgy, hogy egyetlen magyar támogatónak sem kötelezi el magát kizárólagosan*”. (2017. május 20-án módosított Alapszabály) Ennek keretében az azt megelőző évekhez hasonlóan 2020-ban is a következő átfogó programok álltak munkánk középpontjában.

- Fórumot teremteni a különböző fejlesztő elméletek, módszerek és gyakorlatok számára, a korszerű tehetséggondozás szemléletét terjeszteni.
- Intenzíven együttműködni az oktatási, közművelődési, egyházi intézményekkel, ezek fenntartóival, tehetséggondozó társszervezetekkel.

Az alábbiakban elvégezzük ezek legfontosabb elemeinek összegzését.

III.1. FÓRUMOT TEREMTETTÜNK – a járvány miatt a szokásosnál kevesebb alkalommal – a különböző fejlesztő elméletek, módszerek és gyakorlatok számára, a korszerű tehetséggondozás terjesztésére. Ehhez a munkához a főbb keretet a következők jelentették: szakmai konferenciáink, szekcióink tevékenysége, kommunikációs eszköztárunk. Ebben a tagolásban adunk összefoglalót az alábbiakban a fenti célhoz kapcsolódó 2020. évi tevékenységünkről. Jelezzük előre, hogy a járványhelyzetből fakadó korlátozások a konferenciák megrendezésében és a szekciók tevékenységében jelentették a legnagyobb akadályt.

III.1.1. Országos és regionális konferenciáink 2019-ben

Szakmai konferenciáinknak jelentős hagyománya alakult ki megalakulásunk óta: minden évben rendeztünk egy országos konferenciát, s ezen kívül további regionális konferenciákat is szerveztünk. Sajnos, a **2020. szeptemberére tervezett MTT 31. Országos Konferenciáját a járványhelyzet kedvezőtlen alakulása miatt el kellett halasztanunk 2021-re.** Tekintettel arra, hogy emlékelőadásokat (halálozási, születési évfordulók jegyében) is terveztünk a programba, kellett valamilyen megoldást találni, hogy ezek elhangozzanak publikum előtt. Az Európa 2000 Gimnázium vezetése, Papp András igazgató úrral az élen a Közgyűlésen felajánlotta, hogy biztosítja a feltételeket egy online konferencia megrendezéséhez, ahol szűkített időkeretben a legfontosabb aktuális előadások elhangozhatnak a korábban tervezett 31. Országos Konferenciánk programjából. **Így jött létre a MTT 1. Online Konferenciája, amelyet az eredeti időpontban, 2020. szeptember 25-én (egy naposra redukálva az eredetileg két naposra tervezett konferenciát) rendeztünk meg a következő előadásokkal.** Dr. Balogh László, az MTT és a Matehetsz elnöke nyitotta meg a konferenciát, majd „Mönks professzor három évtizedes segítő munkája a magyar tehetséggondozás fejlődéséért – rendhagyó emlékezés fényképekkel” címmel tartott előadást. Dr. Polonkai Máriának, az MTT alelnökének és a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács elnökének „Czeizel Endre elnök szerepe a Magyar Tehetséggondozó Társaság építésében” című előadása jött ezután. Majd Bajor Péter, a Matehetsz és a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács ügyvezető elnöke: „A Nemzeti Tehetség Program helyzete, eredményei, tervei” című előadását tartotta meg. Utána Farkas György igazgató, a Balassi Bálint Nyolcévfolymos Gimnáziumból: „Globális lehetőségek, helyi megoldások – egy komplex tehetséggondozó program anatómiája” címmel beszélt iskolájának munkájáról. Ezt követően Papp András igazgató, Európa 2000 Középiskola, Budapest: „A digitalizáció szerepe, lehetőségei a tehetséggondozásban” címmel adta elő nagyon aktuális gondolatcsokrárt. Végezetül az előadások sorában Kiss Károly tanár úr az Európa 2000 Gimnáziumból „Tehetséggondozás és egyéni képességfejlesztés a Teams és OneNote alkalmazások segítségével iskolai csoportokban” címmel kapcsolódott mondandójával az előző előadáshoz. A konferencia végén a Balassi Bálint Nyolcévfolymos Gimnázium diákjai adtak színvonalas kulturális műsort. Szép számmal vettek részt szakemberek a konferencia megtekintésében, de aki akkor nem tudott kapcsolódni a programhoz, letölthette az összes előadást a Facebook-ról, valamint a Matehetsz Honlapjáról. (www.tehetseg.hu). **Ezúton is köszönjük minden közreműködőnek, kiemelten az előadóknak, valamint az Eu-**

rópa 2000 Gimnázium vezetésének és tantestületének a segítségével ezen új típusú első konferenciánk előkészítésében, megrendezésében. További részletek a **MTT-Honlapon (www.mateh.hu)**, valamint a **Tehetség folyóirat 2020. 3-4. számában** olvashatók. A **MTT- kitüntetések átadása** mindig az adott év szeptemberi MTT Országos Konferenciáján történik, de mivel ez **nem kerülhetett megrendezésre 2020-ban a járvány miatt**, ezért vártuk a következő ünnepélyes alkalmat az átadásra: a – terveink szerint - 2021 szeptemberében megrendezendő 31. MTT Országos Konferencia lesz ez az esemény, amelyen végre kioszthatjuk a kitüntetéseket. A következő kitüntetéseket ítélte oda az Elnökség 2020-ban – ezt az Aktuális 2020. 2. számában már közhírré tettük: a személyek kiemelkedő munkájáért adható „Tehetségekért” kitüntetést 2020-ban Tóth Ilona tanárnő, a MTT adatkezelési koordinátora kapta. A Magyar tehetséggondozó Társaság Elismerő Oklevelét, amelyet szervezetek, intézmények kaphatnak sokéves sikeres tehetséggondozó munkájukért, ebben az évben az Arany János Tehetséggondozó Program Intézményeinek Egyesülete (elnök: Tóth Tamás), valamint a Budapest XVII. Kerületi Balassi Bálint Nyolcévfyamos Gimnázium (igazgató: Farkas György) kapta. **Ezúton is gratulálunk a kitüntetetteknek, köszönjük fáradozásukat a Nemzeti Tehetség Program megvalósításában, s további sikeres tehetségnevelő munkát kívánunk!**

III.1.1.2. Regionális konferenciáit 2020-ban több időpontra is terveztünk. Ezek közül egyet sikerült megrendeznünk, s elmaradt többek között az „ECHA-Diplomások Műhelye Konferencia” (a Kelet-magyarországi Szekció évenként megrendezendő konferenciája – 2020-ban közös szervezésben lett volna az Egri Főegyházmegyével), s hasonló sorsra jutott a Digitalizáció és Innováció a Tehetséggondozásban Szekció újonnan induló sorozatának első konferenciája is. A tervezett regionális konferenciák közül egyedül a LIONS Clubok Szekcióval közösen a „Mindannyian mások vagyunk!” 7. Tehetségnapot sikerült megrendezni Nyíregyházán, amelyet áprilisban az induló járványhelyzet még nem sodort el. E programról további részletek a Tehetség folyóirat 2020. 2. számában olvashatók.

III.1.2. Szekciók működése a MTT-ben

A gyakorlati tehetségfejlesztő munka legfőbb retereit a szekciók tevékenysége jelenti a MTT megalakulása óta. Vannak hagyományosan aktívan szerepet vállaló szekcióink, ezek a legrégebben működők: a Nyugat-dunántúli, a Kelet-magyarországi, a Kémiai és környezetvédelmi, valamint a Felsőoktatási szekciók. Ezek mellett a később indult Tanítói, Óvodai és

Dél-dunántúli is dinamikusan fejlődik és dolgozik, s jó hír, hogy 2019-ben két új szekció, a „LIONS Clubok Szekciója”, valamint a „Digitalizáció és Innováció a Tehetséggondozásban Szekció” indította meg munkáját sokszínű tehetséggondozó programmal. Tudjuk, hogy vannak objektív akadályai is – a pedagógusok napjainkban alkalmazott munkarendjéből fakadóan – a szekcióprogramok (konferenciák, műhelyfoglalkozások, tapasztalatcserék, stb.) megszervezésének, ez a munka a szekcióvezetőktől az utóbbi években nagyobb erőfeszítést követel. **Az elmúlt évben a járványhelyzet különösen nagy akadályt jelentett a tehetségfejlesztő szakemberek szekciókban folyó együttműködésben, jelentős számban maradtak el tervezett programok.** (További részletek a **MTT-Honlap Szekciókról szóló rovataiban.**) Ezúton is köszönjük a szekcióvezetők elmúlt években végzett áldozatos, lelkiismeretes munkáját, valamint Turi Katalin alelnök erőfeszítéseit a szekciók munkájának hatékonyabbá tételében.

III.1.3. Kommunikációs eszköztárunk működése, szakmai értékei

Ebben a részben két nagy hagyományokkal bíró és nagy hatékonyságú kommunikációs eszközünkről, a Tehetség folyóiratról és a MTT-Honlapról kell szót ejtenünk, szerencsére ezeken a területeken közvetlen akadályok nem gördültek feladataink megoldása elé. Megindult egy új elem beépítése is ebbe a rendszerbe, ez a Facebook-kínálta lehetőségek felhasználását jelentő kommunikációs tevékenységünkben.

III.1.3.1. A Tehetség szakfolyóirat közel 30 éve folyamatosan funkcionál

A Társaság 1993-ban alapította a folyóiratot azzal a céllal, hogy folyamatosan lehetőséget biztosítson a tehetséggondozással kapcsolatos új kutatási eredmények közreadására; a gyakorlatban kidolgozott új fejlesztő módszerek bemutatására, képzési programok terjesztésére – a megjelent írásoknak nagy átlagban közel fele ebben a témakörben jelenik meg; intézmények átfogó programjainak publikálására; konferenciákon elhangzott értékes előadások közreadására stb. Kiemelendő, hogy folyóiratunk Magyarországon ma is egyedüli periodika a tehetség témakörében. Amiről meggyőződhattünk 2020-ban is, a Tehetség folyóirat magas szakmai színvonalon jelenik meg, elsősorban Százdai Antal felelős szerkesztő úr lelkiismeretes munkájának eredményeként, köszönjük neki ezúton is! Ugyancsak köszönjük Sarka Ferenc alelnök úrnak a színvonalas nyomdai kivitelezés megszervezésében vállalt szerepet. Természetesen a szerző-gárdának is köszönettel tartozunk színvonalas írásaikért. A nyomdai megjelenítéshez komoly anyagi forrásra van szükség, de minden egyéb tevékenységet „társadalmi munkában”

végeznek a közreműködők (szerkesztők, szerzők stb.). 2008 és 14. között az Apáczai Kiadó vállalta a folyóirattal kapcsolatos költségeket, ezt követően a periodika további kiadásához forrást kellett keresnünk. A Választmány egyhangúlag úgy döntött 2014 végén, hogy saját finanszírozásból továbbra is kiadjuk a folyóiratot. Az önálló kiadás finanszírozását két évig bírta a MTT költségvetése, alaposan el is emésztettük anyagi tartalékainkat. A helyzet szerencsésen változott 2016-ban: szerződés jött létre a Matehetszszel, amely keretében szakmailag és anyagilag is támogatják a folyóirat kiadását, ezúton is köszönjük ezt az „életmentő” támogatást. A folyóiratnak 2020-ban is négy száma jelent meg, a 3-4. tartalmi okok miatt összevontan, de dupla terjedelemben. **A múlt évi példányok is megtalálhatók a MTT Honlapján, ahogyan az eddig megjelent összes szám olvasható itt.** A folyóiratot nyomtatott formában csak azok a MTT-tagok kapják meg 2021 eleje óta, akik rendszeresen fizetik a tagdíjukat. Ennek oka, hogy a nyomdai költségek jelentősen nőttek az elmúlt két évben, s a nagyvonalú Matehetsz-támogatás ellenére a megjelentetéshez szükség van a tagság anyagi támogatására, ami a befizetett tagdíjak egy résznek felhasználásával realizálódik.

III.1.3.2. A MTT Honlap

2004 elején Sarka Ferenc alelnök irányításával nyílt meg, és azóta is folyamatosan működik /www.mateh.hu/. **Megjelennek rajta a MTT főbb dokumentumai** (Alapszabály, Adatkezelési tájékoztató, határozatok, tagfelvételi jelentkezési lap, dokumentumtár stb.); az eddigi fontosabb kiadványaink; versenyfelhívások; rendezvényekről tájékoztatók; kötelező közzétételek (Közhasznúsági jelentés, SZJA 1% évenkénti felhasználása); valamint a szekciók munkájáról is tájékozódhatnak itt évekre visszamenően a szakemberek. **Kiemelt funkciója a szakmai konferenciáinkról szóló beszámolók megjelentetése**, az ott elhangzott előadások olvashatóvá tétele, a képgaléria rovatunkban ezen rendezvények kiemelt pillanatainak megőrzése az utókor számára, valamint **az elmúlt három és fél évtizedben a MTT-tagoktól magyar nyelven megjelent hazai tehetség-szakirodalom közreadása is.** Megtalálhatók rajta a tehetség-témakörben folyó továbbképzések, valamint elérhetőségi lehetőségek más hazai és nemzetközi tehetséggondozó szervezetekhez. A MTT Honlap tartalmában tovább gazdagodott, színesedett 2020-ban is: **folyamatosan adott információkat az „Aktuális” sorozatában a Magyar Tehetséggondozó Társaság munkájáról** – ezeket hírlevél funkcióban ki is küldjük rendszeresen a MTT-tagoknak. Beszámolók olvashatók rendezvényinkről, előzetesen megjelentek itt a felhívások, meghívók programjainkra, valamint **a Nemzeti Tehetség Program megvalósításához kapcsolódó**

más fontos információkat is közöltünk. A MTT-Honlap gazdag és magas színvonalú tartalmáért, valamint a kiegyensúlyozott működéséért ezúton is köszönetünket fejezzük ki Turi Katalin alelnök asszonynak és Varga Árpád tanár úrnak, a Honlap főszerkesztőjének és rendszergazdájának.

III.1.3.3. Új elem: a Facebook lehetőségeinek felhasználása a kommunikációs eszköztárunkban

A javaslat, hogy a közösségi média ezen népszerű elemét is iktassuk be kommunikációs tevékenységeink közé, a „Digitalizáció és innováció a tehetséggondozásban” nevű szekciónk vezetésétől eredt. Laczo Sylvia, e szekció vezetőségi tagja, az FB elnöke kezdeményezte ennek a lehetőségnek a felhasználását még 2019-ben, s el is indultak a munkálatok az ő vezetésével. **Az Elnökség maximálisan egyetértett álláspontjával: elengedhetetlen, hogy Társaságunk éljen ezzel a lehetőséggel, már a kezdeti „kísérleti” időszak is bizonyított: néhány hónap alatt jelentősen terjesztette a MTT jó hírért ez a kommunikációs eszköz. Ugyanakkor megfogalmazódott ez az alapelv is: megfelelő szabályozás szükséges, hogy ne véletlenszerűen, kontroll nélkül kerüljenek fel anyagok a világhálóra.** Egyértelmű, hogy a jövőben széles körben ki kell alakítanunk ennek a kommunikációs eszköztárnak a használatát, **hiszen stratégiai elveinkkel több tekintetben is összhangban van ez a célkitűzés.** „Társaságunk a tehetséggondozó munkájának további fejlesztése érdekében többek között az alábbi stratégiai célokat tűzte ki korábban: - tagtoborzó tevékenységünk erősítése, a tehetséggondozásban érintett szakemberek minél szélesebb körének bevonása tevékenységi körünkbe; - a tehetségbarát társadalom erősítéséhez való hozzájárulásunk; - Társaságunk megjelenítése eddig kevésbé ismert területeken; - kapcsolatrendszerünk bővítése; - aktivitásunk fokozása. **A Facebookon való megjelenésünk mindegyik fenti törekvésünket szolgálja. Ennek nyomán indult el 2020-ban az Európa 2000 Gimnázium szakmai támogatásával a Fb oldalunk.” (Takácsné Laczo Sylvia - Turi Katalin: A Magyar Tehetséggondozó Társaság a Facebookon! Tehetség, 2021. 2. szám, 15-16. o.)** További részletek a koncepcióról és a tervekről, szabályozásról ebben a cikkben olvashatók.

III. 2. Az elmúlt évben is TÖREKEDTÜNK INTENZÍV EGYÜTTMŰKÖDÉSRE oktatási, közművelődési, egyházi intézményekkel, ezek fenntartóival, valamint tehetséggondozó társszervezetekkel

Ezeknek az együttműködéseknek évtizedekre visszanyúló hagyományai vannak, sajnos, **a járványhelyzet ezen munkánkat is jelentősen akadályozta 2020-ban:** az érintett intézményekben hónapokon keresztül „zárlat” volt a közös rendezvényekre, programokra, va-

lamint személyes találkozásokra is alig volt lehetőségük a MTT szakembereinek ezen intézmények, szervezetek pedagógusaival és más tehetségfejlesztő szakembereivel, így a szakmai támogatásunk, tanácsadásunk is kevésbé realizálódhatott, mint a korábbi években. Az ismert okok miatt nemcsak az itthoni, de a határon túli iskolákkal, szervezetekkel is minimálisra csökkent a gyakorlati munkát segítő kapcsolatunk.

III.2.1. A nagyobb ívű (országos, regionális) tehetséggondozó programok szakmai támogatását igyekeztünk azonban életben tartani a járvány körülményei között is: tovább folytatódott ez a kapcsolat az **Arany János Tehetséggondozó Programmal**, a MTT-ből dr. Polonkai Mária és Tóth Tamás alelnökök, valamint dr. Dávid Imre elnökségi tag vállaltak ebben jelentős szerepet; segítettünk az elmúlt évekhez hasonlóan a **Református Egyház központi tehetséggondozó programjának megvalósításában**, továbbfejlesztésében, elterjesztésében, ennek MTT-koordinátora a múlt évben is Sarka Ferenc alelnök úr volt; közreműködtünk továbbá **Debrecen város köznevelési tehetségprogramjának megvalósításában** elsősorban a komplex tehetséggondozás gyakorlati támogatásával, rendszerszerű fejlesztésével, ebben dr. Balogh László vállalt vezető szerepet a MTT-ből;

III.2.2. A hazai tehetséggondozó „társszervekkel” a nehéz helyzetben is működött kiterjedt kapcsolatrendszerünk az elmúlt évben: a MATEHETSZ, a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács, a Tehetségügyi Koordinációs Fórum, az Új Nemzedék Központ (új nevén: Nemzeti Tehetség Központ) jelentették itt a kiemelt területeket. **Ezt a folyamatosságot az biztosította, hogy évek óta nagy létszámban van – általunk küldött vagy más szervezetek által megválasztott – MTT-tag ezen testületekben:** vezetők, elnökségi tagok, bizottságok vezetői és tagjai, a „Tehetségek Magyarországa Program” Szakmai Tanácsadó Testületének tagjai stb, így „hivatalból” végezniük kellett az ezen funkciókhoz kötődő munkát is. Ezekon kívül jelentős részt vállalt a MTT tagsága anyagok, tervek, (Pl. aktuális NTP-programok konkretizálása, új uniós projekt kidolgozása) és kiadványok készítésében, ezek megvalósításában, e társszervek rendezvényeinek szervezésében, lebonyolításában, pályázatok értékelésében stb. Ezt az aktív közreműködést a jövőben is fent kívánjuk tartani. Kiemelendő, hogy Bajor Péter, a MATEHETSZ és a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács ügyvezető elnöke különös figyelmet fordít a MTT-val való hatékony szakmai együttműködésre, s egyben munkánk anyagi és szakmai támogatására is. Ezúton is köszönjük ezt a sokoldalú támogatást.

IV. TÁJÉKOZTATÓ A MTT ANYAGI HELYZETÉRŐL ÉS 2020. ÉVI GAZDÁLKODÁSÁRÓL (Külön lapon kapták meg a közgyűlés résztvevői!)

V. KIEMELT FELADATOK 2021-BEN

- A Nemzeti Tehetség Program megvalósításában való további intenzív közreműködés
- További harmonikus együttműködés a Nemzeti Tehetségsegítő Tanáccsal és a MATEHETSZ-el
- Továbbra is széleskörű szakmai együttműködés a kormányzati és minisztériumi szervekkel tehetségügyben
- A szekciók munkájának hatékony koordinálása, intenzív segítése, újból lendületbe hozása a járvány gyengülésével
- A Szakmai Tanácsadó Testület újbóli aktivizálása
- A határon túli magyar tehetség-szervezetekkel, műhelyekkel a kapcsolatok újjáélesztése, bővítése
- A szervezettség további erősítése: új tagok verbuválása, különösen a kevésbé „lefedett” területeken
- Kommunikációs rendszerünk további gazdagítása a Facebook-kínálta lehetőségek felhasználásával
- A MTT-Honlap tartalmi gazdagításának folytatása
- A Tehetség folyóirat további nyomdai megjelentetéséhez szükséges anyagiak biztosítása
- A MTT gazdasági helyzetének stabilizálása, további források feltárása

Határozati javaslatok:

1. A Közgyűlés fogadja el az Elnökség beszámolóját a MTT 2020. évi munkájáról.
2. A Közgyűlés fogadja el a MTT 2020. évi gazdálkodásról szóló beszámolót, valamint a mellékletként kapcsolódó közhasznúsági jelentést és az 1% SZJA- támogatás felhasználásáról szóló összefoglalót.
3. A Közgyűlés fogadja el és határozatban rögzítse a 2021. évi főbb feladatok keretében az V. pontban megfogalmazottakat.

MEGJEGYZÉS: a Közgyűlés a javasolt határozatok egyhangúlag elfogadta.

2021. szeptember 24.

*Az Elnökség nevében:
Dr. Balogh László elnök s.k.*

Betűk és számok vesznek körül bennünket

(A Míg - Megnövek Alapítvány tehetséggondozó tanulmányi versenyei az online oktatás idején a 2020/2021. tanévben)

Dr. Koi Balázs - Sarka Ferenc – Tóthné dr. Szűcs Éva – Vasváry Zoltánné

1. Az alapítvány versenyei a Covid-időszakban

Sajnos az alapítvány több éves hagyományát – hogy a döntőn együtt vagyunk a csodálatos Nyíregyháza-Sóstógyógyfürdőn, a most 30. éves Kis Vakond táborban – ebben az évben a járványhelyzet megszakította, így a rendkívüli helyzet miatt más formát kellett választani a versenyek fordulóinak és döntőinek megszervezésére és lebonyolítására. A járványhelyzet uralta tanévben is sikerült megszervezni az alábbiakat:

- a *Kárpát-medencei MatekGuru* csapatversenyt,
- a *Nyelvészkedők* csapatversenyt,
- az „*Olvasni nem ciki!*” csapatversenyt
- és a *Bicaj-Ricsaj* kerékpáros közlekedési csapatversenyt.

Mindegyik verseny iskolai, területi és országos döntő fordulóból állt.

1.1. – A XVI. alkalommal a 2–8. osztályosok részére megrendezett *Kárpát-medencei MatekGuru* tehetséggondozó csapatverseny **döntőjébe az elért pontszámaik alapján 71 csapat 284 tanulója** kapott meghívást. Ők azok, akik a szabályszerűségek felismerésében, az ok-okozati kapcsolatok keresésében, az elemi gondolkodási műveletekben, a gyakorlati problémahelyzetekben történő eddigi ismereteik alkalmazásában most a legjobbak voltak. A feladatok megoldása ezek a versenyzők felismerték a hasonló problémákat, amikkel már találkoztak, s jártasságot szereztek a rejtvényjátékokban, feladványok kitalálásában, a nyitott mondatok és egyenletek megoldásában, a matematika mindennapokban való használatában. Foglalkoztak a verseny során:

- játékos helymeghatározással,
- a test helyével,
- a távolság mérésével,
- lakóhelyük iskolájuk helyével a térképen,
- a mozgásokkal,
- a matematika csodálatos világával,
- azzal, hogy hányféleképpen is számolhatunk össze legügyesebben vagy éppen milyen problémát old meg a Kis Vakond Tölgyerdőháton.

Minden feladatnak az volt a célja, hogy a gyakorlati problémahelyzetben történő ismeretalkalmazás valósuljon meg játékos formában.

A kicsik országos döntőjén hangzott el az éter hullámain egy alsó tagozatos tanuló meséje:

„*Egyszer volt, hol nem volt, Nyíregyháza-Sóstógyógyfürdőn egy sűrű sötét Tölgyerdő. Egy kis vakond, aki még nem tanult meg számolni, elindult hát befelé az erdőbe egy kitaposott ösvényen, mert azt hallotta, hogy az erdő közepén van egy gyermektábor, ahol mindenki megtanulhat számolni. Kíváncsi volt arra, hogy igaz-e ez az állítás.*

Ahogy ment a hatalmas fák között, kicsit félt, de hallotta a madarak csicsergését és megnyugodott, mert a távolból gyerekek kacagása és éneklése verte fel az erdő csendjét. A kanyar után megjelent két szám, a 4 és a 6, a Szódaház utcában.

Nagyon vidámak voltak. Látszott, hogy jó barátok, hiszen két szomszédos páros számok voltak. Igaz, hogy közöttük lakik az öt, de ő egy páratlan szám és matematikából egyébként is igen nehéz elérni.

A kis vakond alig haladt pár lépést, füttyszót hallott egy fa tetejéről. Kémlelte a fa ágait, és megpillantotta a sárgarigót. Élénk színezete ellenére a lombkoronában nem volt könnyű észrevenni. A jellegzetes flótázó énekeről szerzett tudomást róla Kis Vakond is. A mindig észrevétlen nyugtalan madár „Üdvözöllek vándor!” – felkiáltással köszöntötte a Kis Vakondot, és elmondta neki, jó helyen jár, mert most zajlik a Matek Guru Kárpát-medencei matematika verseny döntője.”

1.2. – A Nyelvészkedők csapatverseny.

A járvány miatt a 6. alkalommal csapatversenyként hirdetett többfordulós (iskolai, körzeti) verseny szervezése nem volt könnyű feladat, a verseny sajátos módon (a döntő online formában, a Kis Vakond Gyermektáborból irányítva) valósult meg. Mégis több száz diák (Balkánytól Hajdúbozsörményen át Szolnokig, sőt a határon túlról is több csapat) vett részt a feladatok megoldásában. Akik az előző tanévben sikeresen szerepeltek, azok közül sokan újra próbálkoztak. Megérették az együttműködés sikerét, a közös alkotás örömét. A megoldások során a megtanult ismeretek mellett szerepet kapott a figyelemkoncentráció, a kreativitás, a logikus gondolkodás.

A már 18 éve visszatérő (korábban „Nyelvében él a nemzet” néven szerepelt) verseny 6 éve lett („Nyelvészkedők”) csapatversennyé, erősítve az együttgondolkodás, együttműködés örömét, a közös sikert. Induláskor, de most is ugyanaz volt a cél: anyanyelvünk

alaposabb megismerése, népszerűsítése, nyelvünk pontos, igényes használata.

A versenyen elvártak nagyrészt kiszámíthatók, hisz a feladatok minden évben hasonlóak, így az év során lehet készülni a megmérettetésre. A feladatlapok grammatikai, nyelvhasználati, nyelvhelyességi, helyesírási feladatokat, nyelvi rejtvényeket tartalmaznak, de a versenyzőknek minden évben szükségük van a frazémák (szólások, közmondások) ismeretére is.

Az előzetes fordulók és a döntő feladatsorát (18 éve mindig) dr. Koi Balázs PhD főiskolai tanár -, és csapata állítja össze, egy kézben tartva a javítást is. A visszajelzések alapján mondhatjuk, hogy valamennyi kisdíák (2-től 5. osztályig versenyeznek) ismeretekben, tudásban gyarapodhat, mert ez a fórum alkalmas arra, hogy mérje a tudást, erősítse a magyar nyelv iránti szeretetet, népszerűsítse a tehetséggondozó versenyeket. Megérezhették, hogy nyelvünk alaposabb megismerése, igényes használata kifizetődő jó ügy, amiért érdemes tenni, áldozni a szabadidőből is. Kellemes kaland felfedezni a nyelv szépségét, értékeit, alaposabban megismerni, érteni boldogulásunk egyik eszközét, a tudományok kulcsát, a nyelvet. A verseny során visszajelzést kapnak a felkészítő tanítók is, kiderül számukra, milyen szinten van a tanítványok nyelvi ismerete, mennyire kreatívak, hogy működik nyelvi fantáziájuk, képesek-e együtt dolgozni a társakkal.

1.3. – III. alkalommal került megrendezésre az „**Olvasni nem ciki!**” szövegértési és szövegalkotási csapatverseny, melynek szakmai vezetője: Tóthné dr. Szűcs Éva, főiskolai adjunktus, a Nyíregyházi Egyetem Óvó-és Tanítóképző Intézet oktatója. A verseny céljai volt, hogy a versenyzők szövegértési és szövegalkotási képessége kreatív feladatokon keresztül fejlődjön, miközben a művelődés iránti igényt is felkeltjük. A szervezők lehetőséget biztosítottak a 2–5. osztályos tanulóknak arra, hogy megmutassák: értik és nem félreértik a szöveget, tudnak olvasni, gondolkodni és szöveget alkotni egyszerre. A különböző szövegfajták feldolgozása és alkotása túlmutatott az iskolai tananyagban. Reméljük, hogy a gyerekek olvasási kedvét sikerült fokozni izgalmas és koruknak megfelelő olvasmányokkal. Az olvasásra nevelése csak az élményközpontúságon keresztül lehet eredményes. A mai gyermek csak úgy tanul meg írni és olvasni, ha a tanulás folyamata élményalapú tud lenni. (Meseélmény; Versélmény; Kortárs élmény; Írásélmény). Minden lehetséges módon, kimondva és kimondatlanul azt sugalljuk a gyerekeknek, hogy olvasni jó, mert az olvasás kapukat nyit meg előttük az új világok felé!

1.4. – VIII. alkalommal rendeztük meg a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőrfőkapitányság Baleset-megelőzési Bizottságának szakmai és anyagi

támogatásával a **Bicaj–Ricsaj** közlekedési kerékpáros csapatversenyt a Kis Vakond Gyermektáborban. A cél a 13–15 éves életkorú gyermekek közlekedésbiztonságának javítása az életkori sajátosságoknak megfelelő módszerrel, tartalommal és formával. Megállapíthatjuk, a verseny résztvevői ismerik és betartják a kerékpáros közlekedés szabályait, növekedett a szabálykövetési hajlandóságuk, fejlődött a közlekedési moráljuk, tudták/tudják kezelni az emberi kapcsolatokban a máságot, ismerik a kiszolgáltatottak jogait, toleranciát tanúsítanak embertársaink iránt. A résztvevők interaktív, kreatív és játékos foglalkozások keretében, a közösségi élményen túl önismeretre, önfegyelemre tettek szert, és reméljük tudatosult bennük, hogy a biztonságos közlekedés mindannyiunk közös ügye, a társadalmi élet alapértéke. A teljesítendő feladatok között egyaránt szerepeltek elméleti és gyakorlati versenyszámok, játékos, szórakoztató feladatok, mint ahogy a megmérettetés részét képezték a nagy sikert aratott vízi biciklis ügyességi feladatok is.

2. A versenyek lebonyolításáról:

2.1. A versenyek első fordulóját a hagyományos módon bonyolítottuk le. A 23 helyszínen megendezett területei fordulókba jutott csapatok részére postán zárt borítékban küldtük ki a feladatokat.

Egy-egy csapat „**csomagja**” az alábbiakból állt: *4 db feladatlap + 1 db válaszlap + 4 db emléklap + 1 tanári emléklap.*

A verseny időtartama: 45 perc.

A versenyt felügyelő tanár összeszedte a válaszlapokat, ellenőrizte a csapattagok aláírását, bezárta a versenyt. Az összegyűjtött válaszlapokat postán **küldte el** a versenybizottság részére. Lehetőség adódott a csapatoknak fotók és rövid videók elküldésére is 5 MB-ig.

2.2. A döntőkre két variációt gondoltunk el

2.2.1. A feladatlapot a döntőbe meghívott csapatokra részére postán vagy e-mailben juttatjuk el. Itt az alábbi feladatokat határoztuk meg:

- Valamennyi döntőbe jutott csapatnak/felkészítő nevelőjének össze kell gyűjteni az e-mail- és postacímeket.
- A verseny során megismert e-mailben kiértésíteni a résztvevőket és a csapatokat felkészítő pedagógusokat a verseny formájáról, és hogy vállalják-e ebben a formában a részvételt.
- A versenyfeladatokat csapatonként 4 példányban egy válaszlappal sokszorosítani kell, és egy közepes méretű borítékba téve lezárni körcímkével, a ragasztási felületet lebélyegezni az alapítvány bélyegzőjével. A boríték címlapjára ráírni a csapat nevét, iskoláját és a felbontás pontos dátumát. (Év, hó, nap, óra, perc, amikor erre engedélyt kapnak a versenybizott-

ságtól a Google Meets felületen megtartott megnyitón), vagy mindezt e-mailben kapják meg a verseny kezdetén.

- A megnyitó linkjét a verseny döntője előtti napon a csapatok e-mail-címére eljuttatjuk.
- El kell készíteni a (verseny)döntő lebonyolításának szabályzatát, a felkészítő pedagógusnak címzett közepes méretű borítékba tenni, vagy e-mailben elküldeni.
- A döntőt ilyen formában vállalt csapatok és felkészítő tanáruk a válaszlapon aláírva, szkennelve vagy fotózva a verseny lezárását követő 5 percen belül a versenybizottság e-mail-címére megküldik.
- A versenybizottság áttekinti a megoldásokat, majd kihirdeti a verseny eredményét

2.2.2. A feladatlapot Google-felületen szerkesztjük meg és juttatjuk el a csapatoknak.

- A feladatlap linkjét e-mailben juttatjuk el a döntő napján a megnyitót követően a csapatoktól begyűjtött e-mail címekre.
- A csapatok hagyományosan – külső segítség nélkül – megoldják a feladatokat.
- A feladatonkénti helyes választ megjelölik a Google felületen kapott teszten.
- Valamennyi helyesnek tartott megoldás bejelölése után a küldés gombra kattintva juttatják el a versenybizottságnak.
- A versenybizottság értékeli a beküldött tesztek.
- A versenybizottság ismerteti a Google Meets-felületen a megoldásokat és kihirdeti az eredményeket.

2.2.3. *A résztvevő csapatok javaslatait figyelembe véve a 2.2.1. pontban leírt variáció e-mailes formája valósult meg. Ennek érdekében elkészítettük a PROTOKOLL-t a Míg Megnövek Alapítványnak a Google Meets - felületen, a 2020/2021. tanévre meghirdetett és megvalósított tanulmányi versenyek döntőjére a versenyek zárásához, eredményhirdetéséhez. Ebben meghatároztuk a „felületgazda” és a résztvevő csapatok feladatait: a preferált digitális platform a Google Meets - rendszer lett. Tisztáztuk a körülményeket, a technikai feltételeket. Rögzítettük a megoldásra szánt időt és a lebonyolítás napi ütemtervét.*

2.2.4. A döntő tapasztalatai alapján, a nyár folyamán továbbfejlesztettük a rendszert a 2.2. 2. meghatározottak szerint, hogy a jövőben, ha a jelenléti verseny nem megoldható, a feladatlapot Google felületen szerkesztjük meg és juttatjuk el a csapatoknak

3. Néhány pedagógiai megfontolás a digitális oktatásról, az online kapcsolattartásról és az így szervezett tanulmányi tehetséggondozó versenyekről

2020 tavaszán a kormányrendeletnek megfelelően az iskoláknak egyik napról a másikra át kellett térni a digitális oktatásra. Igen nagy gondot jelentett a pedagógus-

soknak a platformok, szoftverek ki-választása, a digitális tananyagtartalmak előállítás a tanulókkal való napi kapcsolattartás. Jó lett volna tisztázni az iskoláknak az online oktatással kapcsolatos egységes – legalább iskolai szinten – elvárásokat, az alkalmazni kívánt platformokat, a digitális oktatásnak és az adott tantárgy elvárásainak megfelelő szakmai és pedagógiai módszereket. E szerint kellett volna az iskoláknak meghatározni a digitális eszközökkel támogatott oktatás legfontosabb elemeit. Ezek a következők:

- Egy olyan munkacsoport létrehozása a rendszergazda irányításával, akik megadták volna a módszertani segítséget a kollégáknak.
- A kollégák közötti tudásmegosztás működtetése, a jó gyakorlatok, tapasztalatok átadása.
- Egy egységes (minden iskolai pedagógus esetén azonos) tanulási platform megteremtése. Olyan platform, amelyben mind a tanulók, mind a pedagógusok otthonosan mozognak. (Volt olyan iskola, ahol a gyerekeknek 10-féle elképzelés szerint kellett dolgozniuk különböző felületeken. Ez okozta a legnagyobb káoszt és a sorozatos konfliktusokat a gyakorlatban.)
- Azt is számba kellett venni, hogy milyen eszközrendszert kívánunk igénybe venni (eszközök, szoftverek, módszerek). A hatékonyság talán egyik legfontosabb feltétele, hogy megfelelő és megbízható eszközök álljanak rendelkezésre mind a gyerekeknek, mind a pedagógusoknak.
- A pedagógusok által összeállított vagy átvett digitális tartalom, amely jó, ha a tanulható és tanítható tankönyvekre épül.
- Célszerű lett volna szétválasztani az iskolai és a magánjellelű kommunikációs csatornákat! (A pedagógusok döntő többsége saját tulajdonú eszközeikkel dolgoztak!) Gyakran tapasztaltuk, hogy egy tanterületen belül is más-más közösségi csatornákat használtak annak ellenére, hogy ezeket nem oktatásra találták ki.

A tanulástámogató rendszerek alkalmazásának legfontosabb – szakmai – szempontjainak tartjuk:

- A tanulástámogató rendszer iskolai szintű döntés alapján egységes legyen a tanulók számára.
- A tanulónak ne kelljen több rendszert is használnia ugyanazon évfolyamon. (Az pl. elfogadható az életkori sajátosságok alapján, hogy az alsó tagozatosak más rendszert használnak, mit a felsősök.)
- A közösségi média alkalmazását nem tarjuk jónak. (E helyett három megoldást javasolunk a Google Tanterem, a Microsoft Teams (Microsoft 365) és a Kréta digitális tér).

A szerzők:

*A Míg – Megnövek Alapítvány
Akkreditált Kiváló Tehetségpont programvezetői.*

Képek a Míg-Megnövök Alapítvány 2020/2021. tanévi versenyének döntőjéről

A Bicaj – ricsaj csapatverseny képei

Nyelvészkedők csapatverseny Dr. Koi Balázssal

Elismerések átadása

Tóth Ilona: „Tehetségekért” kitüntetés

Balassi Gimnázium: „MTT Elismerő Oklevele”

Szekcióülések képei

